

Abô Mavi atu ba Luk hato

Abô môn

Luk hato kapyà êntêk. Yani ma anyô loŋ buyaŋ ma miŋ Israeł te ami. Yani ma dokta te ma Pol anêŋ anyô môlô. Yanida ma miŋ hayê Yisu ami, ma doŋtom hanaŋ abô haviŋ ŋê nômbêŋ atu ba bôk êyê Yisu hathak maleŋiŋ.

Yani hato kapyà êntêk hadêŋ anyô bêŋ Tiapilus. Tiapilus ma anyô Lom te. Tiapilus miŋ bôk hayê pik atu Yisu hamô ba haveŋ ami. Ba intu Luk hawasa bêŋ anôŋ. Luk lahaviŋ Tiapilus eyala abô avanôŋ esak malêla takatu ba Yisu hanaŋ ba hadum. Ba intu hato hathak malêla takatu habitak vêm ka evathu Yisu hi aleba hayô waklavôŋ hathak leŋ ba hi. Aêŋ iyom ma Luk hik thô nena Yisu miŋ halêm ek nêm ŋê Israeł iyom bulubiŋ ami. Mi, halêm ek nêm ŋê Israeł lôk ŋê loŋ buyaŋ bulubiŋ imbiŋ. Luk halam Yisu nena, “Anyô Anêŋ Nakaduŋ” bêŋ anôŋ.

Hato kapyà êntêk hadêŋ 60 mena 70 AD la. Ma haveŋ yam ma hato kapyà Aposel haviŋ.

Abô môn

1 ¹Anyô bêŋ Tiapilus, avômalô bêŋ anôŋ eto kapyà hathak nôm takatu ba bôk hik anôŋ hêk yêlô malêvôŋ. ²Thêlô eto abô hatôm atu ba anyô vi êyê Yisu hadum ba hanaŋ. Ŋê êŋ êmô hatôm Wapômbêŋ anêŋ ŋê ku ek enaŋ abô hadêŋ avômalô. ³Aêŋ ba yaleŋmavi anôŋ ba yahato kapyà êntêk hadêŋ o hathak nôm takêŋ ek malê nena yada yahadum ku bêŋ anôŋ ek yahanaŋ hik abô takêŋ liŋ hathak Yisu anêŋ ku sapêŋ ek yenaŋ abô êŋ imbitak êtôm loho mavi. ⁴Yahato abô takêŋ ek nêm o sa ek oyala abô takatu ba bôk holaŋô, êŋ ma abô avanôŋ.

^a 1:1 Ap 1:1

Aņela hayô ek Sekalaia

⁵Sêbôk atu ba Kiņ Helot hayabiņ avômalô Judia ma anyô habôk da te hamô ba anêņ athêņ nena Sekalaia. Yani hadum ku habôk da haviņ ñê ôdôn atu ba iniņ athêņ nena Abiya. Ma yanavi Elisabet habitak anêņ Alon anêņ limi haviņ. ⁶Thai êmô thêthôn mavi hêk Wapômbêņ ma, ma ethak esopa abô balabuņ lôk Anyô Bêņ anêņ abô sapêņ ba iniņ kambom mi. ⁷Ma doņtom Elisabet ma avi yamu ba intu thai avômena mi, ma êmô aleba eyalôv.

⁸Wak te ma ôdôn Abiya iniņ waklavôn nindum ku êmô unyak matheņ. Ma etak Sekalaia ek indum ku êņ. ⁹^bThêlô esopa ñê êbôk da iniņ kobom ba ibi valu ek nêgê nena opalê intu tem imbitak êyô Anyô Bêņ anêņ unyak matheņ ba ni ek êmbôk kamuņ ôv mavi. Êņ ma Sekalaia anêņ athêņ habitak ba yani hi Wapômbêņ anêņ unyak ek êmbôk da. ¹⁰Ma Sekalaia habôk da ôv mavi ba avômalô bêņ anôn imiņ unyak viyaiņ ba eteņ mek imiņ.

¹¹Êņ ma Anyô Bêņ anêņ aņela te hayô ek Sekalaia ba hamiņ loņ êbôk da ôv mavi anêņ loņ vianôn. ¹²Sekalaia hayê aņela, êņ ma hasoņ ba hakô kambom. ¹³Ma doņtom aņela hanaņ, “Sekalaia, miņ ôkô ami. Anêm mek ma Wapômbêņ halaņđ. Vônim Elisabet tem embathu nalum malô te ba ondam anêņ athêņ nena Jon. ¹⁴Ma tem lemmavi bêņ anôn. Amena êņ habitak ma avômalô bêņ anôn tem leņiņmavi ¹⁵^cek malê nena yani tem imbitak anyô lôk athêņ bêņ imiņ Anyô Bêņ ma. Yani miņ hatôm inum yak waiņ lôk ñaņ maniņ vi ami. Hamiņ talêbô la denaņ ma tem Lovak Matheņ êmbôlô yani kapô siņ. ¹⁶Ma tem endom avômalô Israeļ bêņ anôn ba ini êndêņ Anyô Bêņ, thêlônin Wapômbêņ. ¹⁷^dMa yani tem êmôn ek Anyô Bêņ ma anêņ lôklokwaņ lôk ku lo loņ ma tem êtôm Elia anêņ. Ma tem indum ba lami lôk nali nimbitak kapôlônin doņtom. Lôk indum ñê leņôndôn kôtôn leņôndôn ekyav ek nedaņđ ñê thêthôn iniņ auk mavi. Ma yani tem indum aêņ ek avômalô nêpôpêk i ba neyabiņ Anyô Bêņ anêņ êyô.”

¹⁸Ma Sekalaia hanaņ hadêņ aņela, “Yai luvi bôk ayalôv yôv ba yanêmimbiņ abô êņ aisê?”

¹⁹^eMa doņtom aņela hanaņ viyaņ nena, “Ya Gebliel, ba yahamiņ Wapômbêņ thohavloma. Ba intu yanida hêv ya ba yahalêm ek yanaņ abô mavi êntêk êndêņ o. ²⁰Yôv ma ondaņđ, miņ hôêvhaviņ yenaņ abô ami. Aêņ ba vembôlêk tem putup ba miņ hatôm onaņ abô ami endeba yenaņ abô êntêk injik anôn êtôm waklavôn atu ba Wapômbêņ hanaņ am.”

²¹Avômalô eyabiņ Sekalaia aleba mi ma leņiņhabi nena malê te lêk hapôm Sekalaia hamô unyak matheņ kapô am? ²²Ma Sekalaia hale yaiņ

^b 1:9 Kis 30:7 ^c 1:15 Nam 6:2-3 ^d 1:17 Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 ^e 1:19 Dan 8:16; 9:21

ma abôlêk putup. Ba hik nômkama thô hathak baḡ iyom ma miḡ hanaḡ abô ami. Aêḡ ba thêlô eyala nena yani lêk hayê wêḡ te hêk unyak matheḡ kapô.

²³ Sekalaia hadum anêḡ ku yôv ma yani havôhi anêḡ unyak. ²⁴ Havenḡ yam ma Sekalaia yanavi Elisabet hasabeḡ. Ma havuḡ i hatôm ayôḡ baheḡvi. ²⁵ Ma hanaḡ nena, “Anyô Bêḡ lamavi ba hadum nôm êḡ ek ya ba hêv yenaḡ mama vê hêk avômalô maleḡiḡ.”

Aḡela hayô ek Malia

²⁶ Elisabet hasabeḡ hatôm ayôḡ baheḡvi ba lahavute, ma Wapômbêḡ hêv aḡela Gebliel ba hi hayô malak Nasalet hêk Galili kapô. ²⁷ Yani hi hadêḡ avi muk te anêḡ athêḡ nena Malia. Malia anêḡ avômalô bôk epesaḡ abô yôv ek nendom yani êndêḡ anyô te anêḡ athêḡ nena Josep. Josep ma Kiḡ Devit anêḡ lim. ²⁸ Aḡela hi hadêḡ Malia ma hanaḡ, “Waklêvôḡ mavi o! Anyô Bêḡ hêv lamavi anôḡ hadêḡ o ba hamô haviḡ o.”

²⁹ Ma Malia halaḡô abô êḡ ma hasoḡ kambom ba lahabi nena abô êntêk ma aisê am. ³⁰ Ma doḡtom aḡela hanaḡ hadêḡ yani, “Malia, miḡ ôkô ami. Lêk hôpôm Wapômbêḡ anêḡ lamavi. ³¹ Ondanoḡ, tem osabeḡ ba onja okna te ba ondama anêḡ athêḡ nena Yisu. ³² Yani ma tem imbitak anyô lôk athêḡ bêḡ. Ma tem nendam yani nena Wapômbêḡ Leḡ anêḡ Nakaduḡ. Ma tem Anyô Bêḡ Wapômbêḡ nêḡ lim Devit anêḡ ku kiḡ êndêḡ yani. ³³ Ma tem êmô êtôm Jekop anêḡ avômalô iniḡ kiḡ wak nômbêḡ intu sapêḡ. Ma anêḡ ku eyabiḡ anêḡ avômalô hatôm nêḡ yak ami ma mi anôḡ.”

³⁴ Ma Malia hanaḡ hadêḡ aḡela aêntêk, “Nôm êḡ tem imbitak aisê am? Miḡ bôk yahêk haviḡ anyô te ami.”

³⁵ Ma aḡela hanaḡ nena, “Lovak Matheḡ tem êlêm êndôk o ma Wapômbêḡ Leḡ anêḡ lôklokwaḡ tem êyô o vôv. Ba amena atu ba hovathu ma tem matheḡ ba nendam nena Wapômbêḡ Anêḡ Nakaduḡ. ³⁶ Ondanoḡ. Yatama avi Elisabet bôk avôdôḡna ba elama yani nena avi yamu, ma doḡtom lêk hasabeḡ ba anêḡ ayôḡ baheḡvi ba lahavute ba tem embathu amena te. ³⁷ Nômplate miḡ malaiḡ ek Wapômbêḡ indum ami.”

³⁸ Ma Malia hanaḡ, “Ya ma Anyô Bêḡ anêḡ avi ku. Ba indum êndêḡ ya êtôm intu honaḡ.” Êḡ ma aḡela hatak Malia ba hi.

Malia hi hayê Elisabet

³⁹ Ma Malia hatak anêḡ loḡ ma hi ketheḡ ba hayô malak te atu ba hêk loḡ dumlolê anêḡ Judia. ⁴⁰ Ma habitak hayô Sekalaia anêḡ unyak kapô ma hanaḡ waklêvôḡ mavi hadêḡ Elisabet. ⁴¹ Ma Elisabet halaḡô anêḡ abô

^f 1:27 Mat 1:16,18 ^g 1:31 Ais 7:14; Mat 1:21-23 ^h 1:32-33 2Sml 7:12-13,16; Ais 9:7

ⁱ 1:37 Stt 18:14

ma amena hapundik hamiŋ yani la kapô ba Lovak Mathen havôlô yani kapô siŋ. ⁴²Êŋ ma Elisabet halam kaêk lôk lamavi ba hanan, “Wapômbên hêv lamavi bêŋ anôŋ hadên o hamôn ek avi vi. Ba tem indum mavi êndên o imbiŋ amena intu ba hamiŋ o kapôlôm. ⁴³Ma doŋtom ya avi alê te ba yenaŋ Anyô Bêŋ anên talêbô halêm ek ênjê ya? ⁴⁴Ondaŋô, yahalaŋô anêm waklêvôn, êŋ ma amena êntêk hamiŋ yalensoam lamavi ba hapundik. ⁴⁵Bôk holaŋô Wapômbên anên abô ba hôêvhaviŋ nena tem indum aên. Ba intu ômô lôk lemmavi!”

Malia anên yeŋ

- ⁴⁶^jMa Malia hanan,
 “Yakapôlôn habô Anyô Bêŋ anên athên,
⁴⁷ ma yadahôlôn lamavi hadên Wapômbên atu ba hêv ya bulubiŋ
⁴⁸ ek malê nena yani hayê ba lahabi anên avi oyaŋ atu ba hadum
 anên ku.
 Avômalô sapên tem nenaŋ nena Wapômbên hêv lamavi hadên ya
 hatôm wak nômbên intu sapên
⁴⁹ ek malê nena Wapômbên Lôklokwaŋ Anôn hadum nômbên ek ya.
 Ma anên athên ida ênjêk mathen.
⁵⁰ ^kYani hathak hêv kapô hadên nê takatu ba elanô anên abô hadên
 sêbôk ma êntêk ma emben yam imbiŋ.
⁵¹ ^lYani hadum ku bêŋbên hathak yani anên lôklokwaŋ.
 Ma hathak havalon avômalô takatu ba êbô i ma habi i hi.
⁵² ^mMa hathak hamô nê bêŋbên iniŋ lôklokwaŋ lu.
 Ma hêv athên bêŋ hadên nê athên mi.
⁵³ ⁿMa hathak havakôn avômalô takatu ba ema kisi hathak nôm mavi
 anôn ba leŋiyiyak.
 Ma doŋtom nê lôk nômkama bêŋ, ma hathak hêv i vê ba i oyaŋ.
⁵⁴⁻⁵⁵ ^oMa yani hathak hêv anên avômalô ku Israel sa,
 ma lahabi anên abô atu ba bôk havak haviŋ Ablaham lôk anên
 limi sapên nena tem laimbi i ba nê i sa wak nômbên intu
 sapên.”
⁵⁶ Êŋ ma Malia hamô haviŋ Elisabet hatôm ayôn lô vêm ma halehi
 anên loŋ hathak loŋbô.

Elisabet havathu Jon anyô hathik ŋan

⁵⁷Ma Elisabet anên waklavôn embathu hayô ba havathu okna te. ⁵⁸Êŋ ma Elisabet anên thalalen lôk anên avômalô elanô nena Anyô Bêŋ hêv kapô bêŋ hadên yani ba intu êbô lôk leŋiyimavi anôn.

^j 1:46 1Sml 2:1-10 ^k 1:50 Sng 103:13,17 ^l 1:51 2Sml 22:28 ^m 1:52 Jop 12:19; 5:11; Sng 147:6 ⁿ 1:53 Sng 34:10 ^o 1:54-55 Sng 98:3; Stt 17:7; Mai 7:20

⁵⁹P^pMa amena êṅ hamô hatôm wak baherṅvi ba lahavulô, ma anêṅ avômalô êlêm ek neṅgothe anêṅ kupik. Ma leṅṅhaviṅ nêṅnêm lambô Sekalaia da anêṅ athêṅ êṅdêṅ okna êṅ. ⁶⁰Ma doṅtom talêbô hanaṅ nena, “Mi. Alalô nandam nena Jon.”

⁶¹Ma thêlô enaṅ hadêṅ yani nena, “Libumi la miṅ bôk ewa athêṅ Jon ami.”

⁶²Êṅ ma thêlô enaṅ hik lambô liṅ hathak baherṅṅ nena nendam anêṅ athêṅ aisê? ⁶³Aêṅ ba hanaṅ hathak baṅ nena neja aseleṅ te êlêm. Ma hato nena, “Okna êṅ anêṅ athêṅ ma Jon.” Ma thêlô sapêṅ êyê athêṅ êṅ ba eson kambom. ⁶⁴Ma ketheṅ oyaṅ ma Sekalaia hanaṅ abô hathak loṅbô ba habô Wapômbêṅ anêṅ athêṅ. ⁶⁵Ma avômalô malak êṅ êyê nôṅm êṅ ba êkô kambom. Ma abô êṅ hi haveṅ Judia iniṅ loṅ takatu ba hamô dumlolê sapêṅ. ⁶⁶Ma thêlô enaṅ hadêṅ i nena, “Anyô Bêṅ anêṅ lôklokwaṅ hamô haviṅ amena êṅtêk ba embeṅ yam ka tem imbitak aisê?”

Sekalaia anêṅ yeṅ

⁶⁷Yôv ma Lovak Matheṅ hayô halôk Jon lambô Sekalaia kapô ba hanaṅ abô plopet aêṅtêk,

⁶⁸^a “Anyô Bêṅ, Israeṅ iniṅ Wapômbêṅ, lêk halêm ek nêṅm anêṅ avômalô vê êṅjêk iniṅ malaiṅ. Ba intu nanêṅm athêṅ bêṅ êṅdêṅ yani.

⁶⁹ ^rYani hêv Anyô Lôklokwaṅ te habitak anêṅ anyô ku Devit anêṅ thalaleṅ ek nêṅm alalô bulubiṅ.

⁷⁰ Yani hadum aêṅ hatôm sêbôk ba hanaṅ hadêṅ anêṅ plopet matheṅ ba enaṅ nena

⁷¹ ^stem Wapômbêṅ nêṅm alalô bulubiṅ êṅjêk ṅê vovak lôk ṅê takatu ba bôk êpôlik hathak alalô.

⁷² ^tAêṅ ba yani hêv kapô ek alalôaniṅ bumalô lôk lahabi anêṅ tabô matheṅ.

⁷³ ^uAbô atu ba yani bôk havak balabuṅ haviṅ alalôaniṅ kamik Ablaham nena

⁷⁴ tem nêṅm alalô bulubiṅ êṅjêk ṅê vovak iniṅ lôklokwaṅ ek alalô nandum anêṅ ku ma miṅ nakô ami

⁷⁵ ^vek namô matheṅ lôk thêthôn êṅjêk Wapômbêṅ ma êtôm wak nômbêṅ intu sapêṅ.

⁷⁶ ^wAêṅ ba, yenaṅ okna, tem ôṅmôn ek ôpôpêk Anyô Bêṅ anêṅ loṅôndê ek êlêm ba intu tem nendam o nena Wapômbêṅ Leṅ anêṅ plopet.

⁷⁷ ^xLôk ôṅdôn anêṅ avômalô ek neyala nena Wapômbêṅ tem nêṅm i bulubiṅ esak hêv iniṅ kambom vê.

^p 1:59 Stt 17:12; Wkp 12:3; Luk 2:21 ^a 1:68 Sng 72:18 ^r 1:69 Sng 18:2

^s 1:71 Sng 106:10 ^t 1:72 Stt 17:7; Sng 105:8-9 ^u 1:73 Stt 22:16-17 ^v 1:75 Tit 2:12-14

^w 1:76 Ais 40:3 ^x 1:77 Jer 31:34

78 ^yAlalôaniŋ Wapômbêŋ lahiki bêŋ anôŋ ba intu hêv kapô ba tem indum nôm êŋ lôk nêŋ anêŋ wak êlêm anêŋ leŋ

79 ek nêŋ deda êndêŋ avômalô takatu ba bôk ema ba êmô momaŋiniŋ bêŋ kapô. Lôk anêŋ deda êŋ tem nêŋ alalô sa ek namberŋ loŋôndê labali mavi.”

80 Ma Jon halumbak bêŋ ma habitak lôkklokwaŋ hathak hêvhaviŋ. Êŋ ma hi hamô loŋ thiliv ba hayabiŋ anêŋ waklavôŋ êlêm yaiŋ ek indum anêŋ ku ênjêk avômalô Israeŋ maleŋiŋ.

Malia havathu Yisu

(Mat 1:18-25)

2 ¹ Waklavôŋ êŋ ma Sisa Ogastus havak abô majaŋ ek neja avômalô pik takatu ba Lom eyabiŋ i iniŋ athêŋ. ² Wak êŋ ma môŋ anôŋ ek gavman hawa avômalô iniŋ athêŋ. Ma Kulinius ma hamô hatôm plovins Silia iniŋ gavman bêŋ. ³ Êŋ ma avômalô sapêŋ i iniŋ malak ôdôŋ nenanena ek neja iniŋ athêŋ. ⁴ Josep habitak anêŋ Kiŋ Devit anêŋ thalaleŋ. Ba intu hatak Nasalet anêŋ Galili ma hi Devit anêŋ malak ôdôŋ Betlehem anêŋ Judia. ⁵ Yani hi haviŋ Malia ek neto thainiŋ athêŋ. Avi êŋ bôk epesaŋ anêŋ abô yôv ek nendom êndêŋ Josep. Ma wak êŋ ma Malia hasabeŋ.

⁶ Êmô Betlehem denaŋ ma Malia anêŋ waklavôŋ hayô ek embathu. ⁷ Ma havathu namalô bôp ba havuliv hathak sôp ba hadô hêk bokmaŋkao iniŋ kabum ek malê nena unyak atu ba hêk ek avômalô nêjêk ma lêk putup ba mi.

Aŋela hayô ek ŋê eyabiŋ bok

⁸ Ma ŋê eyabiŋ boksipsip doho êmô loŋ êŋ viyaiŋ ba eyabiŋ iniŋ bok hadêŋ bôlôvôŋ. ⁹ Ma Anyô Bêŋ anêŋ aŋela te hayô ek thêlô lôk Anyô Bêŋ anêŋ deda lôkmaŋgiŋ habi hayôhêk thêlô ba êkô kambom. ¹⁰ Ma doŋtom aŋela hanaŋ nena, “Miŋ nôkô ami. Odaŋô! Yahawa abô mavi halêm ek môlô ba tem indum avômalô sapêŋ leŋiŋmavi anôŋ. ¹¹ Lêk êntêk hêk Devit anêŋ malak ma avi te havathu okna te atu ba tem nêŋ môlô bulubiŋ. Yani ma Anyô Bêŋ, Mesia^z atu ba Wapômbêŋ bôk hatak ek nêŋ anêŋ avômalô bulubiŋ. ¹² Môlô tem ôŋgô amena kasek te ivuliv hathak sôp ba êdô hêk bokmaŋkao iniŋ kabum. Nôm êŋ ma hatôm lavôŋiŋ ek môlô ôŋgô.”

¹³ Aŋela hanaŋ yôv ma ketheŋ oyaŋ ma aŋela bêŋ anôŋ anêŋ leŋ êlêm iviŋ yani. Ma êbô Wapômbêŋ anêŋ athêŋ ba enaŋ aêntêk,

¹⁴ ^a “Nômbô Wapômbêŋ anêŋ athêŋ lôkmaŋgiŋ esak leŋbum.

^y 1:78 Ais 60:1-2 ^z 2:11 Mesia ma abô Hiblu ma Kilisi ma abô Glik. Ma anêŋ ôdôŋ ma ‘Ôpatu ba Wapômbêŋ hêv ek nêŋ avômalô bulubiŋ.” ^a 2:14 Luk 19:38

Ma pik ma anêḡ labali êmô imbiḡ avômalô takatu ba Wapômbêḡ lamavi hathak.”

ḡê eyabiḡ bok i êyê Yisu

¹⁵ Aḡela etak thêlô ba i malak leḡ ma ḡê eyabiḡ bok enaḡ hadêḡ i, “Alôana ek nagê nôḡ atu ba Anyô Bêḡ hanaḡ hadêḡ alalô nena lêk habitak Betlehem.”

¹⁶ Êḡ ma thêlô i ketheḡ ma êpôm Malia lo Josep ma amena kasek atu ba hêk bokmanḡkao iniḡ kabum. ¹⁷ Thêlô êyê yôḡ ma enaḡ abô takatu ba aḡela hanaḡ hadêḡ i hathak amena êḡ. ¹⁸ Ma avômalô elañô ḡê eyabiḡ bok iniḡ abô êḡ ba esoḡ kambom. ¹⁹ ^bMa Malia lahabi abô takêḡ ba havalonḡ lonḡ hêk kapô. ²⁰ Ma ḡê eyabiḡ boksipsip ele i ma êbô Wapômbêḡ lôk leḡḡḡmavi anôḡ hadêḡ Wapômbêḡ hathak nôḡ takatu ba thêlô êyê lo elañô hatôm atu ba aḡela hanaḡ hadêḡ i.

Elam Yisu anêḡ athêḡ

²¹ ^cWak baheḡvi ba lahavulô hale ba hi ma eḡgothe okna êḡ anêḡ kupik ba elam anêḡ athêḡ nena Yisu. Athêḡ êḡ ma Malia miḡ hasabeḡ ami denaḡ ma aḡela te bôk halam yôḡ.

Simeon lo Ana êyê Yisu

²² ^dJosep lo Malia iniḡ waklavônḡ nimbitak mabuḡ êḡḡêk Wapômbêḡ ma hayô hatôm balabuḡ atu ba Mose bôk hato. Êḡ ma ewa Yisu ba i Jelusalem ek nêḡnêḡ êndêḡ Anyô Bêḡ ²³ ^ehatôm anêḡ balabuḡ bôk hanaḡ yôḡ nena, “Nônêḡ anyô môḡ sapêḡ êndêḡ Wapômbêḡ.” ²⁴ ^fLôk i ek nêḡmbôk da hatôm Anyô Bêḡ anêḡ balabuḡ bôk hanaḡ nena, “menak bôbô lokwanḡju mena thabiyom muk lokwanḡju.”

²⁵ Ma anyô te hamô Jelusalem ba anêḡ athêḡ nena Simeon. Yani ma anyô thêthônḡ ba hasopa abô balabuḡ dedauḡ mavi. Yani hayabiḡ Mesia atu ba tem nêḡ Israeḡ thêvô. Ma Lovak Matheḡ hamô haviḡ Simeon. ²⁶ Ma Lovak Matheḡ bôk hanaḡ hadêḡ yani yôḡ nena tem miḡ ema ami ma êmô endeba êḡḡê Anyô Bêḡ anêḡ Mesia vêḡmam. ²⁷ Ma Lovak Matheḡ halom yani ba hi Wapômbêḡ anêḡ unyak matheḡ. Yani hamô denaḡ ma Josep lo Malia ewa Yisu ba êlêḡ ek nesopa abô balabuḡ. ²⁸ Ma Simeon hasip okna hamô baḡ ma habô Wapômbêḡ ba hanaḡ aêḡtêk,

²⁹ “Anyô Bêḡ Wapômbêḡ, ya anêḡ anyô ku. Lêk yahayê yôḡ ba tem yama lôk yaleḡḡmavi êtôm atu ba bôk hovak abô haviḡ ya.

³⁰ ^gLêk yamaleḡ hayê nôḡ atu ba hôêḡ ek nêḡ yêlô bulubiḡ.

³¹ Hôpôpêk nôḡ êḡ hêk avômalô sapêḡ maleḡḡḡ.

^b 2:19 Luk 2:51 ^c 2:21 Luk 1:31 ^d 2:22 Wkp 12:1-8 ^e 2:23 Kis 13:2 ^f 2:24 Wkp 12:8

^g 2:30 Ais 52:10; Luk 3:6; Tit 2:11

32 ^hNôm êṅ ma hatôm deda ek avômalô loṅ buyaṅ nêgê,
ma tem nêṃ athêṅ lôkmaṅgiṅ êndêṅ anêṃ avômalô Israeḷ.”

33 Yisu anêṅ lambô lo talêbô elarṅ Simeon anêṅ abô atu ba hanaṅ
hathak okna êṅ ba esonṅ kambom. 34 ⁱÊṅ ma Simeon hêv mek hadêṅ thêlô
ma hanaṅ hadêṅ Malia aêntêk, “Wapômbêṅ hatak okna êntêk ek indum
avômalô Israeḷ bêṅ anôṅ nêṃnêṃ yak ma bêṅ anôṅ nimbiyô nimiṅ. Yani
tem êṃô êtôm Wapômbêṅ anêṅ lavôṅiṅ te ma doṅtom avômalô bêṅ anôṅ
tem miṅ nêṃnêṃmibiṅ yani ami. 35 Êṅ ma avômalô bêṅ anôṅ iniṅ auk
loṅ kapô tem imbitak loṅ yaiṅ. Ma tem kapôlôm indiṅ o êtôm biṅ vovak
hadabêṅ bimdaluk kisi.”

36 Ma plopet avi te hamô haviṅ ba anêṅ athêṅ nena Ana. Yani ma
Panuel anêṅ nalavi ba habitak anêṅ Asel anêṅ ôdôṅ. Yani bôk avôdôṅna
ba anêṅ sondabêṅ hatôm 84. Sêbôk ba yani avi muk ma hawa anyô ba
hamô haviṅ yamalô hatôm sondabêṅ baheṅvi ba lahavuju. 37 Vêṃ ma
yamalô hama ma yani hamô hatôm avi tôp sondabêṅ bêṅ anôṅ. Wak lo
bôlôlvôṅ ma miṅ hatak unyak matheṅ ami, ma hathak hatak nôṃ ek nêṃ
yeṅ lo eteṅ mek. 38 Ma Simeon hanaṅ abô denaṅ, ma avi êṅ hi habobo
thêlô ma hêv lamavi hadêṅ Wapômbêṅ. Ma hanaṅ abô hathak okna êṅ
hadêṅ avômalô takatu ba êṃô ek eyabiṅ waklavôṅ atu ba Wapômbêṅ
nêṃ avômalô Israeḷ vê êṅjêk iniṅ malaiṅ.

39 ^jJosep lo Malia idum nôṃkama sapêṅ hatôm atu ba Anyô Bêṅ anêṅ
balabuṅ hanaṅ vêṃ ma ele i iniṅ malak Nasalet hêk Galili. 40 Ma okna
halumbak ba habitak lôklokwaṅ. Ma anêṅ auk mavi bêṅ anôṅ. Ma
Wapômbêṅ anêṅ wapôm hamô haviṅ yani.

Yisu hamô unyak matheṅ kapô

41 ^kSondabêṅ nômbêṅ intu ma Yisu anêṅ talêbô lo lambô i Jelusalem ek
nêgê waklavôṅ anêṅ athêṅ nena Hale ba Hi. ^l 42 Ma Yisu anêṅ sondabêṅ
hatôm laumiṅ ba lahavuju, ma thêlô idum aêṅ ba ethak ba i Jelusalem ek
nêgê waklavôṅ êṅ. 43 Waklavôṅ bêṅ êṅ hale halôk ma thêlô ele i iniṅ loṅ.
Ma okna Yisu ma hamô Jelusalem denaṅ. Ma talêbô lo lambô êthôṅ ba i.
44 Ma esonṅ nena lêk haviṅ anêṅ avômalô vi ba hi la. Ba eveṅ wak daluk te
vêṃ ma êyê mi, êṅ ma i êbôlêṃ yani haveṅ iniṅ avômalô malêvôṅ. 45 Ma
doṅtom miṅ êpôm ami, êṅ ma êvôi Jelusalem hathak loṅbô ek nêṃbôlêṃ
yani. 46 Wak lô hale ba hi yôv ma êpôm yani hamô unyak matheṅ kapô.
Yani hamô haviṅ kêdôṅwaga doho ba halaṅô iniṅ abô ma hanaṅ hik
thêlô liṅ. 47 Avômalô takatu ba elarṅ anêṅ abô lôk anêṅ auk bêṅ ma esonṅ

^h 2:32 Ais 42:6; 49:6; 52:10 ⁱ 2:34 Ais 8:14; Mat 21:42; 1Pi 2:8 ^j 2:39 Mat 2:23

^k 2:41 Kis 12:24-27; 23:14-17; Lo 16:1-8 ^l 2:41 Sêbôk ma Wapômbêṅ anêṅ aṅela ik Ijip
iniṅ apenena môṅ vônô. Ma hayô Israeḷ ma hayê thalaleṅ hamô iniṅ unyak abôlêk, êṅ ma
hale ba hi ba miṅ hik Israeḷ te vônô ami.

kambom. ⁴⁸Êñ ma lambô lo talêbô êyê yani ba eson kambom haviñ. Ma talêbô hanañ, “Yenañ okna, hudum malê aen? Yai akô kambom ba abôlêm o.”

⁴⁹Ma Yisu hanañ viyañ nena, “Mamu ôbôlêm ya eka? Miñ oyala nena tem yamô Wakamik anên unyak ami e?” ⁵⁰Ma donjom êthôn anên abô êñ anên ôdôn paliñ.

⁵¹Yôv ma hi haviñ talêbô lo lambô ba i Nasalet. Ma halanô iniñ abô ba hasopa. Ma talêbô havalon abô takên lon hêk kapô. ⁵²Yisu habitak bêñ ma anên auk mavi anôn. Ma Wapômbên lôk avômalô leñjnmavi hathak yani.

Jon anyô hathik ñañ hanañ Wapômbên anên abô

(Mat 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

3 ¹Hadên sondabên laumiñ ba labahenvi atu ba kiñ Sisa Taibelias hayabiñ Lom, ma Pontius Pailat hayabiñ Judia, ma Helot hayabiñ Galili, ma yañ molok Pilip hayabiñ Itulia lo Takonitis, ma Lisania hayabiñ Abilene, ²ma Anas lo Kaiapas êmô hatôm anyô bêñ êbôk da. Hadên wak êñ ma Sekalaia nakaduñ Jon hamô lon thiliv, ma Wapômbên hêv anên abô hadên yani. ³Êñ ma Jon hi haveñ lon takatu ba hamô habobo ñañ Jolodañ ma hanañ ek avômalô nede kapôlônjiñ liliñ ba nisik ñañ ek Wapômbên nêm iniñ kambom vê. ⁴Hatôm plopet Aisaia bôk hato halôk anên kapya nena,

“Kaêk te halam haveñ lon thiliv nena,
 ‘Nôpôpêk lonôndê ek Anyô Bên êlêm,
 ma nopesañ ba imbitak thêthôn ek yani.

⁵ Nusivuñ koloson sapên siñ
 ma node dumlolê sapên pesa ba imbitak kalôn mavi.
 Ma nopesañ lonôndê lokbañ ba imbitak thêthôn,
 ma lonôndê kekela ma nopesañ ba imbitak thêthê mavi.

⁶ Ma avômalô pik sapên tem nêgê Wapômbên anên kobom atu ba
 hêv avômalô bulubiñ.’” *Aisaia 40:3-5*

⁷Avômalô bêñ anôn i hadên Jon ek isik thêlô ma hanañ hadên i, “Môlô ma umya kambom anên nali ba oson nena tem yasik môlô ek nôsôv ênjêk Wapômbên anên lamanij e? Mi anôn! ⁸Ma nundum kobom takatu ba injik thô nena lêk ole kapôlômim liliñ. Ma miñ lemimimbi auk takatu ba nonañ êndên am nena, ‘Ablaham ma yêlôaniñ bumalô. Ba intu yêlô ma avômalô thêthôn.’ Mi, yanañ êndên môlô nena Wapômbên hatôm enja valu takêntêk ba epesañ Ablaham anên limi esak. ⁹Kisiñ lêk hamô alokwañ ôdôn yôv ek alokwañ takatu ba miñ hik anôn mavi ami ma tem nede lu ba nêmbôk esak atom.”

^m 2:51 Luk 2:19 ⁿ 2:52 1Sm 2:26; Snd 3:4 ^o 3:3 Ap 13:24 ^p 3:7 Mat 12:34; 23:33

^q 3:8 Jon 8:33,39 ^r 3:9 Mat 7:19

¹⁰Ma avômalô nômbêṅ atu ba elañô anêṅ abô enañ hik yani liṅ, “Yêlô nandum malê?”

¹¹Ma Jon hanaṅ nena, “Anyô anêṅ kwêv ju hamô ma nêṅ yaṅ êndêṅ anyô yaṅ atu ba kwêv mi. Ma anêṅ nôṅ hamô ma nêṅ aêṅ iyom.”

¹²Ma ṅê ewa takis doho êlêm ek Jon isik thêlô imbiṅ ba enañ hik yani liṅ nena, “Kêdôṅwaga, yêlô nandum malê?”

¹³Ma Jon hanaṅ, “Môlô noja takis êtôm atu ba Lom iniṅ anyô bêṅ hanaṅ iyom ma miṅ noja vi oyaṅ ami.”

¹⁴Ma ṅê vovak doho enañ hik yani liṅ haviṅ nena, “Ma yêlô nandum malê?”

Ma hanaṅ nena, “Miṅ o mathalaleṅ êndêṅ avômalô ek noja iniṅ valuselenṅ oyaṅ ami. Lôk miṅ osau ṅê idum abô ek onja anyô yaṅ anêṅ nôṅkama ami. Ma lemimimbi nena môlônim ku anêṅ vuli ma hatôm môlô.”

¹⁵Avômalô Israeḷ ethak êv maleṅiṅ ek Mesia nena tem êlêm. Ba êyê Jon hadum ku takêṅ ma esoṅ nena yani ma Mesia la. ¹⁶Êṅ ma Jon hanaṅ hadêṅ i nena, “Yahathik môlô hathak ṅaṅ, ma doṅtom ôpatu ba tem embeṅ ya yam anêṅ lôklokwaṅ ma bomaṅ ek yenaṅ. Yani ma anyô lôk athêṅ bêṅ ma ya ma yaônalôk ba intu miṅ hatôm yapole anêṅ vakapô bokṅgôp anêṅ yak vê ami. Yani tem isik môlô esak Lovak Matheṅ lôk atum. ¹⁷Yani tem isuv nôṅ anêṅ kupik vê ba êndô anôṅ êṅô unyak kapô. Ma yavoyav takatu ba hamô piklêvôṅ ma isi ba êmbôk esak atum atu ba tem miṅ ema ami.” ¹⁸Ma Jon hanaṅ abô bêṅ anôṅ haviṅ ek imbi avômalô leṅiṅ liṅ ba hathak kobom êṅ ma hanaṅ Wapômbêṅ anêṅ Abô Mavi bêṅ hadêṅ thêlô.

¹⁹“Vêṅ ma Jon hathaṅ Galili iniṅ Anyô Bêṅ Helot hathak anêṅ kambom takatu ba hadum ba hanaṅ te bêṅ nena, “Aisê ka howa mamuyaṅ molok yanavi Helodias hatôm vônim?” ²⁰Êṅ ma Helot hadum kambom yaṅ hathak loṅbô nena hatak Jon hamô koladôṅ.

Jon hathik Yisu

(*Mat 3:13-17; Mak 1:9-11; Jon 1:32-34*)

²¹Jon hathik avômalô bêṅ anôṅ halôk ṅaṅ aleba hathik Yisu haviṅ. Hathik vêṅ ma Yisu hamiṅ ba hateṅ mek ma leṅ hakyav. ²²Ma Lovak Matheṅ halôk ba halêm hatôm menak bôbô ba hayô hamô yani. Ma kaêk te halêm anêṅ leṅ ba hanaṅ nena, “O ma yenaṅ okna atu ba yaleṅhaviṅ videdauṅ. Ma yaleṅmavi anôṅ hathak o.”

²³Yisu hadum anêṅ ku môṅ haveṅ avômalô maleṅiṅ, ma anêṅ sondabêṅ ma habobo 30. Ma avômalô esoṅ nena yani ma Josep nakadaṅ.

° 3:12 Luk 7:29 † 3:16 Ap 13:25 ¨ 3:19 Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 † 3:22 Jon 1:32

° 3:23 Luk 4:22; Jon 6:42

- Ma Josep ma Heli nakaduŋ.
24 Ma Heli ma Matat nakaduŋ.
Matat ma Livai nakaduŋ.
Livai ma Melki nakaduŋ.
Melki ma Janai nakaduŋ.
Janai ma Josep nakaduŋ.
25 Josep ma Matatias nakaduŋ.
Matatias ma Amos nakaduŋ.
Amos ma Nahum nakaduŋ.
Nahum ma Esli nakaduŋ.
Esli ma Nagai nakaduŋ.
26 Nagai ma Mat nakaduŋ.
Mat ma Matatias nakaduŋ.
Matatias ma Semen nakaduŋ.
Semen ma Josek nakaduŋ.
Josek ma Joda nakaduŋ.
27 Joda ma Joanan nakaduŋ.
Joanan ma Lesa nakaduŋ.
Les a ma Selubabel nakaduŋ.
Selubabel ma Sealtiel nakaduŋ.
Sealtiel ma Neli nakaduŋ.
28 Neli ma Melki nakaduŋ.
Melki ma Adi nakaduŋ.
Adi ma Kosam nakaduŋ.
Kosam ma Elmadam nakaduŋ.
Elmadam ma El nakaduŋ.
29 El ma Josua nakaduŋ.
Josua ma Eliesel nakaduŋ.
Eliesel ma Jolim nakaduŋ.
Jolim ma Matat nakaduŋ.
Matat ma Livai nakaduŋ.
30 Livai ma Simeon nakaduŋ.
Simeon ma Juda nakaduŋ.
Juda ma Josep nakaduŋ.
Josep ma Jonam nakaduŋ.
Jonam ma Eliakim nakaduŋ.
31 Eliakim ma Melea nakaduŋ.
Melea ma Mena nakaduŋ.
Mena ma Matata nakaduŋ.
Matata ma Natan nakaduŋ.
Natan ma Devit nakaduŋ.

- 32 *Devit ma Jesi nakaduŋ.
 Jesi ma Obet nakaduŋ.
 Obet ma Boas nakaduŋ.
 Boas ma Salmon nakaduŋ.
 Salmon ma Nason nakaduŋ.
- 33 Nason ma Aminadap nakaduŋ.
 Aminadap ma Atmin nakaduŋ.
 Atmin ma Alni nakaduŋ.
 Alni ma Heslon nakaduŋ.
 Heslon ma Peles nakaduŋ.
 Peles ma Juda nakaduŋ.
- 34 Juda ma Jekop nakaduŋ.
 Jekop ma Aisak nakaduŋ.
 Aisak ma Ablaham nakaduŋ.
 Ablaham ma Tela nakaduŋ.
 Tela ma Naho nakaduŋ.
- 35 Naho ma Seluk nakaduŋ.
 Seluk ma Leu nakaduŋ.
 Leu ma Pelek nakaduŋ.
 Pelek ma Ebel nakaduŋ.
 Ebel ma Sela nakaduŋ.
- 36 †Sela ma Kainan nakaduŋ.
 Kainan ma Alpaksat nakaduŋ.
 Alpaksat ma Sem nakaduŋ.
 Sem ma Noa nakaduŋ.
 Noa ma Lamek nakaduŋ.
- 37 Lamek ma Metusela nakaduŋ.
 Metusela ma Inok nakaduŋ.
 Inok ma Jalet nakaduŋ.
 Jalet ma Mahalalel nakaduŋ.
 Mahalalel ma Kenan nakaduŋ.
- 38 ‡Kenan ma Inos nakaduŋ.
 Inos ma Set nakaduŋ.
 Set ma Adam nakaduŋ.
 Adam ma Wapômbêŋ nakaduŋ.

Sadaŋ halôk Yisu la ek indum kambom

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

4 ¹Lovak Matheŋ hadum ku lôklokwaŋ hamô Yisu kapô, êŋ ma hatak
 ŋaŋ Jolodaŋ hêk. Ma Lovak Matheŋ halom yani ba hi loŋ thiliv. ²Ma

* 3:32 Rut 4:17-22 † 3:36 Stt 11:10-26 ‡ 3:38 Stt 4:25-26

hamô loŋ êŋ hatôm wak 40 ek Sadaŋ êndôk yani la ek indum kambom. Ma miŋ hayaŋ nô m ami aleba hama kisi.

³Ma Sadaŋ hanaŋ hadêŋ yani, “Avanôŋ, o Wapômbêŋ anêŋ Nakaduŋ ma onaŋ ek valu êntêk imbitak êtôm polom.”

⁴“Ma doŋtom Yisu hanaŋ viyaŋ, “Wapômbêŋ anêŋ kapya hanaŋ, ‘Anyô miŋ hatôm êmô lôkmala esak polom iyom ami.’ ”

⁵Vêm ma Sadaŋ halom Yisu ba hathak dumlolê bêŋ te ba hi daku anêŋ dum. Ketheŋ oyaŋ ma hik pik êntêk anêŋ loŋ lôkliŋyak sapêŋ thô hadêŋ yani. ⁶Ma hanaŋ hadêŋ Yisu, “Tem yanêm loŋ takêŋ iniŋ athêŋ bêŋ lôk iniŋ lôkmaŋgiŋ sapêŋ êndêŋ o ek oyabiŋ. Nôm takêŋ ma yenaŋ ba yaleŋhaviŋ yanêm êndêŋ opalê, êŋ ma tem yanêm. ⁷Aêŋ ba hôêv yeŋ hadêŋ ya, ma tem yanêm nômkama takêntêk sapêŋ êndêŋ o.”

⁸^bMa Yisu hanaŋ, “Wapômbêŋ anêŋ kapya hanaŋ, ‘Nêm yeŋ êndêŋ Wapômbêŋ anêm Anyô Bêŋ lôk undum yani iyom anêŋ ku.’ ”

⁹Yôv ma Sadaŋ halom ba hi Jelusalem ma hatak yani hamiŋ unyak matheŋ anêŋ vôv. Ma hanaŋ, “Avanôŋ, o ma Wapômbêŋ anêŋ Nakaduŋ ma ôsôv kisi nu tamu pik ¹⁰ek malê nena bôk eto yôv nena,

“Yani tem nêm anêŋ aŋela ek neyabiŋ o mavi ¹¹lôk nisip o ek miŋ hatôm valu la embatho vemkapô ami.’ ” *Kapya Yeŋ 91:11-12*

¹²^cMa Yisu hanaŋ, “Wapômbêŋ anêŋ kapya hanaŋ nena, ‘Miŋ osaê Wapômbêŋ anêm Anyô Bêŋ ami.’ ”

¹³^dSadaŋ halôk Yisu la ek indum kambom takêŋ vêm ma hatak yani ba hi ma hayabiŋ wak yaŋ.

Yisu hadum ku môŋ daluk hêk Galili

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴Hathak Lovak Matheŋ anêŋ lôklokwaŋ ma Yisu hale hi Galili hathak loŋbô. Ma abô hathak yani haveŋ loŋ takêŋ sapêŋ. ¹⁵Ma hadôŋ thêlô hamô iniŋ unyak yeŋ ba avômalô sapêŋ ebam yani.

Avômalô Nasalet êpôlik hathak Yisu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶Ma Yisu hi Nasalet, loŋ êŋ intu anêŋ loŋ halumbak bêŋ hamô. Ma Sabat ma hi unyak yeŋ hatôm anêŋ kobom hathak hadum. Haviyô hamiŋ ek esam Wapômbêŋ anêŋ abô. ¹⁷Ma êv plopet Aisaia anêŋ kapya hadêŋ yani, ma hakak ma hapôm abô bute hanaŋ aêntêk,

¹⁸ “Anyô Bêŋ anêŋ Lovak Matheŋ hamô haviŋ ya ek malê nena Anyô Bêŋ hatak ya ek yanaŋ anêŋ Abô Mavi êndêŋ avômalô siv.

^a 4:4 Lo 8:3 ^b 4:8 Lo 6:13-14 ^c 4:12 Lo 6:16; 1Ko 10:9 ^d 4:13 Hib 2:18; 4:15

Ma hêv ya ba yahalêm ek yanaŋ bêŋ êndêŋ nê takatu ba êmô koladôn ek nede yain
lôk yanaŋ êndêŋ nê maleŋiŋ pusip ek nêgê tak esak lonbô
ma yanja nê takatu ba anyô vi êv vovaŋ hadêŋ i vê
19 ^elôk yanaŋ nena lêk ma Anyô Bêŋ anêŋ waklavônŋ hik anêŋ lamavi thô.” *Aisaia 62:1-2*

20 Êŋ ma hik kapya siŋ ma hêv hadêŋ ôpatu ba hayabiŋ kapya ma halôk hamô biŋ. Ma avômalô sapêŋ ititiŋ yani. ²¹Ma hanaŋ nena, “Abô êntêk ba hêk Wapômbêŋ anêŋ kapya ba olaŋô intu lêk hik anônŋ.”

²²Ma thêlô sapêŋ esonŋ ba enaŋ nena anêŋ abô ma mavi anônŋ. Ma doŋtom enaŋ, “Yani ma Josep anêŋ nakaduŋ iyom, aêŋ e?”

²³Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Yahayala nena môlô tem nonaŋ abô loŋ kapô te êndêŋ ya aêntêk, ‘Dokta, oda undum lemvimkupik mavi am. Yêlô bôk alaŋô nôŋ takatu ba hudum hêk Kapaneam. Ba intu undum aêŋ ênjêk anêŋ malak ôdônŋ imbiŋ.’ ”

²⁴Ma hanaŋ, “Yanaŋ avanônŋ êndêŋ môlô nena plopet te hi anêŋ malak ôdônŋ ma anêŋ avômalô miŋ ethak ewa yani thô ami. ²⁵Yanaŋ avanônŋ biŋ êndêŋ môlô nena sêbôk atu ba Elia hamô pik ma Isael iniŋ avi tôp bêŋ anônŋ êmô. Ma Wapômbêŋ hadum ba ôthôm mi hatôm sondabêŋ lô ma wata te haviŋ ba bôm bêŋ habitak loŋ êŋ. ²⁶Ma doŋtom Wapômbêŋ miŋ hêv Elia ba hi hadêŋ avi Isael te ami, ma mi. Ma hêv hi hadêŋ avi tôp te atu ba hamô Salepat Saidon iniŋ pik.

²⁷“Ma sêbôk atu ba plopet Elisa hamô ma avômalô Isael bêŋ anônŋ êpôm palê lepla. Ma doŋtom thêlô te miŋ mavi ami, ma mi. Ma Elisa hêv anyô loŋ buyaŋ Naiman anêŋ Silia iyom sa.

²⁸“Ma avômalô takatu ba êmô unyak yeŋ elaŋô abô takêŋ ba leŋiŋmaniŋ kambom. ²⁹Ma iviyô imiŋ ma êv Yisu vê hêk anêŋ malak. Ma êmô yani siŋ hi hadêŋ dumlolê atu ba elav iniŋ malak hamô anêŋ dum. Ma êmô siŋ hadêŋ loŋ kambom te ek nêso yani pôŋêŋ êndôk. ³⁰Ma doŋtom Yisu hêv i vê hêk thêlô malêvônŋ ba haveŋ ba hi.”

Yisu hêv ŋgôk vê (Mak 1:21-28)

³¹Vêŋ ma Yisu halôk ba hi Kapaneam anêŋ Galili. Ma Sabat ma hadônŋ avômalô. ³²Thêlô elaŋô anêŋ abô ba esonŋ kambom ek malê nena anêŋ abô ma lôklokwaŋ bomaŋ.

³³Ma unyak yeŋ êŋ, ma anyô te atu ba ŋgôk lelaik hamô haviŋ yani hamô. Ma yani halam kaêk lôklala aêntêk, ³⁴“Ei. Yisu anêŋ Nasalet, hólêm ek undum malê te êndêŋ yêlô? Hólêm ek umbuliŋ yêlô e? Yahayala o. O ma Wapômbêŋ anêŋ Anyô Matheŋ.”

^e 4:19 Ais 58:6 ^f 4:22 Luk 3:23; Jon 6:42 ^g 4:24 Jon 4:44 ^h 4:25 1Kinj 17:1,7

ⁱ 4:26 1Kinj 17:8-16 ^j 4:27 2Kinj 5:1-14 ^k 4:32 Mat 7:28-29

³⁵Ma doŋtom Yisu hathaŋ ŋgôk êŋ ba hanaŋ, “O bônôŋ ma otak ôpêntu.” Ma ŋgôk êŋ hadum ba ôpêŋ hêv yak halôk pik hêk thêlô malêvôŋ ma hatak ôpêŋ ba hi ma miŋ habuliŋ ôpêŋ dokte ami.

³⁶Ma avômalô sapêŋ eson kambom ba enaŋ hadêŋ thêlôda nena, “Malê êntêk aêŋ am? Yani hanaŋ hadêŋ ŋgôk lelaik hatôm anyô lôk athêŋ bêŋ ma anêŋ abô ma lôklokwaŋ bomaŋ ba ŋgôk elañô ba ele yaiŋ ba i.” ³⁷Ma abô hathak yani hi haveŋ loŋ bêŋ êŋ sapêŋ.

Yisu hadum ŋê lôk lijiŋ bêŋ anôŋ mavi

(*Mat 8:14-17; Mak 1:29-39*)

³⁸Ma Yisu hatak unyak yeŋ ma hi Saimon anêŋ unyak. Ma Saimon yaŋavi hapôm lijiŋ vovaŋ kambom. Ma thêlô enaŋ ek Yisu nêŋ yani sa. ³⁹Êŋ ma Yisu hi habobo avi êŋ ma hathaŋ lijiŋ êŋ ma lijiŋ êŋ hatak yani. Ma ketheŋ oyaŋ ma haviyô ba hapôpêk nôŋ ek thêlô.

⁴⁰Wak halôk jalôm ma avômalô ewa ŋê lôk lijiŋ lomalom a êyô ek Yisu. Ma hatak baŋ hayô hêk tomtom ma sapêŋ ibitak mavi. ⁴¹Ma hadum ba ŋgôk etak avômalô bêŋ anôŋ ba ele yaiŋ ma elam lôklala nena, “O ma Wapômbêŋ Anêŋ Nakaduŋ.” Ŋgôk takêŋ eyala nena yani intu Mesia ba intu hathaŋ i ek bônôŋ.

⁴²Lôkbôk momaŋiniŋ ma Yisu hatak loŋ êŋ hêk ma hi loŋ thiliv. Ma avômalô êbôlêŋ yani aleba êpôm. Ma idum ek nebalonŋ yani loŋ ek miŋ etak thêlô ba ni loŋ buyaŋ ami. ⁴³Ma doŋtom hanaŋ, “Wapômbêŋ hêv ya ba yahalêŋ ek yandum ku êŋ ba intu yana ek yanaŋ Abô Mavi esak Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak êndêŋ avômalô malak yaŋ imbiŋ.” ⁴⁴Êŋ ma hi Judia iniŋ unyak yeŋ tomtom ma hanaŋ Wapômbêŋ anêŋ abô bêŋ hadêŋ i.

Yisu hêv ku lukmuk hadêŋ Saimon

(*Mat 4:18-22; Mak 1:16-20; Jon 1:35-42*)

5 ¹Wak te ma Yisu hamiŋ kasukthôm Genesalet^o anêŋ daŋ ma avômalô bêŋ anôŋ imiŋ ba elañô Wapômbêŋ anêŋ abô ba ililiŋ yani siŋ hawê haveŋ. ²Ma hayê ŋê ik alim etak iniŋ yeŋ luvi hamô liŋdaŋ ma i ithik iniŋ yakseŋ. ³Êŋ ma hi hathak yeŋ êŋ yaŋ, yeŋ êŋ ma Saimon anêŋ. Ba intu hanaŋ hadêŋ Saimon nena, “Ôlêŋ usuniŋ yeŋ dokte ni tovola kasuk.” Ma halôk hamô ma hadôŋ avômalô.

⁴Yani hadôŋ avômalô yôv ma hanaŋ hadêŋ Saimon nena, “Onja yeŋ ba nu kasuk malêvôŋ ma otak yakseŋ êndôk kasuk ek ômbôv alim.”

¹ 4:41 Mat 8:29; Mak 3:11-12 ^m 4:44 Mat 4:23 ⁿ 5:1 Mat 13:1-2; Mak 3:9-10

^o 5:1 Genesalet ma kasukthôm Galili anêŋ athêŋ yaŋ.

⁵Ma Saimon hanaŋ, “Anyô bêŋ, bôkam bôlôvônŋ daim ma yêlô atak yakseŋ halôk kasuk aleba miŋ avôn alim te ami ma mi anônŋ. Ma doŋtom lêk honaŋ ba intu tem yêlô natak yakseŋ êndôk kasuk.”

⁶Thêlô idum aêŋ ma êvôn alim bêŋ anônŋ ba yakseŋ hadum ek itip. ⁷Êŋ ma ik kaiyav hadêŋ yeŋ yaŋ atu ba thêlô idum ku êvôn alim haviŋ i nena nêlêm ek nêlêm thêlô sa. Êŋ ma êlêm ba etak alim halôk yeŋ luvi ba hayô siŋ ba hadum ek êmô yeŋ luvi sesonŋ.

⁸⁻⁹Saimon Pita lôk ŋê takatu ba êmô haviŋ yani êyê alim nômbêŋ atu ba êvôn ma esonŋ kambom. Êŋ ma Saimon halek vadônŋ lêlô hamô Yisu va luvi ma hanaŋ nena, “Anyô Bêŋ, otak ya ba nu. Ya anyô yahadum kambom.” ¹⁰Ma Sebedi anêŋ nakaduŋ Jems lo Jon atu ba thêlô idum ku êvôn alim haviŋ i êyê nôm êŋ ba esonŋ kambom haviŋ.

Ma Yisu hanaŋ hadêŋ Saimon, “Miŋ ôkô ami. Vêm ka tem ômbôn anyô êtôm lêk hôvôn alim.” ¹¹“Êŋ ma ewa yeŋ ba i ethak liŋdaŋ. Ma etak iniŋ nômkama sapêŋ hamô ma i esopa Yisu.

Yisu hadum anyô lepla te mavi

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹²Wak te ma Yisu hamô malak lônŋ te ma anyô palê lepla hatêtô liŋkupik te halêm. Hayê Yisu ma halek vadônŋ lêlô ba hakôm halôk pik. Ma hanaŋ, “Anyô Bêŋ, lemhaviŋ ma hatôm opesaŋ ya ek yenaŋ kupik imbitak thêthê mavi.”

¹³Êŋ ma Yisu hasôm ôpêŋ ma hanaŋ, “Yaleŋhaviŋ. Umbitak mabuŋ mavi.” Ma ketheŋ oyaŋ ma palê lepla hatak ôpêŋ ma ôpêŋ habitak liŋsiŋ anônŋ.

¹⁴Ma Yisu hanaŋ hadêŋ ôpêŋ nena, “Miŋ onaŋ nôm êntêk bêŋ ami. Ma nu nuŋgwik o thô êndêŋ anyô habôk da lôk nêm da êndêŋ Wapômbêŋ hatôm Mose bôk hanaŋ yôv. Ma ŋê êbôk da tem nenaŋ êndêŋ avômalô sapêŋ nena lêk o mabuŋ mavi.”

¹⁵Ma doŋtom abô hathak Yisu hi mayaliv. Ba intu avômalô bêŋ anônŋ êlêm ek nedaŋô anêŋ abô lôk indum iniŋ lijiŋ mavi. ¹⁶Ma doŋtom wak bêŋ anônŋ ma Yisu hatak avômalô hamô ma hi loŋ thiliv ek eteŋ mek.

Yisu hadum anyô havuviŋ te mavi

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷Wak te ma Yisu hadônŋ avômalô. Ma ŋê Palisi lôk ŋê lôkauk hathak abô balabuŋ êlêm anêŋ Jelusalem lôk malak takatu ba hamô Galili lôk Judia kapô. Ma Anyô Bêŋ anêŋ lôklokwaŋ hamô haviŋ Yisu ek indum avômalô lôk lijiŋ nimitak mavi. ¹⁸Ma anyô doho etak anyô havuviŋ te halôk hêk yêm ba ewa ba êyô. Thêlô idum ek neja yani ba ini unyak kapô

¶ 5:5 Jon 21:3-8 ¶ 5:11 Mat 19:27 ¶ 5:14 Wkp 14:1-32

ek netak ênjêk ebobo Yisu. ¹⁹Ma dorjtom avômalô bêj anôj ba loj putup ba miñ hatôm neja yani ba ini unyak kapô ami. Êñ ma ethak unyak vôn ma ênggô unyak vôn abyanj ba êlêlô ôpatu halôk avômalô malêvônj aleba hayô Yisu thohavloma.

²⁰Yisu hayê thêlônij êvhavij ma hanañ hadêj anyô havuvij atu nena, “Aiyañ, lêk yahêv anêm kambom sapêj vê.”

²¹Ma Palisi lôk jê lôkauk hathak abô balabuñ elanj abô êj ma leñijhabi nena, “Ôpêntêk ma opalê ba hasoñ nena yani ma Wapômbêj e? Anyô late miñ hatôm nêm kambom vê ami ma Wapômbêj iyom.”

²²Yisu hayala thêlônij auk ba hanañ nena, “Aisê ka mólô lemimhikam hathak abô êntêk? ²³Abô alê intu vumvum ek yanañ: ‘Lêk yahêv anêm kambom sapêj vê’ mena ‘Umbiyô omben.’ ²⁴‘Aêj ba tem yangik Anyô Anêj Nakaduñ atu thô êndêj mólô nena anêj athêj ma bêj ba hatôm nêm kambom vê.’ Êñ ma Yisu hanañ hadêj anyô havuvij atu aêntêk, “Yanañ êndêj o nena umbiyô umij ma onja anêm yêm ba nu anêm unyak.” ²⁵Kethen oyañ ma ôpêj haviyô hamiñ avômalô malêvônj ma hawa anêj yêm. Ma hi anêj unyak ba habô Wapômbêj anêj athêj. ²⁶Ma avômalô sapêj esoñ kambom ba êbô Wapômbêj anêj athêj havij. Ma êkô ba enañ nena, “Lêk êntêk ma alalô ayê nômbithi anôj te.”

Yisu halam Livai
(*Mat 9:9-13; Mak 2:13-17*)

²⁷Vêm ma Yisu hi hayê anyô hawa takis te ba anêj athêj nena Livai ba hamô unyak ewa takis. Ma hanañ hadêj ôpêj nena, “Ôlêm osopa ya.” ²⁸Êñ ma Livai haviyô ba hatak nômkama sapêj hamô ma hi hasopa yani.

²⁹Ma Livai hi hanjabôm nôm bêj hamô anêj malak ek Yisu enañ. Ma jê ewa takis bêj anôj lôk avômalô vi eyañ nôm haviñ thai. ³⁰“Ma Palisi lôk jê lôkauk hathak abô balabuñ doho atu ba êmô Palisi kapô êyê ba enañ abô diñdiñ hadêj anêj jê ku nena, “Mólô oañ ba unum haviñ jê takis lôk jê idum kambom eka?”

³¹Êñ ma Yisu hanañ nena, “Ijê lôk lijij iyom intu ethak i êyê dokta. Ma jê lijij mi ma mi. ³²Ma aêj iyom yahalêm ek yandam jê takatu ba idum kambom ek nede kapôlônij liliñ. Ma miñ yahalêm ek yandam jê thêthônj ami.”

Enañ hik Yisu lij hathak kobom evak balabuñ ek nôm
(*Mat 9:14-17; Mak 2:18-22*)

³³Ma thêlô enañ hadêj Yisu aêntêk, “Wak bêj anôj ma Jon anêj jê ku evak balabuñ ek nôm ek leñijhabi Wapômbêj, ma Palisi iniñ jê ku idum aêj iyom. Ma aisê ka anêm jê ku eyañ nôm wak nômbêj intu sapêj?”

^s 5:20 Ais 43:25; Luk 7:48 ^t 5:24 Jon 5:8 ^u 5:30 Luk 15:1-2

34^wMa Yisu hanaŋ nena, “Anyô te hawa avi lukmuk, êŋ ma anêŋ anyô môlô eyaŋ nôŋ lôk leŋiŋmavi. Ma miŋ hatôm nembak balabuŋ ek nôŋ ami. 35^wMa doŋtom haveŋ yam ba ewa yani vê hêk thêlô, êŋ ma anêŋ nê môlô tem nembak balabuŋ ek nôŋ.”

36^wMa Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te aêntêk, “Anyô te miŋ hatôm edabêŋ sôp lukmuk ek indu sôp bô anêŋ abyaŋ siŋ esak ami. Hadum aêŋ ma habuliŋ sôp lukmuk lôk sôp bô iniŋ lêlêyaŋ haviŋ.

37^w“Ma môlô othak ôkê waiŋ lukmuk halôk kolopak epesaŋ hathak bok kupik bô e? Mi! Waiŋ lukmuk êŋ tem imbuliŋ bok kupik bô atu ba bôk thekthek ba tem ipup ba waiŋ eŋgasô ni. 38^wBa intu othak ôkê waiŋ lukmuk halôk bok kupik lukmuk atu ba belap ek isiŋ mavi ma miŋ ipup ami lôk waiŋ miŋ eŋgasô ni ami.

39^w“Ma doŋtom nê takatu ba inum waiŋ bô yôv ma ethak êpôlik ek waiŋ lukmuk. Ba enaŋ, ‘Waiŋ bô ma vasiŋ mavi ek waiŋ lukmuk.’ ”

Yisu ma Sabat anêŋ alaŋ

(*Mat 12:1-8; Mak 2:23-28*)

6¹“Sabat te ma Yisu lôk anêŋ nê ku i even ku kapô te. Ma anêŋ nê ku even haviŋ yani. Ma ewa wit anêŋ va ba ekamithiŋ hamô baheŋiŋ kapô ek anêŋ kupik nêŋ yak ek nejaŋ. 2^xMa Palisi doho êyê ba enaŋ, “Abô balabuŋ hanaŋ nena Sabat ma miŋ hatôm nandum ku ba naja nôŋ ek naŋgaŋ ami. Ma doŋtom anêŋ nê ku ibuliŋ waklavôn êŋ!”

3^yMa Yisu hanaŋ nena, “Môlô bôk osam abô hathak Devit lôk anêŋ nê môlô ema kisi ba idum e? 4^zYani habitak hayô Wapômbêŋ anêŋ unyak matheŋ kapô ba hawa polom matheŋ atu ba matheŋ anôŋ. Polom êŋ ma nê êbôk da iyom iniŋ ek nejaŋ ba intu habuliŋ abô balabuŋ buêŋ. Ma doŋtom Devit hayaŋ ma hêv doho hadêŋ anêŋ nê takatu ba even haviŋ yani ba eyaŋ.”

5^zÊŋ ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu ma Sabat anêŋ Alaŋ.”

Sabat ma Yisu hadum anyô baŋ hatyôk te mavi

(*Mat 12:9-14; Mak 3:1-6*)

6^zSabat yaŋ ma Yisu habitak hayô unyak yeŋ te ba hi ma hadôn avômalô. Ma anyô te hamô loŋ êŋ ba baŋ vianôn hatyôk. 7^zMa nê Palisi lôk nê lôkauk hathak abô balabuŋ doho êmô ba ititiŋ Yisu ek nêgê nena tem indum avômalô lôk lijiŋ mavi êndêŋ Sabat mena mi e? Thêlô êbôlêŋ loŋôndê ek nanaŋ yani bêŋ. 8^zMa doŋtom hayala thêlônŋ auk ba hanaŋ hadêŋ anyô baŋ hatyôk atu nena, “Umbiyô umiŋ ek avômalô sapêŋ nêgê o.” Êŋ ma ôpêŋ haviyô hamiŋ.

^v 5:34 Jon 3:29 ^w 6:1 Lo 23:25 ^x 6:2 Jon 5:10 ^y 6:3 1Sml 21:1-6 ^z 6:4 Wkp 24:5-9

⁹Ma Yisu hanaŋ, “Yahadum ek yanaŋ injik môlô liŋ. Alalô hatôm nandum malê ek nasopa Sabat anêŋ balabuŋ? Hatôm nandum mavi mena kambom? Hatôm nanêm anyô sa ek êmô lôkmala mena nambuliŋ i ek nema?”

¹⁰Ma Yisu hatitiŋ thêlô sapêŋ hawê haveŋ ma hanaŋ hadêŋ ôpatu nena, “Oto bahem.” Êŋ ma ôpêŋ hadum aêŋ ma baŋ habitak mavi hathak loŋbô. ¹¹Ma doŋtom nê lôkawk hathak abô balabuŋ lôk Palisi leŋiŋmaniŋ kambom ba enaŋ hadêŋ i hi ba halêm nena, “Alalô nandum malê êndêŋ Yisu?”

Yisu halam aposel laumiŋ ba lahavuju

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹²Wak te ma Yisu hathak dum te ba hi ek eteŋ mek. Ma bôlôvôŋ êŋ aleba hayaŋ ma hateŋ mek iyom hadêŋ Wapômbêŋ. ¹³Hayaŋ ma halam nê takatu ba esopa yani ethak doŋtom. Ma habi baŋ hayô hamiŋ tomtom hatôm laumiŋ ba lahavuju ma halam i nena aposel.^a ¹⁴Ma halam Saimon ba hêv athêŋ lukmuk nena Pita hadêŋ yani ma yaŋ molok Andulu ma Jems lo Jon ma Pilip lo Batolomiu ¹⁵ma Matyu lo Tomas ma Jems Alpius nakaduŋ ma Saimon ba elam yani nena Selot ¹⁶ma Judas Jems nakaduŋ ma Judas Iskaliot, ôpatu vêm ma hanaŋ Yisu bêŋ.

Yisu hadum avômalô bêŋ anôŋ mavi

(Mat 4:24-25; Mak 3:7-12)

¹⁷Yôv ma Yisu lôk anêŋ nê ku êlôk ba i kalôŋ bute. Ma avômalô nômbêŋ atu ba bôk esopa yani êmô loŋ êŋ lôk avômalô bêŋ anôŋ êlêm anêŋ Judia lo Jelusalem ma avômalô ŋgwêk Taia lo Saidon êlêm haviŋ. ¹⁸Thêlô êlêm ek nedaŋô anêŋ abô lôk indum iniŋ nê lôk lijiŋ mavi. Ma nê lôk ŋgôk lelaik ma Yisu hêv ŋgôk takêŋ vê ba ibitak mavi. ¹⁹Ma avômalô bêŋ anôŋ idum ek nêsôm yani ek malê nena anêŋ lôklokwaŋ bêŋ anôŋ habitak ba hi ba hathak thêlô ma tem thêlô nimbitak mavi.

Yisu hadôŋ avômalô

(Mat 5:1-12)

²⁰Ma Yisu hayê avômalô takatu ba esopa yani ma hanaŋ hadêŋ i nena, “Môlô avômalô siv, môlô lêk ômô mavi ba Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak ma tem môlônim.

²¹^bMa môlô takatu ba lêk oma kisi, môlô lêk ômô mavi ba tem lemimviyak.

Ma môlô takatu ba lêk olaŋ, môlô lêk ômô mavi ba tem nomalik.

^a 6:13 ‘Aposel’ anêŋ ôdôŋ nena nê takatu ba Yisu hêv i ba i ek nenaŋ Wapômbêŋ anêŋ abô.

^b 6:21 Sng 126:5-6; Ais 61:3; ALK 7:16-17

- 22 ^cMa avômalô êyê môlô takatu ba osopa Anyô Anêj Nakaduŋ atu, ba êpôlik lôk êvôliŋ dômiŋ ma enaŋ abôma nena môlônim athêj ma nôm ôvathek kambom.
- 23 ^cÊj ma lemimmavi lôk nodam kaêk lôklala ek malê nena môlônim nôm mavi bêj lêk hamô malak leŋ. Sêbôk ma iniŋ bumalô idum aêj hadêj plopet lôkthô.
- 24 ^cMa doŋtom kikaknena môlô jê lôk nômkama bêj anôj, lêk owa unim nômkama lôk lemimmavi yôv.
- 25 Ma kikaknena môlô takatu ba lêk lemimviyak, tem noma kisi. Ma kikaknena môlô takatu ba lêk omalik, tem lemimmalaiŋ kambom ba nodanŋ.
- 26 Ma kikaknena môlô takatu ba lêk avômalô sapêj êbô môlô. Sêbôk ma môlônim bumalô êbô plopet abôyaŋ aêj iyom.

Lemimimbiŋ jê takatu ba ik vovak hadêj môlô

(Mat 5:38-48)

27^cMa doŋtom yanaŋ êndêj môlô takatu ba othak olaŋj yenaŋ abô nena lemimimbiŋ jê takatu ba ik vovak hadêj môlô ma nundum kobom mavi êndêj jê êpôlik hathak môlô. 28^cMa nonaŋ êndêj Wapômbêj ek indum mavi êndêj jê takatu ba enaŋ nena Wapômbêj imbuliŋ môlô. Ma notêj mek ek Wapômbêj indum mavi êndêj jê takatu ba idum kambom hadêj môlô. 29^cMa anyô te hapetav malem daŋ vi, ma nuŋgwik vi liliŋ ek epetav imbiŋ. Ma anyô te havôv anêm kwêv daim vê, êj ma otak yani ek enja anêm kwêv yaŋ imbiŋ. 30^cMa anyô te hanaŋ hik o liŋ hathak nômkama, êj ma nêm iyom. Ma anyô te hawa anêm nômkama, êj ma miŋ onaŋ lôklokwaŋ ek nêm endelêm ami. Dô. 31^dMa kobom atu ba lemhaviŋ anyô yaŋ indum êndêj o, êj ma undum aêj êndêj yani.

32^c“Môlô lemimhaviŋ jê takatu ba leniŋhaviŋ môlô iyom, êj ma osoŋ nena môlô avômalô mavi e? Mi anôj, jê idum kambom ethak idum aêj iyom. 33^cMa môlô othak udum kobom mavi hadêj jê takatu ba idum kobom mavi hadêj môlô iyom, êj ma osoŋ nena môlô avômalô mavi e? Mi anôj, jê idum kambom ethak idum aêj iyom. 34^cMa môlô ôêv nômkama hadêj jê takatu ba lemimhabi nena tem nê-nêm viyaŋ iyom, êj ma osoŋ nena môlô avômalô mavi e? Mi anôj, jê idum kambom ethak idum aêj iyom. 35^cMa doŋtom lemimhaviŋ nundum kobom mavi, êj ma lemimimbiŋ jê êpôlik hathak môlô ba nundum kobom mavi lôk nô-nêm nômkama oyaŋ êndêj i. Udum aêj ma embeŋ yam ma tem noja vuli bêj, ma tem nô-mô ê-tôm Wapômbêj Leŋ anêj nali ek malê nena osopa yani anêj bôk lo loŋ. Yani hathak hadum kobom mavi hadêj jê palonŋ lôk avômalô idum kambom haviŋ. 36^cMa môlô kapôlômim injik am esak

^c 6:22 Jon 15:19; 16:2; 1Pi 4:14 ^d 6:31 Mat 7:12

avômalô lôkthô êtôm môle nim Lemambô kapô hiki hathak avômalô pik sapêj.

Môle miŋ notatale anyô vi iniŋ kobom ami

(Mat 7:1-5)

^{37e} “Môle miŋ notatale anyô vi ami. Wapômbêj tem etatale môle aêj iyom! Ma miŋ nonaŋ êndêj anyô vi nena vovaŋ bêj tem êpôm yani ami. Wapômbêj tem enaŋ êndêj môle aêj iyom. Ma anyô te hadum kambom hadêj o, ma otak kapôlôm ek ôpêj. Êj ma tem Wapômbêj nê m anê m kambom vê aêj iyom. ^{38f}Ma ôêv nômkama hadêj avômalô vi, ma tem Wapômbêj nê m nômkama êndêj môle. Yani tem nê m bêj anôj. Ma doŋtom yani hathak hasopa môle nim kobom. Môle udum palôj ma tem yani indum aêj. Ma udum wapôm, ma tem Wapômbêj indum aêj iyom êndêj môle.”

^{39s}Vê m ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te hadêj thêlô aêntêk, “Hatôm anyô mapusip yaŋ endom anyô mapusip yaŋ e? Mi anôj. Thai luvi tem nê nê m yak êndôk lôv. ^{40h}Avômena ethak unyak ma miŋ bêj ek iniŋ kêdôjwaga ami. Ma doŋtom ethak unyak vê m ma tem nimbitak êtôm iniŋ kêdôjwaga.

⁴¹ “Aisê ka hôyê siŋusik hamô mamuyaŋ madaluk ma miŋ lemhabi aseleŋ atu ba hapalaŋaniŋ hêk malemdaluk ami? ⁴²Ma aisê ka honaŋ hadêj mamuyaŋ, ‘Aiyaŋ, yaleŋhaviŋ yanê m siŋusik vê ênjêk malem?’ O anyô abôyaŋ, nê m aseleŋ atu ba hapalaŋaniŋ hêk malem vê ek nôjgô katô am ka nê m siŋusik atu ba hamô mamuyaŋ madaluk vê.”

Alokwaŋ lôk anêj anôj

(Mat 7:15-20; 12:33-35)

⁴³ “Alokwaŋ mavi ma miŋ hathak hik anôj kambom ami. Ma alokwaŋ kambom miŋ hathak hik anôj mavi ami. ⁴⁴Ma anyô ethak êyê alokwaŋ anêj anôj ma eyala nena alokwaŋ mavi mena alokwaŋ kambom. Ma anyô miŋ hatôm enja ŋgôbêj mena bada êmô yak lôkmaŋgiŋ kapô ami. Milôk. ⁴⁵Aêj ba anyô iniŋ kobom tem injik iniŋ kapôlôŋiŋ thô. Auk mavi hamô anyôla kapô ma tem indum nômkama mavi. Ma doŋtom auk kambom hamô anyôla kapô ma tem indum nômkama kambom. Aêj ba malêla takatu ba hamô anyô kapô siŋ intu tem enaŋ ende abôlêk.”

Kobom elav unyak

(Mat 7:24-27)

⁴⁶ⁱ “Aisê ka olam ya nena, ‘Anyô Bêj’ ma miŋ osopa yenaŋ abô ami? ⁴⁷Ma ôpatu ba halê m hadêj ya ba halaŋô yenaŋ abô ba hasopa, êj ma

^e 6:37 Mat 6:14 ^f 6:38 Mak 4:24 ^s 6:39 Mat 15:14 ^h 6:40 Mat 10:24-25

ⁱ 6:46 Mat 7:21

tem yangik ôpên anêḡ bôk lo loḡ thô êndêḡ môlô. ⁴⁸Yani ma hatôm ôpatu ba halav anêḡ unyak landiḡ halôk pik lôk valu ba havalonḡ loḡ majaanḡ. Ma ḡambô bêḡ hayô ba hayôkwiḡ unyak êḡ, ma doḡtom miḡ hapu ami ek malê nena pik lôk valu havalonḡ loḡ majaanḡ. ⁴⁹Ma doḡtom ôpatu ba halanḡ yenanḡ abô ma miḡ hasopa ami, êḡ ma hatôm halav anêḡ unyak hayô hamô pik pulusik. Ma ḡambô bêḡ hayô ba hayôkwiḡ unyak êḡ, ma hapu kethenḡ oyanḡ ba mi.”

Anyô vovak laik anêḡ hêvhaviḡ

(Mat 8:5-13)

7 ¹Yisu hanaḡ abô takêḡ hadêḡ avômaloḡ vêm ma hi Kapaneam. ²Ma anyô vovak laik te anêḡ Lom hamô ba yani lamavi hathak anêḡ anyô ku te, ma doḡtom anêḡ anyô ku êḡ hapôm lijiḡ kambom ba hadum ek ema. ³Anyô vovak laik atu halanḡ nena Yisu lêk hamô loḡ êḡ, êḡ ma yani hêv Israeḡ iniḡ ḡê bêḡbêḡ doho ba i hadêḡ Yisu ek nenanḡ injik yani liḡ ek êlêm indum anêḡ anyô ku êḡ mavi. ⁴Thêlô êyô ek Yisu ma enaḡ, “Ôpêntêk ma anyô mavi ba intu mavi ek nêm yani sa. ⁵Ôpênḡ hathak lahaviḡ alalô avômaloḡ Israeḡ ba bôk hêv yêlô sa ek alav unyak yeḡ.”

⁶⁻⁸Êḡ ma Yisu hi haviḡ thêlô. Thêlô ebobo anêḡ unyak ma anyô vovak laik êḡ hêv anêḡ anyô môlô doho ba i hadêḡ Yisu ma enaḡ, “Anyô Bêḡ, ya miḡ anyô mavi ek ôlêm yenanḡ unyak kapô ami ba intu dô. Ma aêḡ iyom ma ya miḡ anyô mavi ek yasôk yangê o ami. Yada yahamô anyô bêḡ te vibiiḡ ma yenanḡ ḡê vovak êmô ya vibiiḡ aêḡ iyom. Ba yahananḡ hadêḡ yenanḡ ḡê vovak te nena, ‘Nu,’ ma hi. Mena yahananḡ hadêḡ yanḡ nena, ‘Ôlêm,’ ma halêm. Ma yahananḡ hadêḡ anyô ku te, ‘Undum ku êntêk,’ ma hadum. Ba intu humiḡ daim ba honanḡ ek yenanḡ anyô ku imbitak mavi ma tem mavi.”

⁹Yisu halanḡ ôpên anêḡ abô ba hasonḡ kambom ma hik i liliḡ havôhi ma hanaḡ hadêḡ avômaloḡ nômbêḡ atu ba evenḡ yani yam nena, “Yananḡ êndêḡ môlô nena miḡ bôk yahayê anyô te anêḡ pik Israeḡ anêḡ hêvhaviḡ hatôm ôpêntêk ami!”

¹⁰Ma ḡê takatu ba enaḡ abô haviḡ Yisu êvôi unyak ma êyê nena anyô lôk lijiḡ atu lêk habitak mavi.

Yisu hik anyô ḡama te liḡ

¹¹Kasana ma Yisu hi malak te anêḡ athêḡ nena Nain. Ma anêḡ ḡê ku lôk avômaloḡ bêḡ anônḡ i haviḡ yani. ¹²Thêlô ebobo malak êḡ anêḡ badêḡ abôlêk ma avômaloḡ malak êḡ ewa anyô ḡama te ba ele yaiḡ ba i. Yani ma avi tôp te anêḡ nakaduḡ doḡtom êḡ iyom. Ma avômaloḡ malak êḡ bêḡ anônḡ i haviḡ avi tôp lôk nakaduḡ ḡama atu ba i ek nedav. ¹³Yisu hayê avi êḡ ma lahiki ba hanaḡ hadêḡ yani nena, “Miḡ ondanḡ andô.”

¹⁴Ma Yisu hi ma hatak ban hayôhêk alapa, ma nê takatu ba evak ôpên imiñ tiñiñ. Ma Yisu hanañ, “Anyô muk, yanañ êndên o, umbiyô!”
¹⁵Ma anyô nãma êñ haviyô hamô ma hanañ abô, ma Yisu hêv ôpên hadên talêbô.

¹⁶Ma avômalô sapên êyê ba êkô ma êbô Wapômbên anên athên ba ena, “Plopet bên te lêk habitak alalô malêvôn. Ma Wapômbên lêk halêm ek nêm anên avômalô sa.”
¹⁷Êñ ma abô hathak Yisu anên ku atu ba hadum hi haven avômalô Judia iniñ loñ sapên lôk pik buyañ takatu ba habobo haviñ.

Jon hêv nê ku ju ba i ek nenañ injik Yisu liñ
(*Mat 11:2-19*)

¹⁸Jon anên nê ku enañ hadên yani hathak nôm takatu ba Yisu hadum.
¹⁹Ma halam anên anyô ju êlêm ma hêv i ba i ek nenañ injik Yisu liñ, “O ma Mesia atu ba Wapômbên bôk habutiñ abô ek nêm êlêm mena yêlô nayabiñ anyô yañ?”

²⁰Anyô ju êñ êyô ek Yisu ma ena, “Jon anyô hathik nãñ hêv yai ba alêm ek nanañ injik o liñ nena, ‘O ma Mesia atu ba Wapômbên bôk habutiñ abô ek nêm êlêm mena yêlô nayabiñ anyô yañ?’ ”

²¹Thai êyô ma êyê Yisu hadum avômalô lôk lijiñ lomalama mavi lôk hêv ngôk kambom bên anôn vê hêk avômalô. Ma hadum nê maleniñ pusip bên anôn êyê tak.
²²Vêm ma hanañ hadên thai aêntêk, “Nôbôn ma nonañ êndên Jon esak nôm takatu ba mamu ôyê lo olañô. Nê maleniñ pusip êyê tak, ma nê veniñvuvuñ even, ma nê palê lepla ibitak mavi, ma nê leñiñondôn kôtôn elañô abô, ma nê nãma iviyô hathak loñbô ma nê siv elañô Wapômbên anên Abô Mavi atu. Ba intu unu nonañ êndên Jon esak nôm takên.
²³Ma nê takatu ba êyê ya ba evaloñ iniñ êvhaviñ loñ, nê mô lôk leñiñmavi.”

²⁴Ma Jon anên anyô ku êvôi ma Yisu hanañ abô hathak Jon hadên avômalô nena, “Bôk môlô u loñ thiliv ek ôyê malê? Môlô u ek ôyê lovak hayuv baselak vuak e?
²⁵Mi. Mena u ek ôyê anyô te hik kwêv kêkêlô ba hayañ nôm mavi lomalama e? Mi, nê takatu ba ik kwêv kêkêlô ma êmô kiñ anên unyak ma miñ êmô loñ thiliv ami.
²⁶Môlô u loñ thiliv ek ôyê malê? Plopet te e? Avanôn! Ma doñtom yanañ êndên môlô nena Jon ma bên ek plopet sapên.
²⁷Bôk eto hathak ôpên hêk Wapômbên anên kapyã nena,

“ Odañô, tem yanêm yenañ anyô ku te êmôn ek o,
ek enañ yenañ abô bên ek
êpôpêk loñondê ek o.”

Malakai 3:1

^j 7:15 1Kij 17:23; 2Kij 4:36 ^k 7:16 Luk 1:68 ^l 7:22 Ais 35:5-6; 61:1; Luk 4:18

^m 7:26 Luk 1:76

28 “Yanaŋ êndêŋ mólô nena Jon ma bêŋ ek avômalô pik sapêŋ. Avi te miŋ bôk havathu anyô te aêŋ ami ma mi. Ma doŋtom ôpatu ba yaôna hêk Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak, ôpêŋ ma bêŋ ek Jon.”

29 “(Sêbôk ma Jon hathik avômalô lôk ŋê ewa takis haviŋ ba intu elanŋ abô atu ba Yisu hanaŋ hathak Jon ma enaŋ, “Wapômbêŋ anêŋ kobom ma thêthôn anôn.” 30 “Ma doŋtom ŋê Palisi lôk ŋê lôkauk hathak abô balabuŋ êdô ek Jon isik thêlô ba intu êvôliŋ dômiŋ hadêŋ loŋôndê atu ba Wapômbêŋ hik thô hadêŋ i.)

31 Ma Yisu hanaŋ, “Yanaŋ aisê esak avômalô bôlôn êntêk? Ma thêlô hatôm malê? 32 Thêlô ma hatôm avômena takatu ba êmô loŋ ethak doŋtom halôk ba elam hi ek avômena vi nena,

“ Yêlô abi yeŋ beleŋ ek mólô nondo yeŋ,
ma doŋtom miŋ olo yeŋ ami.

Ma yêlô alaŋ asêŋ malêŋ ek mólô nodaŋ,
ma doŋtom miŋ olaŋ ami.’

33 “Ma avômalô bôlôn êntêk êtôm avômena takêŋ. Jon anyô hathik ŋaŋ halêm ma hatip ek nôm lôk waiŋ. Ma mólô ôpôlik hathak yani ba onaŋ nena ŋgôk hamô haviŋ yani. 34 “Ma doŋtom Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu halêm ma miŋ hatip ek nôm lo waiŋ ami. Ba intu mólô onaŋ, ‘Ôŋgô, anyô êŋ hathak hayaŋ nôm lôk hanum waiŋ bêŋ anôn aleba intu halo molo. Yani ma ŋê idum kambom lôk ŋê ewa takis iniŋ anyô mólô.’ 35 Aêŋ ba Wapômbêŋ anêŋ auk tem injik anôn mavi ba avômalô tem nêgê nena auk êŋ ma thêthôn anôn.”

Avi te hathik Yisu va hathak nôm ôv mavi

36 Palisi te halam Yisu hi ek enjaŋ nôm imbiŋ yani. Êŋ ma yani hi hayô ôpêŋ anêŋ unyak ma halôk hamô ek enjaŋ nôm. 37 “Ma avi sek te anêŋ loŋ êŋ halaŋô nena Yisu lêk hayaŋ nôm hamô Palisi atu anêŋ unyak. Êŋ ma hawa nôm ôv mavi halôk kolopak valu te ba thapuk ba hi unyak êŋ. 38 Ma halêm hamiŋ Yisu dôm habobo valuvi ma halaŋ ba mathôk hêv yak hayô hamô Yisu vakapô. Ma hathav mathôk vê hathak yanida wakadôk ŋauŋ. Ma haliŋu Yisu vakapô lôbôlôn ma hawa nôm lêŋlêŋ ôv mavi atu ba hathik Yisu vakapô hathak.

39 Palisi atu hayê nôm êŋ ma lahabi nena, “Yisu ma miŋ plopet te ami. Yani plopet ma tem eyala nena avi atu ba hasôm yani ma avi sek te ba tem êpôlik.”

40 Yisu hayala ôpêŋ anêŋ auk ma hanaŋ, “Saimon, yenaŋ abô te hêk ek yanaŋ êndêŋ o.”

Ma Saimon hanaŋ, “Kêdônwaga, onaŋ.”

41 Ma Yisu hanaŋ, “Anyô ju bôk ewa valuseleŋ hêk anyô bêŋ te. Anyô yaŋ hawa hatôm 500, ma yaŋ hawa hatôm 50 ba iniŋ viyaŋ hêk. 42 Ma

² 7:29 Luk 3:12 ° 7:30 Mat 21:32 P 7:34 Luk 15:2 ¶ 7:37 Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

thai miŋ hatôm nênem valuselej êŋ viyaŋ ami. Ma anyô bêŋ êŋ hanaŋ hadêŋ thai luvi nena, ‘Dô, hatôm.’”

Yisu hanaŋ abô loŋ kapô êŋ yôv ma hanaŋ hik Saimon liŋ nena, “Lemhabi nena anyô ju êŋ yaŋsê intu lahaviŋ ôpêŋ bêŋ anôŋ?”

⁴³Ma Saimon hanaŋ viyaŋ nena, “Yaŋ atu ba hawa valu bêŋ la.”

Ma Yisu hanaŋ, “Anêm auk ma mavi.”

⁴⁴Ma Yisu hik i liliŋ ma hayê avi êŋ ma hanaŋ hadêŋ Saimon, “Nôŋgô avi êntêk. Yahabitak hayô anêm unyak kapô ma miŋ hôêv ŋaŋ ba yahathik yaveŋ ami. Ma doŋtom avi êntêk hathik yaveŋ hathak yanida mathôk ma haya vê hathak yanida wakadôk ŋauŋ. ⁴⁵Ma miŋ huliŋu ya ami, ma doŋtom avi êntêk haliŋu yaveŋkapô lôbôlôŋ. ⁴⁶Ma miŋ howa nôm lêŋlêŋ ba hoŋgasô hayô hamô yaleŋkadôk ami, ma doŋtom avi êntêk hawa nôm lêŋlêŋ ôv mavi ba haŋgasô hayô hamô yaveŋkapô. ⁴⁷Aêŋ ba yanaŋ êndêŋ o nena avi êntêk lahaviŋ ya bêŋ anôŋ ba intu alalô ayala nena anêŋ kambom bêŋ anôŋ bôk hêv yak yôv. Ma doŋtom avômalô takatu ba esoŋ nena iniŋ kambom takatu ba Wapômbêŋ hêv vê ma dokte iyom, êŋ ma leŋiŋhaviŋ yani dokte aêŋ iyom.”

⁴⁸Ma Yisu hanaŋ hadêŋ avi êŋ nena, “Anêm kambom sapêŋ lêk hêv yak yôv.”

⁴⁹Ma avômalô takatu ba êmô Saimon anêŋ unyak elañô abô êŋ ma enaŋ hadêŋ i nena, “Ôpêntêk ma opalê ba intu hêv kambom vê?”

⁵⁰Ma Yisu hanaŋ hadêŋ avi êŋ, “Anêm hôêvhaviŋ hêv o bulubiŋ. Nu lôk lemmavi.”

Avi doho êv Yisu thêlô sa

8 ¹Yôv ma Yisu hi haveŋ malak lôbôlôbô ba hanaŋ Abô Mavi hathak Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak. ²Ŋê ku laumiŋ ba lahavuju lôk avi takatu ba bôk hêv iniŋ ŋgôk lôk liŋiŋ vê even haviŋ yani. Avi takatu te ma Malia anêŋ Magadala sêbôk ba ŋgôk baheŋvi ba lahavuju etak yani. ³Ma avi yaŋ ma Joana, Kusa yanavi. Kusa ma ôpatu ba hayabiŋ Helot anêŋ unyak. Ma te ma Susana lôk avi bêŋ anôŋ haviŋ. Avi takêŋ ethak êv Yisu thêlô sa hathak nômkama.

Abô loŋ kapô hathak anyô hapaliv yaŋvêk

(*Mat 13:1-23; Mak 4:1-20*)

⁴Avômalô bêŋ anôŋ ibi thêthô hêk lomalak lomalak ba êlêm ethak doŋtom ek nêgê Yisu. Ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te nena, ⁵“Anyô te hi hapaliv yaŋvêk halôk anêŋ ku. Ma hapaliv yaŋvêk takêŋ ma vi halôk loŋôndê ba avômalô evak pesa lôk menak êpôm ba eyaŋ. ⁶Ma doho halôk pik lôk valu ba hapup. Ma doŋtom pik êŋ moma ba yaŋvêk êŋ hayeŋ ba

^r 7:50 Luk 8:48; 18:42 ^s 8:2 Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

hama. ⁷Ma vi halôk loŋ yak lôkmaŋgiŋ kapô ba yak êŋ halumbak hayô yaŋvêk takêŋ yôv. ⁸Ma doŋtom vi halôk pik mavi ba hapup ba habitak bêŋ ma hik anôŋ ba hatôm 100.”

Yisu hanaŋ abô takêŋ yôv ma halam nena, “Môlô ŋê lôk lemôndôŋ ma nodanô abô êntêk katô.”

⁹Ma Yisu anêŋ ŋê ku enaŋ hik yani liŋ hathak abô loŋ kapô êŋ anêŋ ôdôŋ. ¹⁰“Ma yani hanaŋ nena, “Wapômbêŋ lêk hik anêŋ auk loŋ kapô hathak anêŋ loŋ lôkliŋyak thô hadêŋ môlô yôv. Ma doŋtom avômalô vi ma yahathak yahananŋ hathak abô loŋ kapô iyom. Ba intu

“thêlô êyê, ma doŋtom miŋ êyê katô ami.

Ma thêlô elanô, ma doŋtom miŋ eyala anêŋ ôdôŋ katô ami.’”

Aisaia 6:9

¹¹Ma Yisu hanaŋ nena, “Abô loŋ kapô êŋ anêŋ ôdôŋ ma aêntêk. Yaŋvêk ma hatôm Wapômbêŋ anêŋ abô. ¹²Yaŋvêk takatu ba halôk loŋôndê ma hatôm avômalô takatu ba elanô Wapômbêŋ anêŋ abô, ma haveŋ yam ma Sadaŋ hayô ma hêv Wapômbêŋ anêŋ abô vê hêk thêlô kapôlôŋiŋ ek miŋ nênemimbiŋ ami. Ba intu Wapômbêŋ miŋ hatôm nêŋ thêlô bulubiŋ ami. ¹³Ma yaŋvêk takatu ba halôk pik lôk valu ma hatôm avômalô takatu ba elanô Wapômbêŋ anêŋ abô ba evaloŋ lôk leŋiŋmavi. Ma doŋtom iniŋ ŋgalôk miŋ halôk pik kapô ba hi ami. Ba intu êvhaviŋ bidoŋna iyom ma malaiŋ hayô ma etak iniŋ êvhaviŋ. ¹⁴Ma yaŋvêk takatu ba halôk yak lôkmaŋgiŋ kapô ma hatôm avômalô takatu ba elanô Wapômbêŋ anêŋ abô, ma doŋtom thêlô êmô dokte ba pik êntêk anêŋ malaiŋ lôk anêŋ nômkama lôk anêŋ nôŋ mavi hathivuŋ Wapômbêŋ anêŋ abô siŋ ba thêlô miŋ ik anôŋ ami ma mi. ¹⁵Ma doŋtom yaŋvêk takatu ba halôk pik mavi ma hatôm avômalô takatu ba kapôlôŋiŋ mavi ba maleŋ lêlê. Thêlô elanô Wapômbêŋ anêŋ abô ba evaloŋ loŋ majaŋ. Êŋ ma hatôm imiŋ lôklokwaŋ ba ik anôŋ mavi.

Minj evuŋ atum lam anêŋ deda ami

(Mak 4:21-25)

¹⁶“Anyô miŋ ethak êtôm atum lam ba êdô hamô uŋ kapô mena ivuŋ hamô loŋ kapô te ami. Thêlô ethak êthôkwêŋ hamiŋ ek avômalô takatu ba êyô unyak kapô ma nêgê deda. ¹⁷“Nômkama takatu ba ivuŋ hêk loŋ kapô ma tem nimbitak loŋ yaiŋ. Ma nômkama takatu ba ivuŋ i êmô loŋ momaŋiniŋ ma tem nimbitak yaiŋ ek sapêŋ neyala i. ¹⁸“Aêŋ ba môlô nodanô yenaŋ abô êntêk katô. Ôpatu ba hayala yenaŋ abô katô ma tem Wapômbêŋ indum ba yani eyala nômkama doho imbiŋ. Ma doŋtom ôpatu ba miŋ hayala yenaŋ abô ami, ma tem Wapômbêŋ enja auk takatu ba ôpêŋ hasoŋ nena bôk hawa yôv vê ênjêk ôpêŋ.”

[†] 8:10 Ais 6:9-10 [‡] 8:16 Mat 5:15; Luk 11:33 [•] 8:17 Mat 10:26; Luk 12:2

[•] 8:18 Mat 25:29; Luk 19:26

Yisu anêḡ talêbô lôk iviyaḡ
(*Mat 12:46-50; Mak 3:31-35*)

¹⁹Ma Yisu anêḡ talêbô lôk iviyaḡ êlêm ek nêḡê yani, ma doḡtom avômalô bêḡ anôḡ imiḡ loḡ siḡ ba miḡ hatôm nêḡê yani ami. ²⁰Êḡ ma anyô te hanaḡ hadêḡ Yisu nena, “Lemtambô lôk môlôviyaḡ imiḡ yaiḡ ba leḡiḡhaviḡ nêḡê o.”

²¹Êḡ ma Yisu hanaḡ, “Yenaḡ wakatik lôk aiyaḡ thêlô ma ḡê takatu ba elañô Wapômbêḡ anêḡ abô ba esopa.”

Yisu hanaḡ ba lovak bêḡ hama
(*Mat 8:23-27; Mak 4:35-41*)

²²Wak te ma Yisu hanaḡ hadêḡ anêḡ ḡê ku nena, “Alôana kasukthôm vi tuvulu.” Êḡ ma ewa yeḡ ba i. ²³Thêlô i ma Yisu hêk sôm. Ma ôthôm bêḡ lôk lovak hayô ba hayuv kasuk ba hik halôk yeḡ kapô ba hadum ek êmô thêlô sesoḡ êndôk kasuk kapô ba ini.

²⁴Êḡ ma i ik Yisu liḡ ba enaḡ, “Anyô bêḡ, anyô bêḡ, alalô tem nama ba mi!”

Ma Yisu haviyô ma hathaḡ lovak lôk kasuk budum bêḡ takatu ba ema ba êk tiḡiḡ. ²⁵Ma Yisu hanaḡ hadêḡ thêlô, “Môlônim ôêvhaviḡ hamô êsê?” Ma thêlô êkô ba eson kambom ba enaḡ hi ba halêm nena, “Ôpêntêk ma opalê ba intu hanaḡ abô hadêḡ kasuk lo lovak ba elañô anêḡ abô ba esopa?”

Yisu hêv ḡḡok vê hêk anyô te
(*Mat 8:28-34; Mak 5:1-20*)

²⁶Ma thêlô ewa yeḡ êḡ ba ibup êyô kasuk ba i avômalô Gelasa iniḡ pik. Loḡ êḡ hêk Galili vi tuvulu. ²⁷Ma thêlô ethak liḡ ma Yisu hatak yeḡ ba hi, ma anyô te atu ba ḡḡok hamô haviḡ yani anêḡ loḡ êḡ halêm ba hapôm Yisu. Ôpêḡ bôk hatak anêḡ malak ma hi hamô siô ba havenḡ kôlôlôḡ. ²⁸⁻²⁹Iḡê loḡ êḡ ethak ekak ôpêḡ baḡ lo va lusu hathak seḡ ma êv anyô te ek eyabiḡ, ma doḡtom ḡḡok êḡ hayô ba hayôkwiḡ ôpêḡ ma hamô seḡ êḡ kisi. Ma habi ôpêḡ vôkê ma hi hamô loḡ thiliv.

Ma anyô êḡ hayê Yisu ma halaḡ boloba ba hêv yak halôk pik habobo Yisu valuvi. Êḡ ma Yisu hanaḡ hadêḡ ḡḡok lelaik atu nena, “Otak ôpêntêk ba nu.” Êḡ ma ôpêḡ halam lôklala bomaḡ nena, “Yisu, o ma Wapômbêḡ Leḡ Anôḡ Biḡ anêḡ Nakaduḡ, lemhaviḡ undum malê êndêḡ ya? Miḡ nêḡ vovaḡ êndêḡ ya ami!”

³⁰Êḡ ma Yisu hanaḡ hik ôpêḡ liḡ, “Anêm athêḡ nena?”

Ma ôpêḡ hanaḡ, “Yenaḡ athêḡ nena Iḡê Vovak Lubuḡlubuḡ” ek malê nena ḡḡok bêḡ anôḡ êmô yani kapô.

³¹Ma ḡḡok takêḡ enaḡ lôbôlôḡ hadêḡ Yisu nena, “Miḡ ômbi yêlô êndôk Viv atu ami. ³²Nêm yêlô ni êndôk bok takêḡdaku ba êmô dum endaku.”

Êņ ma Yisu halôk hathak iniņ auk. ³³Ma ŋgôk takêņ etak ôpêņ ma i êlôk bok takêņ kapô. Ma bok takêņ elarņiņ kethêņ ba i hadêņ loņ kambom ma êv yak halôk kasukthôm ba ŋaņ halok sapêņ vônô.

³⁴Ma ŋê takatu ba eyabiņ bok êyê nôm êņ ma êsôv ba i enaņ mayaliv haveņ lomalak. ³⁵Ma avômalô êlêm ek nêgê nena malê te habitak loņ êņ. Thêlô êyô ma êyê Yisu lôk ôpatu ba ŋgôk bêņ anôņ bôk êmô haviņ yani ba lêk anêņ auk habitak mavi ba hapuk sôp ma hamô habobo Yisu valuvi. Avômalô êyê ba êkô kambom. ³⁶Ma ŋê takatu ba êyê nôm êņ enaņ hadêņ avômalô hathak nôm takatu ba hadum ba anyô lôk ŋgôk atu habitak mavi. ³⁷Ma avômalô Gelasa sapêņ êkô ba elowaliņ kambom ba enaņ ek Yisu etak i ba ni buyaņ. Aêņ ba Yisu hathak yeņ ma thêlô êvôi Galili hathak loņbô.

³⁸Ma anyô lôk ŋgôk atu lêk mavi ba hanaņ lôklokwaņ hadêņ Yisu nena, “Hatôm yasôk imbiņ o e?” Ma doņtom Yisu hêv ek êmbôni anêņ loņ ba hanaņ, ³⁹“Onaņ êndêņ avômalô esak nômbêņ atu ba Wapômbêņ hadum hathak o.” Êņ ma havôhi anêņ loņ ma hanaņ hadêņ avômalô sapêņ hathak nômbêņ atu ba Yisu hadum hadêņ yani.

Avena ŋama lo avi lijiņ
(*Mat 9:18-26; Mak 5:21-43*)

⁴⁰Yisu hale hi kasukthôm vi tuvulu hathak loņbô ma avômalô bêņ anôņ lêk eyabiņ yani êmô liņdaņ ba ewa yani thô. ⁴¹Ma anyô bêņ hayabiņ unyak yeņ te halêm ma anêņ athêņ nena Jailus. Yani halek vadôņ lêlô habobo Yisu valuvi ma hanaņ hik yani liņ lôk kapô malaiņ ek Yisu imbiņ yani ba ini anêņ unyak. ⁴²Ek malê nena anêņ amena ma doņtom iyom ba hapôm lijiņ ba hadum ek ema. Amena êņ anêņ sondabêņ ma hatôm laumiņ ba lahavuju.

Êņ ma Yisu hi haviņ yani ma avômalô bêņ anôņ ekalabu yani siņ. ⁴³Ma avi te hamô loņ êņ ba hapôm lijiņ thalaleņ halom hatôm sondabêņ laumiņ ba lahavuju. Ma anyôla miņ hatôm idum yani mavi ami. ⁴⁴Avi êņ halêm habobo Yisu dômlokwaņ ma hasôm Yisu anêņ kwêv daim anêņ daņ iyom ma kethêņ oyaņ ma thalaleņ êņ hakapok.

⁴⁵Êņ ma Yisu hanaņ hik thêlô liņ, “Opalê hasôm ya?”

Ma thêlô sapêņ enaņ nena thêlô mi. Ma Pita hanaņ, “Anyô Bêņ, avômalô bêņ anôņ ekalabu o siņ ba intu êsôm o.”

⁴⁶Ma doņtom Yisu hanaņ, “Anyôla hasôm ya ba yahasaê nena yenaņ lôklokwaņ doho hêv yak.”

⁴⁷Ma avi êņ hayê nena miņ hatôm imbuņ i ami. Ba intu hakô ba halowaliņ ba hi halek vadôņ lêlô habobo Yisu va. Ma hanaņ hathak hasôm yani ma kethêņ oyaņ ma anêņ thalaleņ atu hakapok ba avômalô nômbêņ atu elarņô. ⁴⁸^xMa Yisu hanaņ hadêņ avi êņ, “Yenaņ avena, anêm hôêvhaviņ hadum ba lêk hubitak mavi. Nu lôk kapôlôm labali.”

^x 8:48 Luk 7:50

⁴⁹Yisu hanaŋ abô hamiŋ denaŋ ma anyô te halêm anêŋ Jailus anêŋ unyak ba hanaŋ, “Nalum avi lêk hama yôv ba intu otak kêdôŋwaga ma miŋ nêŋ malaiŋ êndêŋ yani ami.” ⁵⁰Yisu halaŋô abô êŋ ma hanaŋ hadêŋ Jailus, “Miŋ ôkô ami. Nêŋimbiŋ iyom ma tem nalum avi mavi esak loŋbô.”

⁵¹⁻⁵³Yisu hayô Jailus anêŋ unyak ma avômalô êmô ba elañ asêŋ malêŋ lôk leŋiŋmalaiŋ bêŋ hathak yani. Ma Yisu hanaŋ, “Asêŋ dô. Yani hêk sôm iyom ma miŋ hama ami.” Thêlô eyala nena lêk hama yôv ba intu emalik hathak Yisu. Ma Yisu hadô avômalô ini imbiŋ yani ba hawa Pita lo Jon ma Jems lôk amena êŋ talêbô lo lambô iyom ba i unyak kapô haviŋ yani.

⁵⁴Êŋ ma havalon avena hamô baŋ ma halam nena, “Avena, umbiyô!” ⁵⁵Ma avena êŋ anêŋ dahô hayô halôk kupik hathak loŋbô ma kethen oyaŋ ma haviyô. Ma Yisu hanaŋ ek nêŋnêŋ nôm êndêŋ avena êŋ ek enjaŋ. ⁵⁶Ma anêŋ talêbô lo lambô eson kambom. Ma doŋtom Yisu hanaŋ lôklokwaŋ nena miŋ nenaŋ nôm êŋ bêŋ êndêŋ anyôla ami.

Yisu hêv ŋê ku ba i
(*Mat 10:5-15; Mak 6:7-13*)

9 ¹Yisu halam anêŋ ŋê ku laumiŋ ba lahavuju ethak doŋtom ma hêv lôklokwaŋ lôk athêŋ bêŋ hadêŋ i ek nêŋnêŋ ŋgôk sapêŋ vê lôk nindum avômalô lijiŋ mavi. ²Ma yani hêv thêlô ba i ek nenaŋ abô esak Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak lôk nindum avômalô lôk lijiŋ mavi. ³Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Môlô nu lomalak lomalak. Ma miŋ noja kôm lo vak ma nôm lo valuseleŋ imbiŋ ami. Uŋgwik kwêv doŋtom ma miŋ noja kwêv yaŋ imbiŋ ami. ⁴Unyak alêla takatu ba môlô ôyô, ma nômô unyak êŋ iyom endeba notak loŋ êŋ ek unu buyaŋ. ⁵Ma doŋtom loŋ takatu ba miŋ ewa môlô thô ami, ma waklavôn otak loŋ êŋ, ma uŋgwik vonŋgovaŋ takatu ba hamô vemimkapô vê êndôk thêlô maleŋiŋ ek injik iniŋ kambom thô.” ⁶Yôv ma thêlô i even lomalak lomalak ba enaŋ Wapômbêŋ anêŋ Abô Mavi lôk idum avômalô lôk lijiŋ mavi.

Helot lahabi nena Yisu ma opalê
(*Mat 14:1-2; Mak 6:14-16*)

⁷Anyô Bêŋ Helot halaŋô nôm takatu ba Yisu hadum ba lahabi bêŋ anônŋ hathak ek malê nena anyô doho enaŋ aêntêk, “Jon haviyô hêk ŋama hathak loŋbô.” ⁸Ma anyô doho enaŋ, “Elia halêm,” ma doho enaŋ, “Plopet tak sêbôk te haviyô hathak loŋbô.” ⁹Êŋ ma Helot hanaŋ nena, “Bôk yahadabêŋ Jon laselo kisi yôv, ma doŋtom Yisu ma opalê ba yahalaŋô avômalô enaŋ abôkama hathak yani?” Êŋ ma yani hadum ek ênjê Yisu.

⁷ 9:3-5 Luk 10:4-11 ² 9:7 Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 ^a 9:9 Luk 23:8

Yisu havakôḅ avômalô hatôm 5,000
(*Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-15*)

¹⁰Ma Yisu anêḅ aposel êyô, ma enaḅ hathak nôḅ takatu ba thêlô idum bêḅ hadêḅ Yisu. Yôḅ ma Yisu halom thêlôda iyom ba i malak te anêḅ athêḅ nena Betsaida. ¹¹Ma doḅtom avômalô bêḅ anôḅ eyala nena Yisu lêk hi. Êḅ ma thêlô esopa yani ba i. Thêlô i êyô ek Yisu ma yani hawa thêlô thô. Yôḅ ma yani hanaḅ abô hathak Wapômbêḅ anêḅ loḅ lôklijnyak ba hadum avômalô lôk lijij ibitak mavi.

¹²Ma yaḅsiḅ bôlôvôḅ ma Yisu anêḅ ḅê ku êlêm ma enaḅ hadêḅ yani nena, “Lêk yaḅsiḅ ma alalô amô loḅ thiliv. Ba intu otak avômalô takêntêk ek ini malak lôk loḅ takatu ba hamô habobo ek nêmbôlêm iniḅ nôḅ lôk loḅ nêjêk.”

¹³Ma doḅtom Yisu hanaḅ nena, “Mi, môlôda nobakôḅ i.” Ma thêlô enaḅ, “Yêlôaniḅ nôḅ ma polom baheḅvi ma alim ju iyom hamô ba miḅ hatôm ami. Aêḅ ba yêlô ana nanêm nôḅ vuli ek avômalô nômbêḅ êntêk êḅ la?” ¹⁴Thêlô enaḅ abô êḅ ek malê nena anyô bêḅ anôḅ ba hatôm 5,000 la intu êmô.

Ma Yisu hanaḅ hadêḅ anêḅ ḅê ku nena, “Môlô nonaḅ êndêḅ avômalô nena nesak doḅtom êtôm aêntêk 50 dum te, ma 50 dum yaḅ êtôm 5,000.” ¹⁵ḅê ku idum aêḅ hadêḅ avômalô ba sapêḅ êlôk êmô biḅ. ¹⁶Ma Yisu hawa polom baheḅvi lôk alim ju atu ba hêv ma hathak leḅ ma hateḅ mek. Vêm ma haya hi lôbôlôbô ma hêv hadêḅ anêḅ ḅê ku ba ibi sam hadêḅ avômalô nômbêḅ atu. ¹⁷Ma avômalô sapêḅ eyaḅ ba leḅijnyiyak. Ma nôḅ wata vi atu ba hamô ma ḅê ku isup halôk vak sam laumiḅ ba lahavuju.

Pita hanaḅ nena Yisu ma Kilisi
(*Mat 16:13-28; Mak 8:27-9:1*)

¹⁸Wak te ma Yisu hateḅ mek ma anêḅ ḅê ku iyom êmô haviḅ yani. Ma Yisu hanaḅ hik thêlô liḅ nena, “Avômalô ethak elam ya nena opalê?”

¹⁹^bMa thêlô enaḅ nena, “Doho enaḅ nena o ma Jon anyô hathik ḅaḅ. Ma doho enaḅ nena o ma Elia, ma doho enaḅ nena o ma plopet bô te intu haviyô hathak loḅbô.”

²⁰^cMa Yisu hanaḅ hik thêlô liḅ, “Ma môlôda olam ya nena opalê?”

Ma Pita hanaḅ viyaḅ nena, “O ma Mesia atu ba Wapômbêḅ hêv ek nêḅ anêḅ avômalô bulubiḅ.”

²¹Êḅ ma Yisu hanaḅ lôklokwaḅ hadêḅ thêlô ek miḅ nenaḅ abô êḅ bêḅ êndêḅ anyôla ami. ²²^dMa yani hanaḅ nena, “Anyô Anêḅ Nakaduḅ atu tem esopa Wapômbêḅ anêḅ lahaviḅ ba enja vovaḅ bêḅ anôḅ. Ma Israeḅ iniḅ ḅê bêḅbêḅ lôk ḅê bêḅbêḅ êbôk da lôk ḅê lôkauk hathak abô balabuḅ

^b 9:19 Luk 9:7-8 ^c 9:20 Jon 6:68-69 ^d 9:22 Luk 9:44; 18:32-33

tem nêmbôliŋ dômiŋ êndêŋ yani. Ma Wapômbêŋ tem indum ba nijik yani vônô. Ma êtôm wak lô ma tem injik yani liŋ imbiyô esak loŋbô.”

^{23e}Ma yani hanaŋ hadêŋ avômalô sapêŋ nena, “Anyôla hadum ek esopa ya, êŋ ma êmbôliŋ dôm êndêŋ yanida ma enja anêŋ alovalaraŋsiŋ êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ ba esopa ya. ^{24f}Ek malê nena ôpatu ba lahabi bêŋ anôŋ hathak anêŋ lôkmala pik ma anêŋ lôkmala êŋ tem nêŋ yak. Ma doŋtom ôpatu ba hatak anêŋ lôkmala ek hasopa ya, yani êŋ tem enja lôkmala anôŋ. ²⁵Anyô te hawa nômkama pik sapêŋ, ma doŋtom miŋ hasopa Wapômbêŋ ami ba anêŋ lôkmala hêŋ yak, êŋ ma tem yani êmô mavi e? Mi anôŋ, tem enja vovaŋ. ^{26g}Ma anyôla mama ek ya lôk yenaŋ abô, ma embeŋ yam atu ba ya Anyô Anêŋ Nakaduŋ yandaelêm imbiŋ yenaŋ deda lôkmaŋgiŋ lôk lambô ma aŋela mathêŋ iniŋ deda lôkmaŋgiŋ, ma tem ya mama ek ôpêŋ aêŋ iyom. ²⁷Aêŋ ba yanaŋ avanôŋ êndêŋ môlô nena Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak tem êlêm. Ma môlô vi atu ba umiŋ loŋ êntêk tem nômô lôkmala denaŋ ma ôŋgô nôŋ êŋ imbiŋ.”

Yisu liŋkupik habitak yaŋda

(*Mat 17:1-13; Mak 9:2-13*)

²⁸Ma Yisu hanaŋ abô êŋ yôŋ ma wak baheŋvi ba lahavulô hale ba hi. Ma Yisu hathak dumlolê te ba hi ek eteŋ mek ma hawa Pita lo Jems ma Jon iviŋ yani. ²⁹Yisu hateŋ mek denaŋ ma thohavloma habitak yaŋda ba anêŋ kwêŋ habitak thapuk hatôm damak hêŋ. ³⁰⁻³¹^hMa ketheŋ oyaŋ ma anyô lokwanju lôk deda bêŋ imiŋ ba enaŋ abô haviŋ yani, yaŋ ma Mose ma yaŋ ma Elia. Thai enaŋ abô hadêŋ Yisu hathak nôŋ takatu ba Yisu tem indum ba injik anôŋ êmô Jelusalem endeba yani etak pik êntêk ba ni. ³²ⁱMa Pita lo Jems ma Jon thêlô maleŋ hatulak ba êk sôm. Ma thêlô iviyô ma êyê Yisu anêŋ deda bêŋ lôk anyô ju imiŋ iviŋ yani. ³³Ma thai idum ek ini ma Pita hanaŋ hadêŋ Yisu aêntêk, “Anyô bêŋ, mavi anôŋ ek lêk alalô amô loŋ êntêk. Yêlô nadav unyak lôkkupik lokwanjlo, te ek o ma te ek Mose ma te ek Elia.” Pita hathôn abô atu ba enaŋ ba intu hanaŋ aêŋ.

³⁴Pita hanaŋ abô denaŋ ma buliv te hayô hava thêlô siŋ ba thêlô êkô. ³⁵^jMa abô te halêm anêŋ buliv êŋ kapô nena, “Intu ma yenaŋ Okna ba bôk yahatak yani yôŋ ek indum yenaŋ ku. Ba nodanô anêŋ abô.” ³⁶Abô êŋ habitak yôŋ ma thêlô êyê Yisu iyom hamiŋ. Pita lo Jems ma Jon miŋ enaŋ hadêŋ anyôla hathak nôŋ takatu ba êyê lo elanô ami.

Yisu hêŋ ŋgôk vê hêk okna te

(*Mat 17:14-21; Mak 9:14-29*)

³⁷Haviyô hayaŋ ma Yisu thêlô etak dumlolê hêk ma êlôk ba i, ma avômalô bêŋ anôŋ i êpôm yani. ³⁸Ma anyô te halam aêntêk, “Kêdônwaga,

^e 9:23 Mat 10:38; Luk 14:27 ^f 9:24 Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 ^g 9:26 Mat 10:33; Luk 12:9 ^h 9:30-31 Luk 9:22 ⁱ 9:32 2Pi 1:16-18 ^j 9:35 Luk 3:22

hatôm nê m kapôlôm ek yenaŋ okna ba nê m yani sa ek malê nena yenaŋ okna doŋtom iyom. ³⁹Iŋgôk te hathak hayôkwiŋ yani ba ketheŋ oyaŋ ma yani halaŋ boloba ba halowaliŋ kambom ba wapôk habitak abôlêk. Iŋgôk êŋ habuliŋ yani liŋkupik kambom anôŋ ba miŋ hathak hatak yani dokte ami. ⁴⁰Yahanaŋ hik anê m nê ku liŋ lôklokwaŋ ek nê nê m nê gôk kambom êŋ vê, ma doŋtom thêlô miŋ hatôm ami.”

⁴¹Ma Yisu hanaŋ viyaŋ nena, “Yahamô haviŋ môlô sawa daim ma doŋtom miŋ ôêvhaviŋ ami ma owa auk lokbaŋ aleba yakapôlôŋ lêk hagiap hathak môlô. Onja okna êŋ êlê m.”

⁴²Ma okna êŋ haveŋ denaŋ, ma nê gôk êŋ habi vôkê halôk pik ba hadum ba okna halowaliŋ kambom. Ma doŋtom Yisu hathaŋ nê gôk lelaik êŋ, ma hadum okna êŋ ba habitak mavi ma hê v hi hadêŋ lambô hathak loŋbô. ⁴³Ma avômalô sapêŋ esaŋ kambom hathak Wapômbêŋ anêŋ lôklokwaŋ bêŋ.

Yisu hanaŋ bôlôŋ yaŋ hathak anêŋ ŋama

(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

Avômalô sapêŋ leŋiŋhabi abô bêŋ anôŋ hathak nô m takatu ba Yisu hadum, ma Yisu hanaŋ hadêŋ anêŋ nê ku nena, ⁴⁴k “Môlô nodanô abô êntêk katô. Tem nenaŋ Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu bêŋ ba netak êndôk avômalô baheŋiŋ.”

⁴⁵Ma anêŋ nê ku êthônŋ abô êŋ anêŋ ôdônŋ paliŋ ek malê nena havuŋ ek thêlô. Ma êkô ek nenaŋ injik yani liŋ ek enaŋ anêŋ ôdônŋ bêŋ êndêŋ thêlô.

Opalê intu anyô bêŋ?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-41)

⁴⁶mMa Yisu anêŋ nê ku êkôki nena thêlô alisê intu bêŋ ek nê ku vi. ⁴⁷Ma Yisu hayala thêlônŋiŋ auk êŋ. Ma hawa amena te ba hadô hamiŋ habobo yani. ⁴⁸Ma hanaŋ hadêŋ anêŋ nê ku nena, “Ôpatu ba hêvhaviŋ ya ba hawa amena nate aêntêk thô, ma hatôm hawa ya thô. Ma ôpatu ba hawa ya thô, ma hatôm hawa ôpatu ba hê v ya ba yahalê m thô haviŋ. Ma ôpatu ba hadum i aleba yaôna hamô môlô malêvônŋ intu anyô bêŋ ek môlô.”

⁴⁹Ma Jon hanaŋ nena, “Anyô Bêŋ, yêlô ayê anyô te hê v nê gôk vê hathak anê m athêŋ. Ma doŋtom yani ma miŋ alalô te ami ba intu yêlô anaŋ ek yani etak ku êŋ.”

⁵⁰Ma doŋtom Yisu hanaŋ nena, “Dô! Miŋ numiŋ yani loŋ siŋ ami. Ôpatu ba miŋ hapôlik hathak alalô ami, intu alalôaniŋ te.”

Avômalô Samalia êdô Yisu

⁵¹Waklavônŋ Wapômbêŋ enja Yisu ni leŋ lêk habobo, êŋ ma yani lavidoŋ ek ni Jelusalem. ⁵²Ma yani hê v anyô doho ba i malak te hêk

^k 9:44 Luk 9:22 ^l 9:45 Luk 18:34 ^m 9:46 Luk 22:24 ⁿ 9:48 Mat 10:40

^o 9:50 Mat 12:30; Luk 11:23

Samalia ek nêpôpêk nômkama êmôn ek yani. ⁵³Ma doŋtom avômalô loŋ êŋ êdô neja yani thô ek malê nena hi Jelusalem. ⁵⁴Ma nê ku Jems lo Jon êyê nôm êŋ ma enaŋ hik yani liŋ aêntêk, “Anyô Bêŋ, yai nandam atum êndôk ba êlêm anêŋ leŋ ek esaŋ thêlô e?” ⁵⁵Ma doŋtom Yisu hik i liliŋ ma hayanda thai. ⁵⁶Ma thêlô i malak yaŋ.

Ku bêŋ ek nesopa Yisu vaŋgwam

(Mat 8:18-22)

⁵⁷Thêlô even loŋôndê ba i ma anyô te hanaŋ nena, “Loŋ nômbêŋ atu ba hu ma tem yasopa o.”

⁵⁸Ma Yisu hanaŋ, “Avuŋ yatap iniŋ pik abyana hamô ma menak iniŋ unyak hamô aliŋ, ma doŋtom ya Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu ma yenaŋ loŋ yaŋgêk ma mi.”

⁵⁹Ma Yisu hanaŋ hadêŋ anyô yaŋ nena, “Osopa ya.”

Ma doŋtom ôpêŋ hanaŋ, “Anyô Bêŋ, otak ya ek yana yandav wakamik vêmam.”

⁶⁰Ma Yisu hanaŋ hadêŋ yani, “Dô, nê ŋama da nedav iniŋ ŋama. Ma nu onaŋ abô esak Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak bêŋ.”

⁶¹Ma anyô yaŋ hanaŋ hadêŋ Yisu nena, “Anyô Bêŋ, tem yasopa o, ma doŋtom otak ya ek yanaŋ wاكلêvôn êndêŋ yenaŋ avômalô vêmam.”

⁶²Ma Yisu hanaŋ viyaŋ nena, “Ôpatu ba haveŋ loŋôndê ma hik ma liliŋ miŋ hatôm indum ku ênjêk Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak kapô ami ma mi.”

Yisu hêv nê ku hatôm 72 ba i

(Mat 11:20-24)

10 ¹Yôv ma Anyô Bêŋ hatak avômalô yaŋda hatôm 72 ba hêv i juju ba êmôn ek yani ba i hadêŋ malak lôŋ sapêŋ atu ba yani tem ni. ²Ma yani hanaŋ hadêŋ thêlô nena, “Nôm bêŋ anôŋ lêk hayôk ba hamô ku kapô, ma doŋtom nê ku ma tomtom iyom. Aêŋ ba noteŋ mek êndêŋ ku anêŋ alaŋ ek nê nê ku ba ini ek nindum anêŋ ku. ³Môlô nu. Yahêv môlô ba u hatôm boksipsip nali i êmô avuŋ yatap malêvôn. ⁴Ma miŋ môlô noja valuseleŋ lôk vak lôk bokŋgôp imbiŋ ami. Ma miŋ nonaŋ abô pôk embeŋ loŋôndê ami ma unu nundum ku êŋ ketheŋ.

⁵“Môlô ôyô unyak te kapô, ma nonaŋ êndêŋ thêlô aêntêk, ‘Wapômbêŋ hatôm indum ba môlô nômô yôhok mavi.’ ⁶Anyô yôhok te hamô unyak êŋ ba hêvhaviŋ, êŋ ma tem môlônim abô mavi êŋ êmô imbiŋ thêlô. Ma mi, ma tem abô êŋ êmbôlêm ek môlôda esak loŋbô. ⁷Ma môlô nômô unyak êŋ iyom. Ma môlô oŋgwaŋ ba nunum êtôm atu ba êv hadêŋ môlô iyom

^p 9:54 2Kij 1:9-16 ^q 9:61 1Kij 19:20 ^r 10:1 Mak 6:7 ^s 10:2 Mat 9:37-38; Jon 4:35

^t 10:3 Mat 10:16 ^u 10:4 Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 ^v 10:7 1Ko 9:6-14; 1Ti 5:18

ek malê nena môlô ma nê ku ba mavi ek avômalô neyabinj môlô. Ma miñ môlô unu nosak unyak mayaliv ami.

⁸w “Môlô ôyô malak lôn te ba ewa môlô thô ba êv nôm hadênj môlô, êj ma môlônjgañ. ⁹Ma môlô nundum thêlônij avômalô lôk lijij nimitak mavi, ma môlô nonañ aêntêk, ‘Wapômbênj anênj loj lôklijyak lêk halêm habobo môlô.’ ¹⁰Ma doñtom miñ ewa môlô thô ami, êj ma môlô unu numij lojôndê ma nonañ nena, ¹¹x“Yêlô ik voñgoñj vejijkapô vê halôk môlô malemim ek injik môlônim kambom thô. Ba intu môlô lemim imbi katô nena Wapômbênj anênj loj lôklijyak lêk halêm habobo môlô.’ ¹²yYañj êndênj môlô nena waklavônj atu ba Wapômbênj endelêm ek endañô abô, êj ma avômalô loj atu ba miñ ewa môlô thô ami, thêlônij malaij tem êmônj ek avômalô kambom anênj Sodom.

¹³“Alikaknena, môlô avômalô Kolasin lo Betsaida! Môlô bôk ôyê nômbithi lomaloma. Ma doñtom bôk yandum nômbithi takênj êmô Taia lo Saidon malêvônj, êj ma kethej oyañ ma tem nijik kwêv kambom lôk nesav atum ñgavu esak leñijkadôk ek nede kapôlônij liliñ. ¹⁴Waklavônj atu ba Wapômbênj endelêm ek endañô abô, êj ma môlônim malaij tem bênj anônj êmônj ek avômalô Taia lo Saidon iniñ! ¹⁵Ma môlô avômalô Kapaneam, tem nêmbô môlônim athênj esak leñ e? Mi, môlô tem unu nê ñama iniñ loj!

¹⁶z “Anyô halañô môlônim abô, êj ma yani halañô yenañ abô haviñ. Ma anyô havôlij dôm hadênj môlô, êj ma yani havôlij dôm hadênj ya haviñ. Ma anyô havôlij dôm hadênj ya, êj ma yani havôlij dôm hadênj Ôpatu ba hêv ya ba yahalêm haviñ.”

Ñê ku êvôlêm hathak loñbô

(Mat 11:25-27; 13:16-17)

¹⁷Ñê ku 72 takatu êvôlêm hathak loñbô ma leñijmavi bênj anônj ba enañ, “Anyô Bênj, yêlô adum ku lomaloma lôk êv ñgôk vê hathak anêm athênj.”

¹⁸aMa Yisu hanañ aêntêk, “Yahayê Sadañ hêv yak anênj leñ hatôm damak. ¹⁹bOdañô, yahêv lôklokwañ hadênj môlô ek nombak umya lo dañgaviñ pesa. Ma môlô hatôm nômô Sadañ ôpatu ba lamaniñ hathak môlô anênj lôklokwañ sapênj lu. Ma nômlate miñ hatôm imbulij môlô ami ma mi. ²⁰cMa môlô miñ lemimmavi bênj anônj esak ñgôk elañô môlônim abô ami ma mi, ma doñtom môlô lemimmavi esak Wapômbênj bôk hatô môlônim athênj hêk leñ.”

²¹Yôv ma Lovak Mathej hadum Yisu anênj kapô lamavi ba hanañ, “Wakamik, O ma leñ lo pik anênj alañ! Lêk huvuñ anêm auk hadênj ñê

^w 10:8 1Ko 10:27 ^x 10:11 Ap 13:51; 18:6 ^y 10:12 Stt 19:24-25; Mat 10:15; 11:24

^z 10:16 Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 ^a 10:18 Jon 12:31; ALK 12:8-9 ^b 10:19 Sng 91:13; Mak 16:18 ^c 10:20 Plp 4:3; ALK 3:5

lôkauk lôk nê bêñbêñ ma huik thô hadêñ nê takatu ba êtôm avômena yaômena. Ba intu yahabô anêm athêñ! Wakamik, avanôñ oda hosopa anêm lemhaviñ ba intu hudum aêñ.

²² ^d “Wakamik bôk hôêv ya auk sapêñ yôv. Ba anyô late miñ hayala Nalum atu ami. Mi, O Wakamik iyom. Ma anyô late miñ hayala O Wakamik katô ami. Mi, Nalum lôk nê takatu ba Nalum lahaviñ injik O thô êndêñ i iyom.”

²³ Ma Yisu hik i liliñ ba hanañ hadêñ anêñ nê ku iyom nena, “Wapômbêñ hadum mavi hadêñ môlô ba môlô ôyê nôm takatu. ²⁴ Yanan êndêñ môlô nena sêbôk ma plopet lôk kiñ bêñ anôñ leññhaviñ nêgê nôm êntêk ba lêk môlô ôyê, ma doñtom miñ êyê ami. Ma leññhaviñ nedañô abô takêntêk ba lêk môlô olañô, ma doñtom miñ elañô ami.”

Anyô Samalia mavi te
(*Mat 22:34-40; Mak 12:28-34*)

²⁵ ^e Wak te ma anyô lôkauk hathak abô balabuñ hayô hamiñ ba hadum ek esaê Yisu ba hanañ, “Kêdôñwaga, yandum malê ek Wapômbêñ nêm lôkmala atu ba nêmo êtôm wak nômbêñ intu sapêñ êndêñ ya?”

²⁶ Ma Yisu hanañ hik yani liñ aêntêk, “Abô balabuñ hanañ malê? Êñ ma oda osam abô êñ ba lemimbi nena abô êñ hanañ aisê?”

²⁷ ^f Ma yani hanañ nena, “Lemimimbiñ Anyô Bêñ unim Wapômbêñ êñjêk unim kapôlômim lôk dahôlômim ma lôklokwañ lôk unim auk sapêñ. Ma lemimbiñ anêm avômalô êtôm lemhaviñ oda.”

²⁸ ^g Ma Yisu hanañ nena, “Avanôñ. Undum aêñ ma tem ômo lôkmala.”

²⁹ Ma doñtom yani hadum ek avômalô nêgê nena anêñ auk ma mavi, aêñ ba yani hanañ nena, “Yenañ avômalô êñ ma opalêla?”

³⁰ Ma Yisu hanañ viyañ aêntêk, “Anyô te hatak Jelusalem ma halôk ba hi Jeliko. Êñ ma nê vani êpôm yani ba ik yani ba hamayak hêk loñôndê ma ewa anêñ nômkama vani ba i. ³¹ Ma anyô habôk da te hasopa loñôndê êñ ba halôk ba hi. Êñ ma yani hayê anyô êñ, ma doñtom yani habup halôk loñôndê vi hale ba hi. ³² Aêñ iyom ma Livai te halôk loñôndê bô êñ hale ma hayê ôpêñ, ma ketheñ oyañ habup halôk loñôndê vi atu hale ba hi. ³³ Ma doñtom anyô Samalia^h te halom loñôndê êñ ba hi ma hayê ôpêñ ba lahiki. ³⁴ Êñ ma yani hi hadêñ ôpêñ ma hançasô waiñ lôk nôm lêñlêñ hathak ôpêñ anêñ palê ma hasum. Yôv ma yani hawa ôpêñ ba hatak hayô hamô anêñ bok doñki ma halom ba hi unyak atu ba êv vuli ba êk. Ma yanida hayabiñ ôpêñ. ³⁵ Ma haviyô hayañ ma yani hêv valuselen seleva ju hadêñ unyak alañ ma hanañ nena, ‘Oyabiñ anyô lijiñ êntêk mavi. Ma valu êntêk miñ hatôm ami ba wak yañ atu ba yahalehalêm ma tem yanêm doho imbiñ.’”

^d 10:22 Jon 3:35; 10:15 ^e 10:25 Mat 22:35-40; Luk 18:18 ^f 10:27 Wkp 19:18; Lo 6:5
^g 10:28 Wkp 18:5 ^h 10:33 Avômalô Samalia ma Isael iniñ nê kambom.

³⁶Yisu hanaŋ abô loŋ kapô êŋ yôv ma hanaŋ hik anyô lôkauk êŋ liŋ aêntêk, “Lemhabi aisê? Ôpatu ba nê kambom ik ma opalê hêv yani sa hatôm yanida anêŋ avômalô te?”

³⁷Ma anyô lôkauk hanaŋ viyaŋ nena, “Ôpatu ba hêv kapô hadêŋ yani.” Ma Yisu hanaŋ hadêŋ ôpêŋ nena, “Nu ma undum aêŋ iyom.”

Yisu hamô Mata lo Malia iniŋ unyak

³⁸Yisu lôk anêŋ nê ku even ba i ma Yisu habitak hayô malak lôŋ te ba hi. Ma avi te anêŋ athêŋ nena Mata hawa Yisu thô ba hi hamô anêŋ unyak. ³⁹ⁱMata anêŋ yaŋ molok Malia hamô habobo Anyô Bêŋ valuvi ba halaŋô anêŋ abô. ⁴⁰Ma doŋtom Mata hadum ku bêŋ anôŋ ek hapôpêk nô. Êŋ ma yani hi hadêŋ Yisu ma hanaŋ, “Anyô Bêŋ, lemhabi aisê? Yahadum ku bêŋ anôŋ ma yenaŋ aiyanaŋ molok miŋ hêv ya sa dokte ami. Ba intu otak yani êlêm ek nêma ya sa.”

⁴¹Ma doŋtom Anyô Bêŋ hanaŋ viyaŋ hadêŋ yani nena, “Mata, Mata, aisê ka lem hik o ba kapôlôm malaiŋ hathak nômkama lomalom? ⁴²^jMa doŋtom nômlate iyom intu ba nômbêŋ ma Malia lêk hawa nôma êŋ yôv ba anyô te miŋ hatôm enja nôma êŋ vê ênjêk yani ami ma mi.”

Kobom neteŋ mek

(Mat 6:9-15; 7:7-11)

11 ¹Wak te ma Yisu hateŋ mek hamô bute. Ma hateŋ mek yôv ma anêŋ nê ku te hanaŋ hadêŋ yani nena, “Anyô Bêŋ, ôndôŋ yêlô ek yêlô nateŋ mek êtôm sêbôk ba Jon hadôŋ anêŋ nê ku.”

²Ma Yisu hanaŋ, “Môlô neteŋ mek aêntêk,

“ ‘Wakamik, anêma athêŋ ênjêk matheŋ.

Ma anêma loŋ lôkliŋyak êlêm êtôm loŋ lôkthô.

³Ma nêma wak tomtom anêŋ nôma êndêŋ yêlô.

⁴Ma yêlô êv avômalô iniŋ kambom takatu ba idum hadêŋ yêlô vê, ba intu nêma yêlôaniŋ kambom vê aêŋ iyom.

Lôk miŋ otak yêlô êndôk nôma atu ba esau yêlô ami.’ ”

⁵⁻⁶Yôv ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te hadêŋ thêlô aêntêk, “Bôlôvôŋ biŋ te ma hu hadêŋ anêma anyô môlô te anêŋ unyak ma honaŋ, ‘Aiyanaŋ, yenaŋ anyô môlô te halêma anêŋ loŋ daim ba lêk hamô yenaŋ unyak ba hama kisi ma ya nôma mi. Ba hatôm nêma polom lokwaŋlô ek yani e?’ ⁷Ma anêma anyô môlô atu hamô unyak kapô tem enaŋ viyaŋ nena, ‘Yahadô. Yêlô lêk êk sôma ba unyak abôlêk lêk putup yôv ba tem miŋ yanêma nôma êndêŋ o ami ma mi.’ ⁸Yani hadô ek nêma anêŋ anyô môlô sa. Ma doŋtom yahanaŋ hadêŋ môlô nena oteŋ lôbôlôŋ, êŋ ma tem yani mama ba imbiyô ba nêma nôma êtôm atu ba hoteŋ yani.

ⁱ 10:39 Jon 11:1; 12:2-3 ^j 10:42 Mat 6:33

9-10 “Ba intu yahanaj hadêj mólô nena nê takatu ba enaj hik Wapômbêj lij, ma tem neja nômkama êtôm atu ba enaj. Ma êbôlêm nômlate ma tem nêpôm. Ma ipididiñ unyak abôlêk ma tem injik vê ek i. Aêj ba onaj hik Wapômbêj lij ma tem nê mólônim lemimhaviñ êndêj mólô. Ma ôbôlêm ma tem nôpôm. Ma upididiñ unyak abôlêk ma tem injik vê ek mólô.

11 “Mólô avômena iniñ lami, nalum hanaj hik o lij ek enaj alim ma tem nê umya kambom te êndêj yani e? Ma mi! 12 Mena yani hanaj ek enaj menak daluk, êj ma tem nê ngalivañ te e? Ma mi! 13 Mólô avômalô pik unim bôk lo loñ ma kambom, ma doñtom mólô othak ôv nômkama mavi hadêj nalumi. Aêj ba mólô noyala katô nena mólônim Lemambô Bêj atu ba hamô malak leñ yani lamavi anôj ek nê Lovak Mathej êndêj nê takatu ba enaj hik yani lij.”

Yisu lo Belsebul

(Mat 12:22-32,43-45; Mak 3:20-27)

14 Yisu hêv ngôk vê hêk anyô abôlêk putup te. Ma ngôk êj hatak ôpêj ba hi ma ôpêj hanaj abô ba avômalô sapêj êyê ba esoñ kambom. 15 ^kMa doñtom avômalô doho enaj, “Ïgôk iniñ anyô bêj Belsebul hêv lôklokwañ hadêj ôpêj. Ba intu hatôm nê ngôk sapêj vê ênjêk avômalô.” 16 ^lMa avômalô doho idum ek nesau Yisu ba enaj hik yani lij nena, “Undum lavôñij te ek injik thô nena Wapômbêj hêv o ba hólêm mena mi e?”

17 Ma doñtom Yisu hayala thêlôniñ auk ba hanaj abô loñ kapô te hadêj thêlô nena, “Avômalô malak lôñ te evaki vose hi ôdôn ju, êj ma tem malak lôñ êj ngathiniñ ba bapu ipup imbitak. Ma avômalô ôdôn te evaki vose hi ôdôn ju ma tem thêlôda nê nê yak. 18 Aêj ba Sadañ anêj ngôk vi evaki vose hi ôdôn ju, êj ma Sadañ anêj loñ lôkliñyak tem imiñ majañ aisê? Mi. Ma aisê ka mólô onaj nena yahêv ngôk vê hathak Belsebul anêj lôklokwañ? 19 Mólô onaj nena ngôk bêj Belsebul hêv lôklokwañ hadêj ya ba yahêv ngôk vê. Ma mólônim avômalô idum ku êj haviñ! Ma opalê intu hêv lôklokwañ hadêj thêlô ba idum ku mavi êj? Ïgôk Bêj, e? Mi! Mólôda unim avômalô ik thô nena mólô onaj abôyañ. 20 Wapômbêj da hêv lôklokwañ hadêj ya ba yahêv ngôk vê hêk avômalô. Aêj ba oyala nena Wapômbêj anêj loñ lôkliñyak lêk halêm yôv.

21 “Anyô lôklokwañ te havalonj nômkama vovak ba hayabiñ anêj loñ, êj ma anêj nômkama tem êmô mavi. 22 ^mMa doñtom anyô vovak laik môñ hayô ba hik vovak hadêj ôpêj aleba hamô lu, êj ma yani tem enja ôpêj anêj nômkama vovak takatu ba bôk hadum ôpêj ba habitak lôklokwañ vê. Aêj ba ôpatu ba lovak ma tem imbi yañ atu ba hêv yak anêj nômkama sam.

^k 11:15 Mat 9:34; 10:25 ^l 11:16 Mat 12:38 ^m 11:22 Kol 2:15

²³ n “Anyôla miñ hêv ya sa ek yai nangik vovak êndên Sadan ami, ôpên hatôm haviñ Sadan ba thai ik vovak hadên ya. Ma anyô miñ hêv ya sa ba hasup avômalô hathak doñtom ami, êñ ma hatôm halupunij i ba êsôv mayaliv.”

²⁴ “Ŋgôk lelaik hatak anyô te, êñ ma hi haveñ loñ thiliv ek êmbôlêm loñ mavi te ek enja lovak ba êmô. Ma miñ hapôm loñ te ami ma tem enañ nena, ‘Yatup siñ yana unyak sêbôk esak loñbô.’ ²⁵ Ma hayô ba hayê nena unyak êñ lêk epesañ ba habitak mabuñ mavi. ²⁶ Êñ ma tem ni êmbôlêm ŋgôk baheñvi ba lahavuju takatu ba iniñ lôklokwan hamôn ek anên ba enja i imbiñ ek nimbitak nêyô unyak êñ kapô esak loñbô. Êñ ma ôpên tem êmô kambom anôn ek yañ sêbôk.”

²⁷ Yisu hanañ abô takên hamô denañ ma avi te hamiñ avômalô nômbên êñ malêvôn ma halam aêntêk, “Avi atu ba havathu o ba hêv sum hadên o, yani êñ êmô lôk lamavi.”

²⁸ Ma doñtom Yisu hanañ, “Ôpatu ba halañô Wapômbên anên abô ba hasopa, yani êñ êmô lôk lamavi anôn.”

Anyô doho leñihaviñ nêgê lavônij

(Mat 12:38-42; Mak 8:11-12)

²⁹ P Avômalô bên anôn êyô ek Yisu. Êñ ma Yisu hanañ, “Avômalô bôlôn êntêk ma avômalô kambom. Thêlô enañ ek yandum lavônij ek injik thô nena Wapômbên bôk hêv ya ba yahalêm, ma doñtom tem mi. Thêlô tem nêgê Jona anên lavônij iyom. ³⁰ Sêbôk ma Jona habitak hatôm lavônij ek avômalô Ninive. Ma lêk Anyô Anên Nakadun atu tem imbitak aên iyom êndên avômalô bôlôn êntêk.

³¹ q “Sêbôk ma Siba iniñ kwin hatak anên loñ ma halêm anên pik anên dañ ek endañô Solomon anên auk mavi. Odañô! Nômlate hamô loñ êntêk ma bên ek Solomon. Ma doñtom mólô ôdô anên nodañô. Ma waklavônij atu ba Wapômbên hatak ek nindum abô ma Siba iniñ kwin êñ tem enañ mólônim kambom takên bên. ³² r Ma sêbôk ba avômalô Ninive elañô Jona anên abô ba ele kapôlônij liliñ. Ma nômlate lêk hamô loñ êntêk ma bên ek Jona. Ma doñtom mólô ôdô anên nodañô. Ma waklavônij atu ba Wapômbên hatak ek nindum abô ma tem avômalô Ninive nimiñ ba nenañ mólônim kambom takên bên.”

Deda leñviñkupik

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ s “Anyô miñ ethak êtôm atum ba ivuñ hamô lôñ kapô mena êdô hamô uñ kapô ami ma mi. Thêlô êthôkwên hamiñ ek avômalô takatu

ⁿ 11:23 Luk 9:50 ^o 11:27 Luk 1:28,42,48 ^p 11:29 Mat 16:4 ^q 11:31 1Kij 10:1-10

^r 11:32 Jna 3:5-10 ^s 11:33 Mak 4:21; Luk 8:16

ba êyô unyak kapô tem nêgê deda. ³⁴Malem daluk ma hatôm atum ek nê m deda êndêj lemvimkupik. Malem daluk mavi ma tem deda êmô lemvimkupik sapêj. Ma dojtom malem daluk kambom ma tem momajini j bêj ênjêk lemvimkupik. ³⁵Aêj ba nôjgô katô nena anê m deda ma deda anôj ek malê nena deda doho ma hatôm momajini j. ³⁶Ma deda hamô lemvimkupik sapêj, ma momajini j mi j hêk bute ami. Êj ma lemvimkupik sapêj tem imbitak deda êtôm atum habi malem loj.”

Yisu hatha j Palisi lôk jê lôkauk hathak abô balabu j
(*Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47*)

³⁷Yisu hana j abô yôv ma Palisi te hana j hik Yisu li j ek enja j nô m êmô imbi j yani. Êj ma Yisu hi hayô ôpêj anêj unyak kapô. ³⁸Ma Palisi êj hayê Yisu halôk hamô ek enja j nô m ma mi j hathik i ami. Êj ma yani hasa j kambom.

³⁹Ma Yisu hana j hadêj yani nena, “Môlô jê Palisi, môlô othak uthik unim tase lôk belev anêj vidôm iyom, ma dojtom môlônim kapôlômim putup hathak kobom vani lo kobom kambom. ⁴⁰Môlô jê molo, Wapômbêj hapesa j viyai j lôk vika pô havi j. ⁴¹Ma dojtom môlônim nômkama takatu ba hamô ma môlô nô nê m êndêj jê nômkama mi ek nê m thêlô sa. Môlô nundum aêj ma tem môlônim nômkama sapêj êmô mabu j mavi ênjêk Wapômbêj ma.

⁴²“Alikaknena môlô jê Palisi, vova j bêj tem êpôm môlô. Môlô othak usup ava takatu ba hadum nô m vasi j ba uik sam hi ôdôj laumi j ba ôêv ôdôj te hadêj Wapômbêj hatôm da. Kobom êj ma nô m yaôna. Ma dojtom môlô otak kobom thêthôj lôk kobom lemimimbi j Wapômbêj. Kobom êntêk ma nômbêj! Noda jô! Môlô nosopa abô balabu j bêj takêntêk lôk abô balabu j yaônena imbi j!

⁴³“Alikaknena môlô jê Palisi, vova j bêj tem êpôm môlô! Môlô lemimhavi j nô mô êtôm jê bêjbêj êmô unyak ye j kapô lôk lemimhavi j avômalô nena j, ‘Waklêvôj anyô bêj’ êndôk loj ethak dojtom halôk.

⁴⁴“Alikaknena, vova j bêj tem êpôm môlô. Môlô lelaik hatôm jama te atu ba bôk elav bô ma lêk mi j anyôla hayala ami. Ba intu avômalô êyô imi j ba ibitak lelaik hamô Wapômbêj ma. Aêj ba avômalô takatu ba ele ebobo môlô ma ibitak lelaik aêj iyom.”

⁴⁵Jê eyala abô balabu j te hala jô abô êj ma hana j hadêj Yisu aêntêk, “Kêdôjwaga, hona j abô êj hadêj jê Palisi ma huik yêlô susu havi j.”

⁴⁶Ma Yisu hana j, “Alikaknena môlô jê lôkauk hathak abô balabu j havi j, vova j bêj tem êpôm môlô. Môlô ôêv balabu j anêj malai j lomalama hadêj avômalô ek nesopa. Nôm êj ma hatôm vak malai j kambom ek thêlô. Ma dojtom môlô mi j ôêv thêlô sa dokte ami.

⁴⁷⁻⁴⁸“Alikaknena, vova j bêj tem êpôm môlô. Môlônim libumi bôk ik plopet bêj anôj vônô ma môlô oyabi j ini j siô deda j mavi. Aêj ba hik

thô nena môlô ôlôk hathak libumi iniŋ bôk lo loŋ takatu ba idum. ⁴⁹Ba intu Wapômbêŋ anyô lôkauk bêŋ bôk hanaŋ aêntêk, ‘Tem yanêm plopet lo aposel bêŋ anôŋ êndêŋ thêlô, ma tem thêlô nindum kambom êndêŋ doho ba nijik doho vônô.’ ⁵⁰Aêŋ ba avômalô bôlôŋ êntêk tem neja vovaŋ bêŋ esak plopet takatu ba ik vônô hadêŋ waklavôŋ Wapômbêŋ hapesaŋ pik aleba lêk. ⁵¹Plopet môŋ atu ba ik vônô ma Abel ma ik aêŋ habup hathak aleba hayô Sekalaia ma anêŋ daŋ. Ik yani vônô hêk unyak matheŋ lôk loŋ êbôk da anêŋ malêvôŋ. Avanôŋ, yanaŋ êndêŋ môlô, vuli kambom hathak bôk lo loŋ takêŋ tem imbitak êpôm avômalô bôlôŋ êntêk.

⁵²“Alikaknena môlô ŋê uik abô majaŋ thô, vovaŋ bêŋ tem êpôm môlô! Môlô umiŋ auk mavi anêŋ loŋôndê loŋ siŋ. Môlôda miŋ oveŋ loŋôndê êŋ ami ma umiŋ siŋ ek avômalô takatu ba leŋiŋhaviŋ nesopa ma miŋ hatôm nesopa ami.”

⁵³Yôv ma Yisu hatak unyak êŋ ma ŋê lôkauk hathak abô balabuŋ lôk ŋê Palisi leŋiŋŋaŋa kambom ba enaŋ ik yani liŋ lomalama. ⁵⁴Thêlô idum aêŋ ek neja yani êndôk adêk esak anêŋ abô.

Noyabiŋ am esak Palisi iniŋ kobom kambom

(*Mat 10:26-33; 12:31-32; 10:19-20*)

12 ¹Avômalô bêŋ anôŋ bomaŋ ethak doŋtom ba êyô imiŋ i pesa. Ma Yisu hanaŋ hadêŋ anêŋ ŋê ku aêntêk, “Noyabiŋ am esak Palisi iniŋ kobom kambom. Thêlô idum hatôm ŋê mavi êmô avômalô malêvôŋ, ma doŋtom auk lomalama hêk iniŋ kapôlôŋiŋ. Nôm êŋ ma hatôm yis ba tem êmbôv avômalô bêŋ anôŋ. ²“Nôm takatu ba havuŋi hêk loŋ kapô ma tem imbitak loŋ yaiŋ. Ma abô takatu ba havuŋi ma tem avômalô sapêŋ neyala. ³Aêŋ ba abô takatu ba môlô onaŋ hadêŋ bôlôvôŋ ma tem avômalô nedaŋô êndêŋ lôkwak. Ma abô takatu ba môlô onaŋ thikuthik halôk unyak kapô, êŋ ma tem nimiŋ unyak vôv ba nendam bêŋ.

⁴“Yenaŋ avômalô, yanaŋ êndêŋ môlô nena miŋ nôkô ek avômalô ami. Thêlô hatôm nijik lemvimkupik iyom vônô. Ma embeŋ yam ma tem miŋ hatôm nindum nômlate ami. ⁵Odaŋô tem yaŋgik ôpatu ba môlô nôkô esak thô: Nôkô ek Anyô Bêŋ. Yani hatôm injik môlô lemvimkupik vônô vêm ma imbi êndôk atum lôkmala. Ba intu nôkô ek yani iyom.

⁶“Avômalô ethak êv vuli menak yaônena hathak valuseleŋ yaô ek eyaŋ. Ma doŋtom Wapômbêŋ miŋ hathôŋ thêlô te ami, mi. ⁷“Yani bôk hakatuŋ môlô sapêŋ lemimkadôk ŋauŋ yôv. Aêŋ ba môlô ma bêŋ ek menak, ba intu miŋ nôkô ami.

⁸“Yanaŋ êndêŋ môlô nena ôpatu ba hanaŋ hadêŋ avômalô nena hasopa ya ma tem ya Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu yanaŋ imiŋ Wapômbêŋ ma ba aŋela nedaŋô nena, ‘Ôpêntêk ma yenaŋ.’ ⁹Ma ôpatu ba hanaŋ hadêŋ

¹ 12:1 Mat 16:5-6; Mak 8:14-15 ² 12:2 Luk 8:17 ³ 12:7 Luk 12:24; Ap 27:34

avômalô nena hadô esopa ya, intu tem yanaŋ imiŋ Wapômbêŋ ma ba aŋela nedaŋô nena, ‘Yahathôŋ ôpêŋ paliŋ.’¹⁰ Ma anyô te hanaŋ abô kambom hathak Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu, ma Wapômbêŋ tem nêŋ ôpêŋ anêŋ kambom vê. Ma doŋtom anyôla hayê Lovak Matheŋ anêŋ ku ba hanaŋ abôma nena, ‘Êntêk ma Ŋgôk Bêŋ anêŋ ku’, êŋ ma Wapômbêŋ tem miŋ nêŋ ôpêŋ anêŋ kambom êŋ vê ami.

¹¹w “Avômalô evaloŋ môlô loŋ ba u unyak yeŋ mena êdô môlô hamiŋ ŋê bêŋbêŋ mena ŋê loŋ buyaŋ iniŋ ŋê bêŋbêŋ maleŋiŋ, êŋ ma miŋ nôkô ba nonaŋ nena, ‘Yêlô tem nanaŋ malê?’ mena ‘nanaŋ viyaŋ aisê?’ ami. Mi.¹² Lovak Matheŋ tem nêŋ auk êndêŋ môlô ek nonaŋ.”

Anyô lôkmaŋgiŋ atu ba auk mi

¹³ Anyô te hamiŋ avômalô nômbêŋ atu kapô ma hanaŋ hadêŋ Yisu aêntêk, “Kêdôŋwaga, wakamik bôk hama yôv ba onaŋ ek aiaŋ bêŋ imbi anêŋ nômkama sam ba nêŋ ôdôŋ te ek ya.”

¹⁴ Ma doŋtom Yisu hanaŋ hik ôpêŋ liŋ, “Aisête? Opalê te hatak ya ek yambitak anyô bêŋ ek yambi môlônim nômkama sam?”¹⁵ *Ma Yisu hanaŋ hadêŋ avômalô aêntêk, “Noyabiŋ am katô ek miŋ malemimkilik ek nômkama lomaloma ami. Anyô miŋ hamô lôkmala hathak nômkama ami.”

¹⁶ Ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te hadêŋ thêlô aêntêk, “Anyô lôk nômkama bêŋ te anêŋ nômkama hik anôŋ bêŋ anôŋ hamiŋ ku.¹⁷ Êŋ ma yani lahabi aêntêk, ‘Yatak yenaŋ nôŋ êmô êsê? Yenaŋ unyak kapô sapêŋ putup ba mi.’¹⁸ Ma yani hanaŋ, ‘Aêŋ ba dô ma yandum aêntêk. Yaseŋ yenaŋ unyak sapêŋ thô ma yandav unyak lukmuk bêŋbêŋ ek yandô yenaŋ nôŋ lôk nômkama sapêŋ êmô kapô.¹⁹ Ma yada yanaŋ êndêŋ ya aêntêk, ‘Ya ma anyô lôkmaŋgiŋ kambom. Yenaŋ nômkama bêŋ anôŋ hamô. Ba tem yanŋaŋ lo yanum ma yamô mavi iyom êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ. Ma miŋ hatôm yandum ku te ami.’”

²⁰ “Ma doŋtom Wapômbêŋ hanaŋ hadêŋ ôpêŋ aêntêk, ‘O anyô molo! Bôlôvôŋ êntêk ma tem yanja anêŋ lôkmala vê ba oma, ma opalê tem enja nômkama takatu ba hopesaŋ ek oda?’

²¹y “Noyabiŋ am! Avômalô takatu ba êpôm nômkama bêŋ anôŋ ek thêlôda ba leŋŋpaliŋ Anyô Bêŋ hatôm ôpêntêk, thêlô êŋ ma nômkama mi anôŋ hêk malak leŋ.”

Miŋ nôkô esak nôŋ atu tem imbitak ami

(Mat 6:25-34)

²²⁻²³ Ma Yisu hanaŋ hadêŋ anêŋ ŋê ku aêntêk, “Lôkmala ma bêŋ ek nôŋ eyaŋ. Ma leŋviŋkupik ma bêŋ ek kwêv lo sup. Aêŋ ba intu yanaŋ

^w 12:11 Mak 13:11; Luk 21:12-15 ^x 12:15 1Ti 6:9-10 ^y 12:21 Mat 6:19-20

éndêḡ mólô nena miḡ lemimimbi bêḡ anôḡ esak nômkama pik lomaloma êtôm kwêv mena nôḡ ami. ²⁴Mólô lemimimbi menak yelam. Thêlô ku kapô mi. Ma miḡ ethak ewa nôḡ ba etak hamô unyak kapô ek waklavôḡ nôḡ mi ami. Ma doḡtom Wapômbêḡ havakôḡ thêlô. Ma mólô ma Wapômbêḡ lahaviḡ bêḡ anôḡ hamôḡ ek menak ba intu tem eyabiḡ mólô. ²⁵Ma hatôm anyô te hamô ba hakôki ek êḡô pik êntêk, êḡ ma tem kobom êḡ nêḡ yani sa ek êḡô lôkmala dokte imbiḡ e? Ma mi anôḡ. ²⁶Mólô miḡ hatôm nundum nôḡ yaôna aêḡ ami. Aêḡ ba aisê ka mólô lemimhabi bêḡ anôḡ hathak nômkama takêḡ.

²⁷“Lemimimbi alokwaḡ vuak. Thêlô miḡ idum ku lôk epesaḡ sôp ami. Ma doḡtom yanaḡ êndêḡ mólô nena alokwaḡ vuak takêḡ iniḡ lêlêyaḡ hamôḡ ek Kiḡ Solomon anêḡ nômkama mavi sapêḡ. ²⁸Aêḡ ba Wapômbêḡ hêv sôp mavi anôḡ hadêḡ alokwaḡ vuak lo kamuḡ lomaloma atu ba êḡô bidonḡ, êḡ ma anyô ethak ele ba êbôk hathak atum. Aêḡ ba mólô oyala nena Wapômbêḡ lahaviḡ bêḡ anôḡ ek nêḡ sôp êndêḡ mólô imbiḡ. Alikaknena, mólônim ôêvhaviḡ miḡ bêḡ ami. ²⁹Ba miḡ kapôlômim injik am esak oḡgwaḡ malê mena nunum malê ami. ³⁰Ḳê daluk ethak leḡiḡhiki ba êbôlêḡ nôḡ takêḡ, ma doḡtom mólônim Lemambô hayala mólônim malaiḡ ba tem nêḡ nôḡ takêḡ êndêḡ mólô. ³¹Aêḡ ba mólô lemim injik am ek nômbôlêḡ Wapômbêḡ anêḡ loḡ lôkliḡnyak. Êḡ ma tem yani nêḡ nôḡ takêḡ sapêḡ êndêḡ mólô imbiḡ.

³² ^z“Mólô boksipsip ôdônḡ yaôna, miḡ nôkô ami. Lemambô lamavi ek nêḡ loḡ lôkliḡnyak êndêḡ mólô. ³³“Ma mólô owa vuli hathak unim nômkama ma nôḡnêḡ êndêḡ ḡê siv. Noja vak valuselenḡ atu ba tem miḡ kambom ami, ma nusup nômkama kêkêlô lomaloma ek mólô êḡjêk leḡ. Loḡ êḡ ma ḡê vani lo didu mi, ba intu unim nômkama valova tem êḡô. ³⁴Ma loḡ atu ba mólônim nômkama kêkêlô hamô, loḡ êḡ iyom intu tem mólônim lemimhaviḡ êḡô imbiḡ.

Noyabiḡ Anyô Anêḡ Nakaduḡ atu (Mat 24:42-51)

³⁵ ^b“Mólô nôpôpêk am ek nundum ku ba intu nupuk unim sôp ma nôtôm unim atum lam ba noyabiḡ nôḡô ³⁶êtôm avômalô ku takatu ba eyabiḡ iniḡ anyô bêḡ. Thêlônḡ anyô bêḡ bôk hi hayaḡ nôḡ ewa avi vêḡ ma tem êmbôlêḡ esak loḡbô. Yani havôhalêḡ anêḡ loḡ ba hapididiḡ unyak abôlêk ma tem nijik unyak abôlêk vê ketheḡ ba neja yani thô. ³⁷Anyô bêḡ êḡ hayô ba hayê nena anêḡ ḡê ku eyabiḡ yani ba êḡô lêlê, êḡ ma tem yani lamavi ma thêlô nêḡô lôk leḡiḡmavi. Yanaḡ avanôḡ êndêḡ mólô nena anyô bêḡ êḡ tem ipuk anêḡ sôp ku ma enaḡ ek thêlô nêḡdôk

^z 12:32 Mat 14:27; 25:34 ^a 12:33 Mat 6:20; Luk 18:22; Ap 2:45; Jem 5:2

^b 12:35 Mat 25:1-13

nêmô biŋ ma yani nêm nôm êndêŋ thêlô êtôm anyô ku te. ³⁸Anyô bêŋ hale halêm hadêŋ bôlôvôŋ biŋ mena lôkbôk momaŋiniŋ ba hayê anêŋ nê ku miŋ êk sôm ami ma eyabiŋ yani iyom, êŋ ma tem nêm anêŋ lamavi êndêŋ thêlô.

³⁹“Môlô lemimimbi abô êntêk katô. Unyak te anêŋ alaŋ halaŋô abô nena nê vani tem nijik anêŋ unyak vose, êŋ ma yani hêk lêlê ek nê vani miŋ hatôm nijik unyak êŋ vose ami. ⁴⁰Ma Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu tem endelêm ba indum môlô nosoŋ kambom. Ba intu nômô lêlê aêŋ iyom.”

⁴¹Ma Pita hanaŋ aêntêk, “Anyô Bêŋ, hêv abô loŋ kapô êntêk hadêŋ yêlô iyom mena hêv hadêŋ avômalô sapêŋ haviŋ e?”

⁴²Êŋ ma Anyô Bêŋ hanaŋ nena, “Yahanaŋ hadêŋ nê takatu ba idum iniŋ anyô bêŋ anêŋ ku mavi êtôm anyô lôkauk bêŋ atu ba hayabiŋ nômkama mavi. Unyak alaŋ hatak yani ek eyabiŋ anêŋ nê ku vi ba nêm nôm êndêŋ i êtôm anêŋ wakma atu ba hatak. Vêm ma hi loŋ buyaŋ. ⁴³Ma unyak alaŋ havôhalêm hathak loŋbô ma hayê nena anyô ku êŋ hadum ku mavi, ma tem lamavi esak ôpêŋ. ⁴⁴Yanaŋ avanôŋ êndêŋ môlô nena unyak alaŋ êŋ tem etak ôpêŋ ek eyabiŋ anêŋ nômkama sapêŋ. ⁴⁵Ma doŋtom anyô ku êŋ lahabi hêk kapô nena, ‘Lêk sawa daim ma yenaŋ anyô bêŋ miŋ havôhalêm ketheŋ ami.’ Êŋ ma hik anyô lo avi ku vi ma hayaŋ nôm lôk hanum waiŋ bêŋ anôŋ aleba halo molo. ⁴⁶Hadum aêŋ ba hathôŋ paliŋ ma unyak alaŋ tem êyô ba indum ôpêŋ esoŋ kambom. Êŋ ma unyak alaŋ tem nêm vovaŋ bêŋ êndêŋ yani ma êndô ôpêŋ êmô imbiŋ nê takatu ba miŋ êvhaviŋ ami.

⁴⁷e “Anyô ku atu ba hayala anêŋ anyô bêŋ anêŋ lahaviŋ ma doŋtom miŋ hapesaŋ nômkama ba hasopa anêŋ anyô bêŋ anêŋ lahaviŋ ami ma tem enja vovaŋ bêŋ. ⁴⁸Ma doŋtom anyô ku atu ba miŋ hayala anêŋ anyô bêŋ anêŋ lahaviŋ ami ma hadum nômkama kambom ma tem enja vovaŋ yaô.

“Ôpatu ba Wapômbêŋ hêv auk bêŋ hadêŋ yani, êŋ ma Wapômbêŋ lahaviŋ yani indum ku bêŋ esak. Ma ôpatu ba Wapômbêŋ hêv auk bêŋ anôŋ hadêŋ yani, êŋ ma Wapômbêŋ lahaviŋ yani indum ku bêŋ anôŋ esak.

Yisu halêm ek embak avômalô vose

(Mat 10:34-36)

⁴⁹“Yahalêm ek yambi atum êndôk pik. Yalenhaviŋ lôklokwaŋ nena atum êŋ bôk hathaŋ yôv. ⁵⁰f Tem yanja vovaŋ bêŋ ba intu yakapôlôŋ malaiŋ kambom endeba anêŋ daŋ. ⁵¹Môlô osoŋ nena yahalêm ek yandum avômalô kapôlôŋiŋ êndôk biŋ e? Mi anôŋ! Yanaŋ êndêŋ môlô nena yahalêm ek

^c 12:39 Mat 24:43-44; 1Te 5:2 ^d 12:44 Mat 25:21,23 ^e 12:47 Jem 4:17

^f 12:50 Mak 10:38-39

yambak i vose. ⁵²Yaô lôk emberj yam ma avômalô baherjvi anêj unyak te tem nembaki vose ni ôdôn ju ba lokwanjlo tem nêmbôlij dômiñ êndêj lokwanju ma lokwanju tem nêmbôlij dômiñ êndêj lokwanjlo. ⁵³Tem thêlô nembak i vose, ba lambô tem êmbôlij dômiñ êndêj nakadurj, ma namalô tem êmbôlij dômiñ êndêj lambô, ma talêbô tem êmbôlij dômiñ êndêj nalavi, ma nalavi tem êmbôlij dômiñ êndêj talêbô, ma yanjavi tem êmbôlij dômiñ êndêj namalô yanavi, ma namalô yanavi tem êmbôlij dômiñ êndêj yanjavi.”

Noyala waklavônj bôlônj êntêk

(Mat 16:2-3; 5:25-26)

⁵⁴Ma Yisu hanañ hadêj avômalô nômbêj atu aêntêk, “Môlô ôyê buliv loŋgavu hamô loñ wak halôk, êj ma môlô onañ nena, ‘Ôthôm tem êyô.’ Êj ma ôthôm hik hayô. ⁵⁵Ma lovak halêm anêj loñ vovañ, êj ma môlô onañ nena, ‘Tem vovañ kambom.’ Êj ma tak vovañ kambom. ⁵⁶Môlô avômalô abôyañ. Môlô ôyê lej lo pik ma oyala anêj ôdôn, ma doñtom waklavônj êntêk ma môlô ôthônj anêj ôdônj paliñ.

⁵⁷“Aisê ka môlô miñ lemimhabi katô nena yenañ abô ma thêthônj mena mi e? ⁵⁸Nodañô! Anyô te hadum ek idum abô ek o ba hawa o ba hi unyak nindum abô. Mamu ovej loñôndê denañ, êj ma opesañ abô imbiñ yani kethêj. Ma miñ honañ abô mavi hadêj yani ami, êj ma tem ôpêj êmbôv o lôklokwanj kambom ba ni êndêj anyô halañô abô. Ma anyô bêj êj tem nêm o ni êndêj sôp bidonj. Ma sôp bidonj tem êmbôv o kisi ba ni etak o êndôk koladônj. ⁵⁹Yanañ êndêj o nena tem ômô koladônj endeba nêm anêm vuli sapêj am. Aêj ba lemimbi katô am!”

Node am liliñ

13 ¹Yôv ma anyô doho êyô ba enañ hadêj Yisu hathak ñê Galili doho êbôk iniñ da ma Pailat hik thêlô vônô ba iniñ thalalej hañgasô hathak iniñ da. ²^hMa Yisu hanañ vijañ nena, “Môlô osoñ nena ñê Galili êj iniñ kambom hamônj ek avômalô Galili vi ba malaiñ êj hapôm thêlô e? ³Ma mi. Ma doñtom môlô miñ ole kapôlômmim liliñ ami, êj ma malaiñ tem êpôm môlô imbiñ êtôm wak nômbêj intu sapêj. ⁴Ma anyô hatôm 18 takatu ba unyak daim anêj Siloam hañgôli ba hik thêlô vônô, êj ma môlô osoñ nena thêlônij kambom hamônj ek avômalô Jelusalem iniñ kambom e? ⁵Ma mi. Ma doñtom môlô miñ ole kapôlômmim liliñ ami, êj ma malaiñ tem êpôm môlô imbiñ êtôm wak nômbêj intu sapêj.”

Abô loñ kapô hathak alokwanj anônj mi

⁶Ma Yisu hanañ abô loñ kapô te aêntêk, “Alokwanj sabo te hamiñ anyô te anêj ku kapô. Ma wak te ma yani hi ku kapô ek ênjê nena hik mena

§ 12:53 Mai 7:6 ^h 13:2 Jon 9:2

mi e? Ma doŋtom mi. ⁷ⁱÊŋ ma yani hanaŋ hadêŋ anêŋ anyô ku nena, ‘Ondaŋô. Sondabêŋ lokwaŋlô ma yahalêm ek yanŋê a êntêk anêŋ va ma doŋtom mi. Alokwaŋ êŋ habuliŋ yenaŋ pik anêŋ lênglêŋ, ba dô ma onde lu.’

^{8j} “Ma anyô ku êŋ hanaŋ viyaŋ nena, ‘Anyô bêŋ, otak imiŋ sondabêŋ te vêmam ek yandav pik lo bok la esak ôdôn. ⁹Êŋ ma tem injik anôn êndêŋ sondabêŋ yaŋ endake. Nena mi, ma onde lu.’ ”

Sabat te ma Yisu hadum avi te mavi

¹⁰Sabat te ma Yisu hanaŋ abô hadêŋ avômalô halôk unyak yeŋ. ¹¹Ma avi te hamô ba ŋgôk bôk hêv lijiŋ hadêŋ avi êŋ hatôm sondabêŋ 18. Avi êŋ anêŋ dômlokwaŋ lokbaŋ kambom ba miŋ hatôm imiŋ tibum dokte ami ma mi. ¹²⁻¹³Ma Yisu hayê avi êŋ ma halam “Ôlêm.” Ma avi êŋ halêm ma Yisu hatak baŋ hayôhêk yani ma hanaŋ, “Avi, yahêv anêm lijiŋ vê.” Êŋ ma ketheŋ oyaŋ ma avi êŋ hamiŋ tibum mavi ma habô Wapômbêŋ anêŋ athêŋ.

^{14k}Ma doŋtom anyô bêŋ atu ba hayabiŋ unyak yeŋ lamaniŋ hathak Yisu hadum avi êŋ mavi hadêŋ Sabat. Êŋ ma anyô bêŋ atu hanaŋ hadêŋ avômalô aêntêk, “Wak baheŋvi ba lahavute ma wak nindum ku. Ma môlô nôlêm êndêŋ wak takêŋ ek nêm môlônim lijiŋ vê, ma Sabat ma dô.”

^{15l}Ma Anyô Bêŋ hanaŋ ôpêŋ anêŋ abô viyaŋ nena, “Môlô ŋê abôyaŋ. Môlô sapêŋ othak opole unim bokmaŋkao lôk doŋki ba i inum ŋaŋ hadêŋ Sabat mena mi e? ¹⁶Avi êntêk ma Ablaham anêŋ lim te. Sadaŋ hakak yani loŋ hathak lijiŋ hatôm sondabêŋ 18. Ma kambom ek yapole anêŋ yak vê êndêŋ Sabat e? Mi anôn. Êŋ ma nôm mavi.”

¹⁷Yisu hanaŋ abô êŋ ma ŋê takatu ba êpôlik hathak yani elañô ba mama kambom, ma avômalô sapêŋ leŋiŋmavi hathak nômbêŋ atu ba Yisu hadum.

Wapômbêŋ anêŋ lôkliŋyak ma hatôm malê?

(*Mat 13:31-33; Mak 4:30-32*)

¹⁸Vêm ma Yisu hanaŋ, “Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak ma aisê ba hatôm malê? ¹⁹Êŋ ma hatôm ava yaônate. Ma anyô te hawa ba havatho halôk anêŋ ku kapô. Ma haveŋ yam ma ava êŋ halumbak bêŋ hatôm alokwaŋ ba menak elav iniŋ unyak halôk anêŋ thaŋaŋ.”

²⁰Ma Yisu hanaŋ hik thêlô liŋ hathak loŋbô, “Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak, êŋ ma hatôm malê? ²¹Êŋ ma hatôm yis. Avi te hawa yis dokte ba hayelaŋ halôk palawa bêŋ anôn kapô, ma haveŋ yam ma palawa sapêŋ hathiŋ bêŋ.”

ⁱ 13:7 Luk 3:9 ^j 13:8 2Pi 3:9,15 ^k 13:14 Kis 20:9-10; Lo 5:13-14 ^l 13:15 Luk 14:5

Unyak abôlêk yaôna

(Mat 7:13-14,21-23)

22 Yisu hi Jelusalem ma haven malak lodôh lodôh nenanena ba hadôh avômalô. 23 Ma anyô te hanañ hik yani liñ nena, “Anyô Bêñ, Wapômbêñ tem nê m anyô tomtom iyom bulubiñ e?”

Ma Yisu hanañ hadêñ thêlô nena, 24 “Môlô majar anôñ ek numbitak nôyô unyak abôlêk yaôna. Yanañ êndêñ môlô nena tem anyô bêñ anôñ leñiñhaviñ nimbitak nêyô, ma doñtom thêlô miñ hatôm ami. 25^mUnyak alañ tem imbiyô injik unyak abôlêk siñ, êñ ma môlô tem numiñ viyaiñ ma nupididiñ unyak abôlêk ba nodam nena, ‘Anyô bêñ, nunçwik unyak abôlêk vê ek yêlô.’

“Ma doñtom yani tem enañ viyañ nena, ‘Yahathôñ môlô paliñ. Môlô ôlêm anêñ êsê?’

26 “Ma môlô tem nonañ êndêñ yani nena, ‘Bôk yêlô añ nô m haviñ o ma hôdôh yêlô hamô yêlôaniñ loñ.’ 27ⁿMa doñtom yani tem enañ nena, ‘Yahathôñ môlô paliñ. Môlô ôlêm anêñ êsê? Môlô ñê kambom ba unu daim ek ya!’

28-29° “Ma avômalô loñ buyañ tem netak pik luvuluvu sapêñ ma ini nejañ nô m bêñ nê mô Wapômbêñ anêñ loñ lôkliñyak. Êñ ma môlô tem ôñgô Ablaham lo Aisak ma Jekop lôk plopet sapêñ tem nê mô loñ êñ. Ma doñtom Wapômbêñ tem nê m môlô vê ba môlô tem nodañ asêñ malêñ ba nosañ vemimbôlêk ôdôñ loñ. 30^pOdañô, anyô yaô doho ma tem nimbitak anyô bêñ. Ma anyô bêñ doho ma tem nimbitak anyô yaô.”

Yisu halañ hathak Jelusalem

(Mat 23:37-39)

31 Yisu hanañ abô yôv ma Palisi doho êlêm ma enañ hadêñ Yisu nena, “Otak loñ êntêk ma nu buyañ ek malê nena Helot hadum ek injik o vônô.”

32 Ma Yisu hanañ viyañ nena, “Unu nonañ êndêñ avuñ yatap êñ aêntêk, ‘Ondañô, yaô lo yamuñ ma tem yanê m ñgôk kambom vê lôk yandum avômalô lôk lijiñ mavi. Ma êtôm wak lô ma tem yançik yenañ ku anêñ dañ siñ.’ 33 Aêñ ba yaô lo yamuñ ma yañ ma tem yamberñ ba yana Jelusalem ek malê nena kambom ek plopet ema êñjêk loñ yañda.

34 “Ai, Jelusalem, Jelusalem! Môlô othak uik plopet pôpônô. Ma ñê takatu ba Wapômbêñ hêv halêm ma môlô uik i hathak valu! Alikaknena! Yahadum lôbôlôñ ek yasup nalumi esak doñtom êtôm tale tiñ hasup nali ba êmô banik kapô. Ma doñtom môlô ôdô! 35^qOdañô! Môlônim malak ma tem kambom ba êmô ñgathiniñ! Yanañ avanôñ êndêñ môlô nena môlô

^m 13:25 Mat 25:10-12 ⁿ 13:27 Sng 6:8 ^o 13:28-29 Mat 8:11-12; Sng 107:3

^p 13:30 Mat 19:30 ^q 13:35 Sng 118:26

tem miŋ ôŋgô ya esak loŋbô ami endeba nonaŋ nena, ‘Wapômbêŋ nêŋ lamavi êndêŋ ôpatu ba halêŋ hathak Anyô Bêŋ anêŋ athêŋ!’ am.”

Yisu hadum anyô thiŋ te mavi

14 ¹Sabat te ma Yisu hi hayaŋ nôŋ hamô Palisi iniŋ anyô bêŋ te anêŋ unyak ma thêlô ititiŋ yani lôklokwaŋ. ²Anyô te hathiŋ kambom ba hamô haviŋ yani. ³Ma Yisu hanaŋ hik nê Palisi lôk nê lôkauk hathak abô balabuŋ liŋ nena, “Alalôaniŋ abô balabuŋ te hanaŋ nena alalô hatôm nandum anyô lôk lijiŋ mavi êndêŋ Sabat mena mi e?” ⁴Ma doŋtom thêlô bônôŋ iyom. Êŋ ma yani hawa anyô lijiŋ êŋ ba hadum yani mavi ma hatak yani ba hi.

⁵Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô nena, “Môlônim nalumi mena bokmaŋkao la hêv yak halôk lôv hadêŋ Sabat, ma môlô tem kethêŋ unu nodadi imbitak yaiŋ mena mi e?” ⁶Ma thêlô miŋ hatôm nenaŋ abô êŋ viyaŋ ami.

Undum o endeba yaôna

⁷Yisu hayê avômalô êlêŋ ek nejaŋ nôŋ ma thêlô leŋiŋhaviŋ nêndôk nêŋmô nê bêŋbêŋ iniŋ loŋ iyom. Aêŋ ba yani hanaŋ abô loŋ kapô te hadêŋ thêlô nena, ⁸“Anyô te hapôpêk anêŋ nôŋ bêŋ ba halam o ma miŋ nu ômô nê bêŋbêŋ iniŋ loŋ ami. Yakô thêlô bôk netak loŋ êŋ ek anyô lôk athêŋ bêŋ te la. ⁹Ma nôŋ anêŋ alaŋ tem êyô ma enaŋ, ‘O vê ek anyô êntêk enja anêŋ loŋ.’ Êŋ ma tem o mama kambom ba nu ômô nê yaô iniŋ loŋ. ¹⁰Aêŋ ba anyô te halam o ba hu ek noŋgwaŋ nôŋ, êŋ ma nu ômô anyô yaô iniŋ loŋ. Hudum aêŋ ma nôŋ anêŋ alaŋ tem êlêŋ ma enaŋ, ‘Aiyaŋ, ôlêŋ ômô imbiŋ nê bêŋbêŋ.’ Yani hadum aêŋ ma tem onja athêŋ bêŋ ênjêk nê nômbêŋ atu ba êlêŋ eyaŋ nôŋ êŋ. ¹¹“Anyô habô anêŋ athêŋ hathak leŋ ma tem Wapômbêŋ etauviŋ yani. Ma doŋtom anyô hatauviŋ i aleba yaôna ma Wapômbêŋ tem nêŋ athêŋ bêŋ êndêŋ yani.”

¹²Ma Yisu hanaŋ hadêŋ unyak anêŋ alaŋ nena, “Hudum ek ôpôpêk nôŋ bêŋ ma miŋ ondama anêŋ avômalô môlô lôk anêŋ thalaleŋ ma avômalô lôkmaŋgiŋ ami. Embeŋ yam ma thêlô tem nendama o ba nu noŋgwaŋ nôŋ êndôk thêlôniniŋ unyak aêŋ iyom. ¹³Ma doŋtom hôpôpêk nôŋ bêŋ, ma ondama nê siv ma nê baheniŋ kambom lôk nê veniŋ kambom ma nê maleŋiŋ pusip. ¹⁴”Jê anêŋ aêŋ ma miŋ hatôm nêŋnêŋ anêŋ nôŋ viyaŋ ami. Êŋ ma tem lemmavi ek malê nena embeŋ yam ma tem Wapômbêŋ nêŋ anêŋ nôŋ êŋ viyaŋ êndêŋ waklavôŋ atu ba nê thêthôŋ mavi iviyô hêk ŋama.”

¹ 14:3 Luk 6:9 ² 14:5 Mat 12:11; Luk 13:15 ³ 14:8 Snd 25:6-7 ⁴ 14:11 Mat 23:12;
Luk 18:14 ⁵ 14:14 Jon 5:29

Abô loŋ kapô hathak nôm bêŋ te
(*Mat 22:1-14*)

15^wAnyô te atu ba hayaŋ nôm hamô haviŋ Yisu halaŋô abô êŋ ma hanaŋ hadêŋ Yisu nena, “Avômalô takatu ba tem nejaŋ nôm nêmo Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak anêŋ leŋ nêmo lôk leŋŋmavi.”

16^{Ma} Yisu hanaŋ viyaŋ nena, “Anyô te hatak waklavôŋ te ek êpôpêk anêŋ nôm bêŋ ma hêv abô hadêŋ avômalô bêŋ anôŋ ek nêlêm nejaŋ. 17^{Waklavôŋ} hayô ma yani hêv anêŋ anyô ku ba hi hadêŋ avômalô takatu ba bôk hanaŋ yôv hadêŋ i ma hanaŋ nena, ‘Môlô nôlêm, lêk yêlô apesaŋ nôm yôv.’

18^{“Ma} doŋtom avômalô takêŋ maleŋ baki iyom. Anyô te hanaŋ, ‘Lêk yahêv pik te vuli yôv ba yana ek yaŋgê. Alikakna, ku êŋ havalonŋ ya loŋ ba tem miŋ hatôm yasôk ami.’

19^{“Ma} anyô yaŋ hanaŋ, ‘Lêk yahêv bokmaŋkao laumiŋ vuli ek nindum yenaŋ ku ba tem yana ek yasaê i ek yaŋgê. Alikakna, ku êŋ havalonŋ ya loŋ ba tem miŋ hatôm yasôk ami.’

20^x “^{Ma} anyô yaŋ hanaŋ, ‘Lêk yahawa avi lukmuk ba miŋ hatôm yasôk ami.’

21^{“Êŋ} ma anyô ku hawa abô takêŋ ba hi hadêŋ anêŋ anyô bêŋ. Ma unyak anêŋ alaŋ lamaniŋ kambom ba hanaŋ hadêŋ ôpêŋ nena, ‘Nu ketheŋ êndêŋ malak lôŋ anêŋ loŋôndê bêŋ lôk loŋôndê yaô ma onja ŋê siv lôk ŋê baheŋŋ kambom ma ŋê maleŋŋ pusip lôk ŋê veŋŋ kambom ba ôlêm yenaŋ unyak kapô.’

22^{“Haveŋ} yam ma anyô ku êŋ hanaŋ, ‘Anyô bêŋ, lêk yahadum hatôm honaŋ, ma doŋtom unyak miŋ putup ami denaŋ.’

23^{“Ma} anyô bêŋ hanaŋ hadêŋ anyô ku nena, ‘Otak malak lôŋ ênjêk ma nu ku kapô lôk unyak kudum lôk ŋaŋ onaŋ sapêŋ ba onaŋ lôklokwaŋ nena thêlô nêlêm. Yaleŋhaviŋ yenaŋ unyak putup am. 24^{Yanaŋ} êndêŋ môlô nena ŋê takatu ba maleŋŋ baki, thêlô miŋ hatôm nejaŋ yenaŋ nôm dokte ami ma mi anôŋ.’ ”

Hudum ek esopa Yisu
(*Mat 10:37-38*)

25^{Avômalô} bêŋ anôŋ i haviŋ Yisu. Ma yani hik i liliŋ ma hanaŋ hadêŋ thêlô nena, 26^y “Anyô hadum ek esopa ya ma doŋtom miŋ hatak lambô lo talêbô ma yanavi lôk nali ma iviyaŋ lôk livi ma anêŋ lôkmala haviŋ ami ma miŋ hatôm imbitak yenaŋ anyô ku ami. 27^{Ma} ôpatu ba miŋ hawa anêŋ alovalaŋaŋsiŋ ba hasopa ya ami ma miŋ hatôm imbitak yenaŋ anyô ku ami.

^w 14:15 Luk 13:29 ^x 14:20 1Ko 7:33 ^y 14:26 Luk 9:23

28 “Môlônim anyô te lahavij endav unyak bêj te, ma êmô ba laimbi katô nena hatôm endav unyak êj ba injik sij e. 29 Ma mij lahabi aêj ami ma tem endav landij iyom ma mij hatôm injik sij ami. Ma avômalô sapêj tem nêgê ba nemalik esak yani 30 ba nena, ‘Halav landij iyom ma mij hatôm injik unyak sij ami!’ Ba intu hudum ek osopa ya ma lemimbi katô am.

31 “Ma kij te lahabi injik vovak êndêj kij ya, êj ma êmô ba laimbi katô êja anêj nê vovak ma 10,000 iyom ba hatôm nijik vovak êndêj kij ya atu ba anêj 20,000 e? 32 Ma mi, ma nê m abô ni ek kij ya atu ba hamô daim dena ek thai nepesa abô ek vovak dô.

33 “Ma aêj iyom ma môlô te lahavij imbitak yena anyô ku, êj ma etak anêj nômkama sapêj.

34 “Ųgwêk ma nô mavi. Ma dojtom Ųgwêk doho thilibu kambom ma tem nindum aisê ek anêj vasi êmô esak lojbô? Mi anôj. 35 “Ma anêj ku lêk mi ba dô ma nubini. Ųê lôk lejôndôj ma nodajô abô êntêk katô.”

Abô loj kapô hathak boksipsip mi

(Mat 18:12-14)

15 1 Ųê ewa takis lôk nê idum kambom, thêlô êlêm ek nedajô Yisu anêj abô. 2 Ma dojtom nê Palisi lôk nê lôkauk hathak abô balabu ena abô munu munu nena, “Ôpêntêk hawa nê kambom thô ba haya nôm hamô havi thêlô.”

3 Aêj ba Yisu hana abô loj kapô hadêj thêlô aêntêk, 4c “Môlônim anyô te anêj boksipsip hatôm 100 ba te mi, êj ma tem yani etak 99 ba neja kamu nê m ma ni ek êmbôlêm ali atu ba mi endeba êpôm am. 5 Ma hapôm boksipsip êj, ma tem ekaliv ênjêk vakôk lôk lamavi ba ni. 6 Ma hayô anêj unyak ma tem endam anêj avômalô ma ena nena, ‘Yalejmavi anêj dôêj hathak lêk yahapôm yena boksipsip hathak lojbô ba nôlêm ek alalô lejijmavi imbij i.’

7 “Yana êndêj môlô nena Wapômbêj lamavi hathak avômalô thêthôj hatôm 99 takatu ba bôk ele kapôlôjij lili yôv. Ma dojtom anyô kambom te hale kapô lili ma tem avômalô malak lej lejijmavi anôj êtôm ôpatu ba hapôm boksipsip atu ba mi.”

Abô loj kapô hathak valuselej mi

8 Ma Yisu hana, “Avi te anêj valuselej seleva laumij hamô ma dojtom te mi. Êj ma yani tem indum malê? Yani tem êtôm atum ba injik unyak kapô kisi ba êmbôlêm endeba êpôm am. 9 Êj ma yani halam anêj avômalô ba hana hadêj thêlô, ‘Yalejmavi anêj dôêj ek malê nena lêk

z 14:34 Mak 9:49-50 a 14:35 Mat 5:13 b 15:2 Luk 5:30 c 15:4 Ese 34:11,16; Luk 19:10

yahapôm yenaŋ valuselenŋ hathak loŋbô ba alalô leŋiŋmavi.’¹⁰ Yanaŋ êndêŋ môle nena leŋiŋmavi anêŋ aêŋ iyom habitak Wapômbêŋ anêŋ aŋela malêvônŋ hathak anyô kambom te hale kapô liliŋ.”

Abô loŋ kapô hathak nakaduŋ hatak lambô

¹¹Ma Yisu hanaŋ, “Anyô te anêŋ nakaduŋ bôp lo nôk êmô. ¹²Wak te ma nôk hanaŋ hadêŋ lambô aêntêk ‘Wakamik, ômbi anêm nômkama sam ba nêm ôdônŋ yaŋ êndêŋ ya.’ Êŋ ma lambô hik nômkama sam hi ôdônŋ ju.

¹³“Nôk hamô vauna ma hêv anêŋ nômkama ba êv vuli ma yani hawa valuselenŋ sapêŋ ba hi loŋ buyaŋ. Ma yani hadum kambom lomaloma ba habuliŋ anêŋ nômkama sapêŋ. ¹⁴Êŋ ma yani anêŋ valuselenŋ lêk thô, ma bôm bêŋ hayô loŋ êŋ. Ba yani hama kisi kambom. ¹⁵Ma nôk hi hayô ek anyô loŋ êŋ te ma ôpêŋ hêv ku ni ek embakônŋ anêŋ bok. Ku êŋ ma lelaik kambom hêk Isael maleŋiŋ. ¹⁶Ma nôk hama kisi ba lahaviŋ enjaŋ bok iniŋ nôm, ma doŋtom thêlô miŋ êv nôm dokte hadêŋ yani ami.

¹⁷“Êŋ ma yani hawa auk mavi ma hanaŋ, ‘Ai, Wakamik anêŋ nê ku sapêŋ eyaŋ nôm mavi bêŋ anônŋ. Ma doŋtom yahamô loŋ êntêk ba yahama kisi kambom ba tem yama! ¹⁸^dYambiyô ba yana ek wakamik ma yanaŋ êndêŋ yani aêntêk, “Wakamik, yahadum kambom bêŋ hadêŋ o lôk Wapômbêŋ. ¹⁹Ya miŋ anyô mavi hatôm ondam ya nena nalum ami. Otak ya êtôm anêm anyô ku te.”’

²⁰“Yôv ma yani haviyô ba hi hadêŋ lambô. Ma hamiŋ daim denaŋ ma lambô hayê ba lahiki kambom hathak yani. Ma halaŋviŋ ba hi hadêŋ namalô ma havalonŋ ba halaŋ hathak.

²¹“Ma nakaduŋ hanaŋ hadêŋ lambô aêntêk, ‘Wakamik yahadum kambom bêŋ hadêŋ o lôk Wapômbêŋ. Ya miŋ anyô mavi hatôm ondam ya nena nalum ami.’

²²“Ma doŋtom lambô halam hadêŋ anêŋ nê ku nena, ‘Ketheŋ! Noja kwêv daim mavi te êlêm ek naŋgik esak yenaŋ okna. Ma notak mote êndôk baŋgwasiaŋ ma uŋgwik va bokŋgôp esak vakapô. ²³Ma môle unu noja bokmaŋkao dopdop te êlêm ma uŋgwik ek alalô aŋgaŋ lôk leŋiŋmavi. ²⁴^eEk malê nena yenaŋ okna êntêk bôk hama yôv, ma doŋtom lêk hamô lôkmala hathak loŋbô. Yani bôk mi, ma doŋtom lêk apôm yani hathak loŋbô.’ Êŋ ma thêlô eŋgabôm nôm bêŋ ba eyaŋ lôk leŋiŋmavi.

²⁵“Ma namalô bôp haveŋ ku denaŋ. Ma haveŋ yam ma yani hale halêm anêŋ ku kapô ba habobo unyak ma halaŋô avômaloŋ eloyeŋ bêŋ. ²⁶Êŋ ma yani halam anyô ku te halêm ma hanaŋ hik yani liŋ, ‘Idum malê?’ ²⁷Ma anyô ku hanaŋ hadêŋ yani nena, ‘Mamuyaŋ molok hale halêm hathak loŋbô ba lemambô hik bokmaŋkao dopdop te ek malê nena yani hamô mavi ba halêm.’

^d 15:18 Sng 51:4 ^e 15:24 Ep 2:1,5

28 “Bôp halan̄j abô ênj ma lamanij kambom ba hadô ni unyak kapô. Ênj ma lambô hale yain ma hadum ek indum yani lamavi. 29-30 Ma doŋtom yani hanaŋ hadênj lambô aêntêk, ‘Ondan̄j! Aisê ba huik bok sinj mavi ek nalum atu ba hadô o ba hi buyan̄j. Yani habulij anêm nômkama sapênj ba hêv hadênj avi idum sek walilij. Ma ya ma yahayabin̄j o mavi ba yahalan̄j anêm abô hatôm sondabênj nômbênj intu sapênj. Yahadum anêm ku hatôm anyô oyan̄j. Ma doŋtom miŋ bôk huik bok nate ek ya lôk yenaŋ nê mólô ami.’

31 “Ma lambô hanaŋ hadênj yani nena, ‘Yenaŋ okna, wak nômbênj intu ma hômô haviŋ ya ba yenaŋ nômkama sapênj ma o iyom anêm. 32 Ma doŋtom lêk ma alalô leŋijmavi ek malê nena mamuyan̄j molok bôk mi ma lêk alalô apôm yani hathak loŋbô. Alalô ason̄j nena bôk hama ma doŋtom lêk hamô lôkmala hathak loŋbô.’ ”

Abô loŋ kapô hathak kobom neyabin̄j valuselen̄j

16 1 Yisu hanaŋ hadênj anênj nê ku nena, “Anyô lôkman̄gij te hatak anyô te ek eyabin̄j anênj ku. Ma haveŋ yam ma halan̄j nena ôpênj habulij anênj nômkama. 2 Ba intu halam yani ba hanaŋ, ‘Yahalan̄j nena hubulij yenaŋ nômkama. Ba oto anêm ku anênj lavônj êlêm ek yan̄gê. O miŋ hatôm oyabin̄j yenaŋ ku esak loŋbô ami.’

3 “Ma anyô ku lahabi aêntêk, ‘Yenaŋ anyô bênj tem nêm ya vê ênjêk anênj ku, aênj ba yandum malê. Ya miŋ anyô lôklokwan̄j hatôm yandum ku êmô ku kapô ami. Lôk ya mama ek yapetenak ek avômalô nênen̄j ya sa. 4 Ai! Yahayala nôm atu ba yandum ek avômalô leŋijmavi ba neja ya thô êndênj waklavônj atu ba ya ku mi.’

5 “Aênj ba yani halam nê takatu ba bôk ewa anyô bênj anênj nômkama ba anênj viyan̄j hêk denaŋ. Anyô mônj hayô ba yani hanaŋ hik ôpênj liŋ, ‘Howa yenaŋ anyô bênj anênj nômkama vithê ba anênj viyan̄j hêk?’

6 “Ma hanaŋ, ‘Yahawa nôm lêŋlênj lôk uŋ hatôm 100.’ Ênj ma anyô ku hanaŋ, ‘Onja kapy a tu ba bôk ato anêm nômkama halôk êlêm ma oto 50 iyom.’

7 “Yôv ma hanaŋ hadênj yan̄j atu ba haveŋ yam, ‘Anêm viyan̄j ma vithê?’ “Ênj ma ôpênj hanaŋ, ‘Yahawa wit lôk vak hatôm 100.’

“Ma anyô ku hanaŋ, ‘Onja kapy a tu ba bôk ato anêm nômkama halôk êlêm ma oto 80 iyom.’

8 “Ma haveŋ yam ma anyô lôkman̄gij atu hayê nôm atu ba anênj anyô ku hadum. Ênj ma hanaŋ nena ôpênj ma anyô kambom ma doŋtom hadum nômkama hatôm anyô lôkauk bênj. Avanônj, nê pik eyala kobom pik mavi anônj hamônj ek avômalô takatu ba esopa deda.

9 “Yanaŋ êndênj mólô nena noja nômkama pik ba nônen̄j êndênj avômalô vi ek thêlô leŋijmavi êndênj mólô. Ma waklavônj atu ba nômkama mi, ênj ma tem Wapômbênj enja mólô thô ba unu unyak atu ba tem nômô mavi wak nômbênj intu sapênj.

^{10 f}“Ôpatu ba hayabiŋ nôm yaðnena mavi ma hatôm eyabiŋ nômbêŋ mavi aêŋ iyom. Ma ôpatu ba hayabiŋ nôm yaðnena kambom ma tem eyabiŋ nômbêŋ kambom aêŋ iyom. ¹¹ Aêŋ ba oyabiŋ nômkama pik êntêk kambom, êŋ ma opalê tem nêŋ nômkama anôŋ êndêŋ môlô? Mi. ¹² Ma oyabiŋ anyô yaŋ anêŋ nômkama kambom, êŋ ma opalê tem nêŋ nômkama ek môlôda? Milôk.

^{13 g} “Anyô ku te miŋ hatôm indum anyô bêŋ ju iniŋ ku ami. Ma tem la imbiŋ anyô yaŋ ma kapô êndô yaŋ. Ma tem ma endahaliŋ anyô yaŋ ma imbuliŋ dôŋ ek anyô yaŋ. Môlô miŋ hatôm nosopa Wapômbêŋ lôk valuseleŋ ami.”

¹⁴ Îê Palisi takatu ba leŋiŋhaviŋ valuseleŋ elañô Yisu anêŋ abô takêŋ ba maleŋ thêlêv hathak Yisu. ^{15 h} Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Môlô udum ek avômalô leŋiŋimbi nena môlô ŋê thêthôŋ mavi. Ma doŋtom Wapômbêŋ hayala môlônim kapôlômim. Nôm takatu ba avômalô leŋiŋhabi nena nôm mavi anôŋ, êŋ ma Wapômbêŋ hayê nena nôm ôvathek.

Yisu hanaŋ abô hathak balabuŋ

^{16 i} “Abô balabuŋ lôk plopet iniŋ abô iyom hayabiŋ avômalô aleba hayô Jon anêŋ waklavôŋ. Ma lêk yahanaŋ Abô Mavi bêŋ hathak Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak. Ba avômalô bêŋ anôŋ lôklokwaŋ ek nimbitak nêyô loŋ lôkliŋyak êŋ kapô ba ini. ^{17 j} Pik lo leŋ hatôm nêŋ yak. Ma doŋtom Wapômbêŋ anêŋ abô balabuŋ bunate miŋ hatôm nêŋ yak ami.

^{18 k} “Anyô te hadô yanavi ba hawa avi yaŋ, êŋ ma hadum sek. Ma anyô te hawa avi atu ba yamalô bôk hadô, êŋ ma hadum sek haviŋ.”

Anyô lôkmaŋgiŋ lôk Lasalus

¹⁹ “Anyô lôkmaŋgiŋ te hamô ba wak nômbêŋ intu sapêŋ ma yani hik kwêv thapuk lo sôp thalaleŋ kêkêlô ba hayaŋ nôm mavi lomalama lôk lamavi bêŋ anôŋ. ²⁰ Ma anyô siv te anêŋ athêŋ nena Lasalus hêk ôpêŋ anêŋ malak badêŋ abôlêk. Ma palê hatêtô liŋkupik lôkthô. ²¹ Ma yani lahaviŋ enjaŋ ôpêŋ anêŋ nôm mapmap atu ba ibi hi, ma doŋtom mi. Yani hamô ma avuŋ ethak êlêm elami anêŋ palê.

²² “Haveŋ yam ma anyô siv hama, ma aŋela ewa yani ba i êdô hamô habobo Ablaham. Ma anyô lôkmaŋgiŋ êŋ hama haviŋ ba elav. ²³ Anyô lôkmaŋgiŋ hamô ŋê ŋama iniŋ loŋ ba hawa vovaŋ bêŋ. Yani hêv ma liŋ ba hayê Ablaham lo Lasalus êmô daim bô. ²⁴ Êŋ ma yani halam nena, ‘Wakamik Ablaham, lem ek ya ba nêŋ Lasalus ek etak baŋgwasiŋ kupik

^f 16:10 Luk 19:17-26 ^g 16:13 Mat 6:24 ^h 16:15 Mat 23:28; Luk 18:9-14

ⁱ 16:16 Mat 11:12-13 ^j 16:17 Mat 5:18 ^k 16:18 Mat 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12;

Lom 7:2-3; 1Ko 7:10-11

éndòk ñaŋ ba etak êyô êmô yadahalaŋ ek thilibuŋ ek malê nena yahawa vovaŋ bêŋ anôŋ hamô atum êntêk.’

²⁵ “Ma doŋtom Ablaham hanaŋ viyaŋ nena, ‘Yenaŋ okna, sêbòk ba hómô pik ma howa anêm nôm mavi yôv ma Lasalus hawa anêŋ kambom. Ma doŋtom lêk yêlô êv yani thêvô ma o ma lêk howa vovaŋ. ²⁶Ma Wapômbeŋ bók hatak kolosoŋ bêŋ te hêk malêvôŋ ek yêlô ma môlô. Ba intu miŋ hatôm môlô nôlêm êndêŋ yêlô ma yêlô nasók êndêŋ môlô ami.’

²⁷ “Ma ôpêŋ hanaŋ, ‘Aêŋ ba wakamik, hatôm nêŋ Lasalus ba endeni wakamik anêŋ unyak ²⁸ma enaŋ abô lôkklokaŋ êndêŋ yenaŋ aiaŋ baheŋvi takatu ek miŋ nêlêm loŋ vovaŋ bêŋ êntêk imbiŋ ya ami.’

²⁹ “Ma doŋtom Ablaham hanaŋ, ‘Mose lo plopet iniŋ abô hêk ba thêlô nedaŋô ba nesopa.’

³⁰ “Ma ôpêŋ hanaŋ, ‘Wakamik Ablaham, miŋ hatôm ami. Ma doŋtom anyô ñama te ni êndêŋ thêlô, êŋ ma tem thêlô nede kapôlôŋiŋ liliŋ.’

³¹ “Ma doŋtom Ablaham hanaŋ hadêŋ yani nena, ‘Thêlô miŋ elañô Mose lo plopet iniŋ abô ami. Êŋ ma anyô ñama te haviyô hathak loŋbô, ma tem miŋ nedaŋô anêŋ abô imbiŋ ami.’ ”

Kambom hathak habuliŋ êvhaviŋ

(*Mat 18:6-7; Mak 9:42-48*)

17 ¹Yisu hanaŋ hadêŋ anêŋ ñê ku nena, “Nôm lomaloma tem êndòk avômalô leŋiŋ ek nindum kambom. Ma doŋtom vovaŋ bêŋ tem êpôm opalêla takatu ba indum nôm êŋ. ²Ma anyô te hadum ba yenaŋ amena atu ba hêvhaviŋ ya te hêv yak, ôpêŋ tem êpôm malaiŋ bêŋ anôŋ. Ôpêŋ tem nêsôkwêŋ valu bêŋ te esak laselo ba nimbi yani êndòk ñgwêk makidiŋ ba ema. Malaiŋ êŋ ma yaôna ek malaiŋ atu ba yani tem êpôm embeŋ yam. ³¹Aêŋ ba noyabiŋ am.

“Mamuyaŋ hadum kambom hadêŋ o, êŋ ma nu opesaŋ abô imbiŋ yani. Ma yani hale kapô liliŋ, êŋ ma nêŋ anêŋ kambom êŋ vê. ⁴^mWak te iyom ma mamuyaŋ hadum kambom hadêŋ o hatôm bôlôŋ baheŋvi ba lahavuju, ma bôlôŋ baheŋvi ba lahavuju havôhalêm hanaŋ hadêŋ o nena, ‘Alikakna, yahadum kambom’, êŋ ma nêŋ anêŋ kambom vê.”

Êvhaviŋ

⁵Ma aposel enaŋ hadêŋ Anyô Bêŋ nena, “Undum yêlôaniŋ êvhaviŋ indumbak bêŋ!”

⁶“Ma Anyô Bêŋ hanaŋ, “Môlônim ôêvhaviŋ ma yaôna hatôm ava yaônate, êŋ ma hatôm nonaŋ êndêŋ alokwaŋ sabo êntêk, ‘Osapu oda ba nu umiŋ ñgwêk,’ êŋ ma tem endañô môlônim abô.”

¹ 17:3 Mat 18:15 ^m 17:4 Mat 18:21-22 ⁿ 17:6 Mat 17:20; 21:21

Ŋê ku iniŋ auk

⁷Ma Yisu hanaŋ, “Môlô othak ôêv ku nêpôpêk nôm hadêŋ malak lôŋ te. Êŋ ma ŋê bêŋbêŋ tem nenaŋ êndêŋ thêlô nena nejaŋ nôm êmôŋ e? Mi. ⁸Ŋê bêŋbêŋ tem nenaŋ êndêŋ thêlô nena, ‘Nôpôpêk yêlôaniŋ nôm êmôŋ ma môlônim emberŋ yam.’ ⁹Ma tem ŋê bêŋbêŋ nenaŋ leŋŋŋmavi bêŋ êndêŋ malak lôŋ êŋ e? Mi, thêlô idum iniŋ ku iyom. ¹⁰Ma môlô aêŋ iyom, môlô udum ku sapêŋ atu ba Anyô Bêŋ hêv hadêŋ môlô yôv, êŋ ma nonaŋ, ‘Yêlô ma ŋê ku iyom ba adum yêlôaniŋ ku iyom.’ ”

Yisu hadum anyô laumiŋ mavi

¹¹Yisu hi Jelusalem denaŋ ba hasopa loŋôndê atu ba haveŋ Samalia lo Galili iniŋ pik malêvôŋ. ¹²Ma hi habobo malak te ma ŋê lepla laumiŋ êlêm êpôm yani. Thêlô imiŋ daim dokte ¹³Ma elam nena, “Anyô Bêŋ Yisu, lem ek yêlô.”

¹⁴Ma Yisu hayê thêlô ma hanaŋ, “Môlô unu uŋgwik am thô êndêŋ ŋê êbôk da.” Êŋ ma thêlô evenŋ ba i denaŋ ma leŋviŋkupik habitak mavi.

¹⁵Ma thêlô êŋ te hayê nena liŋkupik lêk habitak mavi ma halehi ma halam kaêk lôk habô Wapômbêŋ anêŋ athêŋ. ¹⁶Ma hayô ma halek vadôŋ lêlô ba thohavloma halôk pik habobo Yisu valuvi ma hêv lamavi hadêŋ yani. Ôpêŋ ma anyô Samalia te.

¹⁷Ma Yisu hanaŋ, “Yahadum anyô laumiŋ mavi. Ma anyô baheŋvi ba lahavuva êmô êsê? ¹⁸Aisê ka anyô loŋ buyaŋ iyom hale halêm ek habô Wapômbêŋ anêŋ athêŋ?” ¹⁹Ma Yisu hanaŋ hadêŋ ôpêŋ aêntêk, “Umbiyô ba nu, anêm hôêvhaŋiŋ hadum ba o mavi.”

Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak tem êlêm

(*Mat 24:23-28,37-41; Mak 13:14-23*)

²⁰Ŋê Palisi enaŋ hik Yisu liŋ nena, “Aŋgê ka tem Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak êlêm?” Ma Yisu hanaŋ viyaŋ nena, “Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak halêm ma tem miŋ êlêm lôk lavôŋŋ ek avômalô nêgê ami. ²¹Aêŋ ba tem miŋ nenaŋ nena, ‘Ôŋgô, Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak êntêk aêŋ’ mena ‘Endaku aêŋ’ ami. Mi, Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak lêk hamô môlô malêvôŋ.”

²²Ma Yisu hanaŋ hadêŋ anêŋ ŋê ku nena, “Wak te tem êyô ba môlô tem lemimimbiŋ bêŋ anôŋ ek ôŋgô Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu, ma doŋtom môlô tem miŋ ôŋgô ami. ²³Ma avômalô tem nenaŋ êndêŋ môlô nena, ‘Ôŋgô, yani hamiŋ loŋ êntêk!’ mena ‘hamiŋ loŋ endaku!’ Êŋ ma môlô nômô maliŋyaô ma miŋ nosopa thêlô ami ²⁴ek malê nena Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu anêŋ waklavôŋ ma tem avômalô sapêŋ nêgê êtôm damak

° 17:13 Wkp 13:45-46 Þ 17:14 Wkp 14:2-3; Mat 8:3-4 ¶ 17:23 Mak 13:21; Luk 21:8

hêv ba habi deda havej lej lôkthô. ²⁵Ma doŋtom tem yanja vovaŋ lomaloma ma môlô ŋê bôlônj êntêk tem nômbôlinj dômmim êndênj ya vêmam.

²⁶“Anyô Anêj Nakaduŋ atu anêj waklavônj tem êtôm sêbôk ba Noa anêj waklavônj. ²⁷Avômalô eyaŋ lo inum ma ewa i aleba êthônj paliŋ ma Noa hi yeŋ kapô. Êj ma ŋambô bêj hayô ba habulinj thêlô sapêj. ²⁸⁷Aêj ba hatôm aêsêbôk ba Lot anêj waklavônj. Avômalô eyaŋ ba inum ma êv vuli lôk ewa vuli ma evatho ku lôk elav iniŋ unyak. ²⁹Ma doŋtom wak atu ba Lot hatak Sodom ba hi ma atum lôk valu vovaŋ solpa halôk anêj lej ba habulinj thêlô sapêj. ³⁰Waklavônj atu ba Anyô Anêj Nakaduŋ atu injik i thô ma tem imbitak kethej oyaŋ aêj iyom.

³¹⁵ “Wak êj ma anyô te hamô unyak vôn ma anêj nômkama hamô unyak kapô, êj ma miŋ ni unyak kapô ek enja anêj nômkama ami. Mi, êsôv ba ni iyom. Ma aêj iyom ma anyôla hamiŋ ku kapô ma miŋ endeni unyak ami. Mi, êsôv ba ni iyom. ³²⁴Môlô lemim imbi Lot yanavi! ³³⁴Anyô te hadum ek embalonj yanida anêj lôkmala loŋ ma anêj lôkmala tem nêmyak. Ma doŋtom anyô te hatak anêj lôkmala ma anêj lôkmala tem êmô mavi.

³⁴“Yanaŋ êndênj môlô nena bôlôvônj êj ma anyô ju tem nêjêk yêm doŋtom ma tem neja anyô yaŋ ma yaŋ ênjêk. ³⁵⁻³⁶Ma avi ju tem nepesaŋ iniŋ palawa ma tem neja avi yaŋ ma yaŋ êmô.”

³⁷⁴Ê ku enaŋ hik Yisu liŋ nena, “Anyô Bêj, nôm êj tem imbitak êsê?”

Ma Yisu hanaŋ viyaŋ nena, “Menak lambek ethak doŋtom ba êmô loŋ takatu ba alim hapalê hêk.”

Abô loŋ kapô hathak avi tôp lôk anyô halaŋô abô

18 ¹⁴Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te hadênj thêlô ek netej mek êtôm wak nômbênj intu sapêj ma miŋ kapôlônjinj enŋgiap ami. ²Aêj ba yani hanaŋ aêntêk, “Malak lôŋ te ma anyô bêj halaŋô avômalô iniŋ abô hamô. Yani ma miŋ hakô Wapômbênj ami ma hapôlik ek avômalô iniŋ abô haviŋ. ³Ma avi tôp te hamô lôŋ êj. Ma yani hi hadênj anyô bêj êj lôbôlônj ma hanaŋ, ‘Anyô te habulinj ya. Ma ôlêm ondanô yenaŋ abô ba opesaŋ.’ ⁴Ma doŋtom anyô bêj hadô avi tôp êj anêj abô hatôm wak bêj anônj.

“Havej yam ma anyô bêj êj lahabi nena, ‘Miŋ yahalaŋô Wapômbênj anêj abô ami ma yakapôlônj hadô avômalô iniŋ abô haviŋ, ⁵ma doŋtom yahadô ek avi tôp êntêk êlêm wak nômbênj intu sapêj ba imbulinj yenaŋ auk. Aêj ba yandanô yani anêj abô ba yapesaŋ kethej ek yani êmô tiŋinj.’”

⁴ 17:28 Stt 18:20–19:25 ⁵ 17:31 Mat 24:17-18 ⁶ 17:32 Stt 19:17,26 ⁷ 17:33 Luk 9:24

⁸ 17:36 ⁴Ê lôkawk vi enaŋ nena abô doho atu ba Luk hato ma hêk denaŋ. Abô êj ma aêntêk: Anyô ju êmô ku kapô ma neja yaŋ ma yaŋ êmô. ⁹ 18:1 Kol 4:2; 1Te 5:17

⁶Ma Anyô Bêñ Yisu hanañ, “Noja auk esak anyô bêñ kambom êntêk anêñ kobom. ⁷Aêñ ba Wapômbêñ tem endañô anêñ avômalô takatu ba bôk hatak i yôv iniñ asêñ atu ba elañ bôlôvônñ ba wak mena mi e? Tem endañô. Ma tem yani endañô yaôyaô e? ⁸Mi anônñ! Yanañ avanônñ biñ nena yani tem endañô kethêñ ma tem epesañ. Ma doñtom Anyô Anêñ Nakaduñ atu halêm pik hathak loñbô, êñ ma tem êpôm nena avômalô êvhaviñ doho êmô mena mi e?”

Abô loñ kapô hathak anyô ju eteñ mek

⁹Ma Yisu hanañ abô loñ kapô te hadêñ avômalô takatu ba leñññhabi nena thêlô ma avômalô thêthônñ iyom ba êyê avômalô vi kambom. Êñ ma Yisu hanañ nena, ¹⁰“Anyô ju i unyak mathêñ ek neteñ mek. Anyô yañ ma Palisi ma yañ ma anyô hawa takis. ¹¹Palisi êñ da hamiñ ba hateñ mek nena, ‘Wapômbêñ, mavi anônñ ek ya anyô mavi ma ya miñ hatôm anyô vi ami. Thêlô ma ñê vani lôk ñê kambom lôk ñê idum sek haviñ anyô yañ yanavi. Ma ya ma mi anônñ, ya ma miñ hatôm anyô hawa takis endaku ami. ¹²ˆSonda te anêñ wak ju ma yahavak balabuñ ek nôm. Ma nômkama nômbêñ atu ba yahawa ma yahabi sam hi ôdônñ laumiñ ba yahêv ôdônñ te hadêñ o.’

¹³ˆ“Ma doñtom anyô hawa takis hamiñ daim ma hakô ek êñjê leñ. Ma yani hakôm ba hatak bañ luvi hêk madaluk siñ ma hanañ, ‘Wapômbêñ, ya anyô kambom ba nêm kapôlôm ek ya.’”

¹⁴ˆMa Yisu hanañ, “Yanañ êndêñ mólô nena anyô hawa takis havôhi anêñ unyak ma lêk anyô thêthônñ hêk Wapômbêñ ma. Ma anyô yañ ma mi. Ôpatu ba hêv anêñ athêñ liñ ma tem Wapômbêñ etauviñ anêñ athêñ. Ma doñtom ôpatu ba hatauviñ i ma tem Wapômbêñ nêm anêñ athêñ liñ.”

Yisu hêv mek hathak avômena

(*Mat 19:13-15; Mak 10:13-16*)

¹⁵Avômalô ewa iniñ avômena yaônena i hadêñ Yisu ek etak bañ êyô êñjêk thêlô. Ma anêñ ñê ku êyê ma ethañ i. ¹⁶Ma doñtom Yisu halam avômena êlêm ma hanañ nena, “Notak avômena yaônena ba nêlêm êndêñ ya ma miñ numiñ loñ siñ ami ek malê nena avômalô takatu ba athêñ mi hatôm avômena takêntêk ma Wapômbêñ anêñ loñ lôkliñyak ma thêlônñiñ. ¹⁷ˆYanañ avanônñ êndêñ mólô nena ôpatu ba miñ hawa Wapômbêñ anêñ loñ lôkliñyak hatôm avômena yaônena ami ma miñ hatôm imbitak êyô loñ êñ kapô ba ni ami. Ma mi.”

ˆ 18:12 Ais 58:1-4; Mat 23:23 ˆ 18:13 Sng 51:1 ˆ 18:14 Mat 23:12 ˆ 18:17 Mat 18:3

Anyô lôk nômkama bêñ hanañ abô haviñ Yisu
(*Mat 19:16-30; Mak 10:17-31*)

18^bAnyô bêñ te hanañ hik Yisu liñ nena, “Kêdôñwaga mavi, ma yandum malê ek yamô lôkmala êtôm wak nômbêñ intu sapêñ?”

19Ma Yisu hanañ, “Holam ya nena mavi eka? Anyô late miñ mavi ami ma Wapômbêñ iyom intu ba mavi. 20 ‘Abô balabuñ ma bôk hoyala yôv: ‘Miñ undum sek imbiñ anyô yañ yanavi ami. Miñ nuñgwik anyô vônô ami. Miñ onja vani ami. Miñ onañ abôyañ esak anyô vi ba undum abô ek i ami. Ma ondovak lemambô lo lemtambô.’”

21Ma anyô bêñ êñ hanañ, “Ya yaôna aleba lêk ma yahasopa abô balabuñ takêñ.”

22Ma Yisu halañô ma hanañ hadêñ ôpêñ nena, “Mavi anôñ, ma doñtom nômlate hamô denañ. Nu nêñ anêñ nômkama sapêñ ek avômalô nêñem vuli ma onja valuseleñ sapêñ ba nêñ êndêñ ñê siv. Êñ ma tem anêñ nômkama mavi lomaloma êmô malak leñ. Ma ôlêñ osopa ya.”

23Yani ma anyô lôk nômkama bêñ anôñ. Ba intu halañô abô êñ ma hêv malaiñ bêñ hadêñ yani ba hi lôk lamalaiñ. 24Yisu hayê yani lamalaiñ ma hanañ, “Ïjê lôk nômkama bêñ tem nêpôm malaiñ bêñ ek nimbitak nêyô Wapômbêñ anêñ loñ lôkliñyak kapô ba ini. 25Avanôñ biñ nena miñ malaiñ bêñ ek bok kamel imbitak êyô luvik idu sôp anêñ abyan ba ni ami, ma doñtom malaiñ anôñ ek anyô lôk nômkama bêñ te imbitak êyô Wapômbêñ anêñ loñ lôkliñyak kapô.”

26Avômalô elañô abô êñ ma enañ nena, “Avanôñ e? Aêñ ba miñ hatôm anyôla imbitak êyô Wapômbêñ anêñ loñ lôkliñyak kapô ba ni ami e?”

27Ma Yisu hanañ, “Nôm takatu ba anyô miñ hatôm nindum ami, intu Wapômbêñ hatôm indum.”

28Ma Pita hanañ, “Yêlô bôk atak yêlôaniñ nômkama sapêñ ba alêñ asopa o.”

29Ma Yisu hanañ hadêñ thêlô nena, “Yanañ avanôñ nena avômalô takatu ba leññhabi Wapômbêñ anêñ loñ lôkliñyak ba etak iniñ unyak lo avi ma iviyañ lôk lami ma nali, 30ma thêlô êmô pik denañ ma Wapômbêñ tem nêñ iniñ nômkama lôkthô êndêñ i ba tem nêñ bêñ anôñ êyô êmô iniñ loñ imbiñ ma embeñ yam ma tem nêñ lôkmala atu ba nêñô êtôm wak nômbêñ intu sapêñ êndêñ i imbiñ.”

Yisu hanañ abô hathak anêñ ñama bôlôn te ló
(*Mat 20:17-19; Mak 10:32-34*)

31^dYisu hawa ñê ku laumiñ ba lahavuju takatu hathak doñtom ma hanañ, “Nodañô. Alalô ana daku Jelusalem ma abô tak sêbôk ba plopet

^b 18:18 Luk 10:25 ^c 18:20 Kis 20:12-16; Lo 5:16-20 ^d 18:31 Luk 24:44

eto hathak Anyô Anêḡ Nakaduḡ atu tem imbitak avanôḡ. ³²“Tem nêḡnêḡm yani êḡḡdôk ḡê loḡ buyaḡ Lom baheḡḡḡ. Ma tem nemalik esak yani ba nenaḡ abô lomaloma esak yani ma nêḡsôḡḡwapaḡk êḡyômô yani. ³³Ma neballi yani ba nijik yani vônô. Ma êḡtôm wak lô ma tem yani imbiyô esak loḡbô.”

³⁴Ma doḡḡtom ḡê ku miḡ eyala abô takêḡ ami. Abô êḡ anêḡ ôḡḡḡ ma havuḡ ek thêlô ba thêlô miḡ eyala ami ma êḡhôn paliḡ.

Yisu hadum anyô mapusip te mavi

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵Yisu hayô habobo Jeliko ma anyô mapusip te hamô loḡḡndê daḡ vi ba hapetenak ek avômaloḡ nêḡnêḡm yani sa. ³⁶Yani halaḡḡ avômaloḡ bêḡ anôḡ ele ba i ma hanaḡ hik thêlô liḡ nena, “Malê?” ³⁷Ma thêlô enaḡ hadêḡ yani nena, “Yisu anêḡ Nasalet halêḡm.”

³⁸Êḡ ma anyô mapusip halam nena, “Yisu, Devit anêḡ Lim Lukmuk, nêḡm kapôlôm ek ya!”

³⁹Avômaloḡ takatu ba êḡmôḡ ethaḡ yani ba enaḡ, “O bônôḡ.” Ma doḡḡtom yani halam lôklala nena, “Devit anêḡ Lim Lukmuk, nêḡm kapôlôm ek ya!”

⁴⁰Êḡ ma Yisu hamiḡ ma hanaḡ ek thêlô neja ôḡpêḡ êlêḡm. Yani hayô ma Yisu hanaḡ hik yani liḡ nena, ⁴¹“Lemhaviḡ yandum malê êḡḡḡḡ o?”

Ma ôḡpêḡ hanaḡ, “Anyô Bêḡ, yaleḡhaviḡ yanḡê tak.”

⁴²Ma Yisu hanaḡ hadêḡ ôḡpêḡ nena, “Nôḡḡô tak. Anêḡm hôêḡhaviḡ hadum ba hubitak mavi.” ⁴³Ma ketheḡ oyaḡ ma ôḡpêḡ madaluk hakyav ba hayê tak. Ma yani hasopa Yisu lôk habô Wapômbêḡ anêḡ athêḡ. Ma avômaloḡ nômbêḡ atu ba i haviḡ yani êḡyê nôḡm êḡ ba êbô Wapômbêḡ anêḡ athêḡ haviḡ.

Yisu hi Sakius anêḡ unyak

19 ¹Yisu hayô Jeliko ma hi iyom. ²Ma anyô lôk valuselenḡ bêḡ te hamô. Yani ma anyô bêḡ hawa takis ba anêḡ athêḡ nena Sakius. ³Yani lahaviḡ êḡḡê nena Yisu ma opalê, ma doḡḡtom avômaloḡ bêḡ anôḡ ma Sakius anyô bidoḡ ba miḡ hatôm êḡḡê ami. ⁴Êḡ ma yani halaḡḡḡḡ hamôḡ ba hi ma hathak alokwaḡ sabo te ba hamô ek êḡḡê Yisu.

⁵Yisu hayô loḡ êḡ ma hêḡ ma hathak leḡ ma hanaḡ, “Sakius, ôḡḡdôk ba ôlêḡ ketheḡ. Yaô ma tem yamô anêḡm unyak.” ⁶Êḡ ma ketheḡ oyaḡ ma Sakius halôk ma hawa Yisu thô lôk lamavi.

⁷Ma avômaloḡ sapêḡ êḡyê ba kapôlôḡḡḡ diḡḡḡḡ ba enaḡ nena, “Yani hi hamô haviḡ anyô kambom te.”

⁸Ma doḡḡtom Sakius haviyô hamiḡ ma hanaḡ hadêḡ Anyô Bêḡ nena, “Anyô Bêḡ, ondaḡḡ. Tem yambi yenaḡ nôḡmkama sam ni ôḡḡḡ ju ba yanêḡm yaḡ êḡḡêḡ ḡê siv. Ma bôk yahasaḡ anyôla ba yahawa anêḡ

^e 18:32 Luk 9:22,44 ^f 18:34 Mak 9:32 ^g 19:7 Luk 15:2 ^h 19:8 Kis 22:1; Nam 5:6-7

valuseleŋ doho vani, êŋ ma tem yanêm valuseleŋ êtôm dum ayova êyômô loŋ imbiŋ.”

⁹iMa Yisu hanaŋ hadêŋ yani nena, “Lêk ma Wapômbêŋ hêv avômalô unyak êntêk êŋ bulubiŋ ek malê nena yani ma Ablaham anêŋ nakaduŋ te. ¹⁰jAnyô Anêŋ Nakaduŋ atu halêm ek êmbôlêm nê takatu ba êv yak ek nêm i bulubiŋ.”

Abô loŋ kapô hathak anyô bêŋ te hêv valuseleŋ hadêŋ nê ku
(*Mat 25:14-30*)

¹¹Avômalô elarŋô abô êŋ yôv ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te haviŋ ek malê nena yani lêk habobo Jelusalem. Ma avômalô takêŋ leŋiŋhabi nena yani hayô Jelusalem, êŋ ma Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak tem imbitak êmô pik. ¹²Êŋ ma Yisu hanaŋ nena, “Anyô bêŋ te anêŋ namalô tem ni loŋ buyaŋ ek enja athêŋ lôk kuluf kiŋ vêmam ka êmbôlêm anêŋ malak ôdôŋ esak loŋbô ek eyabiŋ anêŋ avômalô. Loŋ êŋ ma daim kambom. ¹³Vêm ma yani halam anêŋ nê ku laumiŋ hathak doŋtom ma hêv valuseleŋ hatôm 100 hadêŋ thêlô tomtom sapêŋ. Ma hanaŋ aêntêk, ‘Môlô noja valuseleŋ êntêk ba nundum ku esak endeba yambô alêm esak loŋbô am.’ Yôv ma hatak thêlô ba hi.

¹⁴“Ma doŋtom yanida anêŋ avômalô kapôlôŋiŋ agiap ek yani. Êŋ ma yani hi loŋ buyaŋ ma thêlô êv anyô doho ba esopa yani ek nenaŋ aêntêk, ‘Yêlô adô anyô êntêk imbitak êtôm yêlôaniŋ kiŋ.’

¹⁵“Ma doŋtom yani habitak kiŋ yôv ma havôhalêm ma hanaŋ aêntêk, ‘Nodam nê ku takatu ba bôk yahêv valuseleŋ hadêŋ i ek yayala nena thêlô tomtom bôk êvôv valuseleŋ vithê haviŋ.’

¹⁶“Êŋ ma anyô te hamôŋ hi ma hanaŋ, ‘Anyô bêŋ, yahadum ku hathak anêm valuseleŋ êŋ ba yahavôv valuseleŋ hatôm 1,000.’

¹⁷k “Ma anêŋ anyô bêŋ hanaŋ nena, ‘Mavi anôŋ! O anyô katô ba hudum ku mavi. Hoyabiŋ nôm yaôna dedauŋ mavi ba intu oyabiŋ malak lôŋ laumiŋ.’

¹⁸“Yôv ma anyô yaŋ halêm ma hanaŋ, ‘Anyô bêŋ, hathak anêm valuseleŋ, yahavôv valuseleŋ hatôm 500.’

¹⁹“Ma anêŋ anyô bêŋ hanaŋ hadêŋ yani, ‘Oyabiŋ malak lôŋ baheŋvi.’

²⁰“Yôv ma anyô ku te lô halêm ma hanaŋ, ‘Anyô bêŋ, anêm valuseleŋ atutêk. Yahavuvi halôk sôp ba yahadô hamô ²¹ek malê nena yahakô ek o. O ma anyô malem thêlêv. Hothak hôvôv anyô vi iniŋ nômkama ba howa hatôm anêm. Ma pik atu ba anyô yaŋ hapaliv yaŋvêk halôk ma hothak howa anêŋ anôŋ.’

²²“Êŋ ma anêŋ anyô bêŋ hanaŋ, ‘O anyô ku mi kambom ba oda anêm abô intu hanaŋ o bêŋ. Bôk hoyala yôv nena ya hathak yahavôv anyô vi

ⁱ 19:9 Luk 13:16; Ap 16:31 ^j 19:10 Luk 15:4; Jon 3:17; 1Ti 1:15 ^k 19:17 Luk 16:10

iniñ nômkama ba yahawa hatôm yenañ. Lôk pik atu ba anyô yañ hapaliv yañvêk halôk ma ya hathak yahawa anêñ anôñ. ²³Ma aisê ka miñ hotak yenañ valuselen halôk unyak valuselen ek êmbôv doho ami ek wakma atu ba yahavôhalêm hathak loñbô ma tem yanja doho êyômô loñ imbiñ?’

²⁴“Êñ ma hanañ hadêñ nê takatu ba imiñ habobo nena, ‘Môlô noja anêñ valuselen hatôm 100 vê ênjêk yani ba nônêm êndêñ ôpatu ba hawa 1,000.’

²⁵“Ma thêlô enañ hadêñ yani nena, ‘Anyô bêñ, yani anêñ 1,000 bôk hamô yôv.’

²⁶^l “Ma yani hanañ, ‘Yanañ êndêñ môlô nena ôpatu ba hadum ku mavi hathak yenañ nômkama ba habitak bêñ, êñ ma tem yatak doho êyômô loñ imbiñ ba yanêm êndêñ ôpêñ. Ma doñtom ôpatu ba miñ hadum ku hathak yenañ nômkama ami, êñ ma tem yanêm dokte atu ba havalon loñ vê ênjêk yani.’

²⁷“Ma doñtom nê takatu leññmaniñ hathak ya ba êdô ek yambitak iniñ kiñ, ‘Noja i êlêm loñ êntêk ma ungwik i pôpônô ênjêk yamalen.’ ”

²⁸Yisu hanañ abô êñ yôv ma hamôn ba hi Jelusalem.

Yisu habitak hayô Jelusalem hatôm kiñ
(*Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19*)

²⁹Yisu habobo Betpaga lo Betani, malak ju êñ hêk habobo Dum Oliv. Ma hêv anêñ nê ku ju ba i ma hanañ nena, ³⁰“Mamu unu malak entuvulu. Ma numbitak nôyô ma tem ôñgô ekak bok doñki map te loñ ba hamiñ. Bok êñ ma miñ bôk anyôla hayô hamô ami. Ma nopole yak vê ma nondom ba nôlêm. ³¹Ma anyôla hanañ nena, ‘Mamu opole eka’, êñ ma nonañ viyañ nena, ‘Anyô Bêñ lahaviñ indum ku te esak.’ ”

³²Yisu hêv thai ba i ma êyê nômkama sapêñ hatôm atu ba yani hanañ. ³³Thai epole bok doñki êñ anêñ yak vê ma bok anêñ alañsi enañ hadêñ thai nena, “Mamu opole eka?”

³⁴Ma thai enañ, “Anyô Bêñ lahaviñ indum ku te esak.”

³⁵Êñ ma thai ewa bok doñki ba i êv hadêñ Yisu. Ma thai ibi iniñ kwêv thilibuñ daim thô ba engava hayôhêk bok doñki dômlokwañ, ma thai êv Yisu sa ek hathak hayô hamô bok êñ. ³⁶Ma Yisu hi ma avômalô engava iniñ kwêv thilibuñ hêk loñôndê.

³⁷Yani halôk Dum Oliv ek ni vi tuvulu Jelusalem. Ma avômalô nômbênj atu ba esopa yani leññmavi hathak nômbithi nômbênj atu ba bôk thêlô êyê. Ba êbô Wapômbênj ba elam nena,

³⁸ ^m “Wapômbênj nêm lamavi êndêñ kiñ atu ba halêm hathak Anyô Bêñ anêñ athêñ! *Kapya Yeñ 118:26*

Avômalô malak leñ leññmavi ma alalô nanêm athêñ lôkmañgiñ êndêñ Wapômbênj esak leñ ba ni.”

^l 19:26 Mat 13:12; Luk 8:18 ^m 19:38 Luk 2:14

³⁹Ma Palisi doho iminj avômalô takêj kapô ba enañ hadêj Yisu aêntêk, “Kêdôjwaga, osañ anêm jê ku takêntêk.”

⁴⁰Ma Yisu hanañ viyañ nena, “Yanañ êndêj mólô nena thêlô bônôj ma tem valu nendam kaêk.”

⁴¹Yisu habobo Jelusalem ma hayê vi tuvulu ba halañ hathak avômalô Jelusalem ⁴²ba hanañ, “Yalenhaviñ lêk oyala nôm takatu ba nundum ek Wapômbêj indum mólô kapôlômim ênjêk yaô. Ma dojtom mi, nôm takêj hamô loj kapô ba mólô miñ hatôm ôngô ami. ⁴³Aêj ba waklavôj hayô ma jê vovak tem nêyô ba nedav badêj êwê embej Jelusalem sapêj ba nêmo kapô ba nindum ek nijik mólô vônô. ⁴⁴Thêlô tem nimbuliñ mólônim loj sapêj ba nijik mólô takatu ba ômô unim badêj kapô vônô. Ma valu atu ba olav unyak hathak ma tem miñ êyômô yañ loj ami. Nôm malaiñ êj tem êlêm ek malê nena mólô miñ oyala waklavôj atu ba Wapômbêj halêm pik ek nêm mólô bulubiñ ami.”

Yisu hêv jê idum ku valu vê hêk unyak mathej kapô

(*Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22*)

⁴⁵Vêm ma Yisu habitak hayô Wapômbêj anêj unyak mathej anêj piklêvôj. Ma hayê avômalô ewa nômkama ba êdô hamô ek avômalô vi nênem vuli. Êj ma halupunij i ba hêv i vê hêk unyak mathej kapô ba ele yañ ba i. Ma hanañ hadêj thêlô aêntêk, ⁴⁶o “Wapômbêj anêj kapya hanañ nena, ‘Yenañ unyak ma unyak netej mek êndôk.’ Ma mólô lêk udum ba habitak hatôm jê vani iniñ loj ekopak êmô.”

⁴⁷P^aMa wak nômbêj intu ma yani hadôj avômalô halôk unyak mathej. Ma jê bêjbêj êbôk da lôk jê lôkauk hathak abô balabuñ lôk Isael iniñ jê bêjbêj, thêlô êbôlêm lojôndê ek nijik Yisu vônô. ⁴⁸Ma dojtom thêlô miñ hatôm nêpôm lojôndê te ami ek malê nena avômalô sapêj leñjmvavi bêj ek Yisu ba êmô ek nedañô anêj abô sapêj.

Yisu, opalê hêv athêj bêj hadêj o?

(*Mat 21:23-27; Mak 11:27-33*)

20 ¹Wak te ma Yisu hadôj avômalô hamô Wapômbêj anêj unyak mathej anêj piklêvôj ba hanañ Wapômbêj anêj Abô Mavi hadêj i. Ma jê bêjbêj êbôk da lôk jê lôkauk hathak abô balabuñ ethak dojtom haviñ jê bêjbêj ba i hadêj Yisu. ²Ma thêlô enañ, “Opalê hêv athêj bêj hadêj o lôk hêv ku hadêj o ba intu hudum nôm takêntêk?”

³Ma Yisu hanañ viyañ nena, “Tem yanañ injik mólô liñ esak abô te aêj iyom. ⁴Opalê hêv ku nisik avômalô êndôk ñañ hadêj Jon? Wapômbêj leñ? Mena anyô pik?”

⁵Ma thêlôda enañ hadêj i nena, “Alalô anañ nena Wapômbêj hêv ku êj hadêj Jon ma tem yani enañ, ‘Ma aisê ka mólô miñ ôêvhaviñ

ⁿ 19:44 Luk 21:6 ° 19:46 Ais 56:7; Jer 7:11 P 19:47 Luk 21:37

yani ami?’ ⁶Ma doŋtom alalô anaŋ nena, ‘Anyô pik te hêv ku êŋ,’ êŋ ma avômalô tem nijik alalô esak valu ek malê nena thêlô êvhaviŋ nena Jon ma plopet te.”

⁷Ma thêlô enaŋ hadêŋ Yisu nena, “Yêlô athôn paliŋ.”

⁸Êŋ ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Aêŋ ba miŋ hatôm yandam ôpatu ba hêv athêŋ bêŋ hadêŋ ya anêŋ athêŋ bêŋ êndêŋ môlô ami. Ma mi.”

Abô loŋ kapô hathak gê kambom eyabiŋ ku yak waiŋ

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹Ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te hadêŋ avômalô, “Anyô te havatho anêŋ ku yak waiŋ ma hêv hadêŋ gê ku doho ek neyabiŋ ba hanaŋ nena, ‘Waklavônŋ yak waiŋ hik anônŋ ma nombak vose ni ôdônŋ ju ba nônêm vi êndêŋ ya ma noja vi êtôm môlônim vuli.’ Ma hi hamô loŋ buyaŋ sawa daim. ¹⁰Ma waklavônŋ yak waiŋ hik anônŋ hayô ma hêv anêŋ anyô ku te ba hi hadêŋ thêlô ek enja anêŋ sam. Ma doŋtom thêlô ik yani kambom ba êv yani hi oyaŋ. ¹¹Êŋ ma ku anêŋ alaŋ hêv anyô ku yaŋ ba hi hadêŋ thêlô, ma doŋtom thêlô idum kobom kambom hadêŋ yani lôk ik yani ma êv yani vê oyaŋ ba hi. ¹²Yôv ma hêv anyô ku te lô ba hi, ma doŋtom gê ku takêŋ ibuliŋ yani ma êvônŋ yani ba ibi yani hi.

¹³“Aêŋ ba ku alaŋ hanaŋ hadêŋ yanida nena, ‘Yandum malê? Tem yanêm yenaŋ okna atu ba yalenhaviŋ bêŋ anônŋ. Yahadum aêŋ ma tem nedanô anêŋ abô.’ ¹⁴Ma doŋtom gê ku êyê namalô hayô ma enaŋ hadêŋ i nena, ‘Ôpêntêk ma ku alaŋ anêŋ nakaduŋ ba tem eyabiŋ lambô anêŋ ku. Alalô ik yani vônô ma ku êŋ tem imbitak alalôaniŋ.’ ¹⁵Ba intu evaloŋ yani ba êvônŋ hale yaiŋ ma ik yani vônô.

“Aêŋ ba ku anêŋ alaŋ tem indum malê êndêŋ thêlô? ¹⁶Tem ni injik gê ku takêŋ vônô ma nêŋ ku êŋ êndêŋ anyô vi ek neyabiŋ.”

Ma avômalô elanô abô loŋ kapô êŋ ma enaŋ, “Yêlô adô abô loŋ kapô êŋ injik anônŋ!”

¹⁷Ma doŋtom Yisu hatitiŋ thêlô lôklokwaŋ ma hanaŋ, “Ma bôk eto abô êntêk aêŋ eka?

“Valu atu ba gê elav unyak êpôlik hathak,
ma lêk habitak landiŋ anônŋ.’

Kapya Yeŋ 118:22

¹⁸Ma avômalô takatu ba êv yak hayôhêk valu êntêk, ma tem nipup nenanena. Mena valu êŋ hêv yak hayôhêk anyôla, ma tem ipulusik ba imbitak malimmalim.”

¹⁹Ma gê bêŋbêŋ êbôk da lôk gê lôkauk hathak abô balabuŋ eyala nena Yisu hanaŋ abô loŋ kapô êŋ hathak thêlô. Ba intu êbôlêm loŋônê ek nebalonŋ yani, ma doŋtom êkô hathak avômalô.

¶ 20:9 Ais 5:1 ¶ 20:18 Ais 8:14-15

Nênêm takis êndêŋ Sisa mena dô

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20^sYôv ma nê bêŋbêŋ maleŋ hadahaliŋ Yisu ek nebalonŋ yani esak anêŋ abô. Ma thêlô êv nê kambom doho vuli ek nimitak êtôm nê thêthôn ek nesau Yisu. Thêlô elav gwasilim ek nebalonŋ Yisu anêŋ abô êndôk ba nênêm yani êndêŋ Lom iniŋ anyô bêŋ Pailat. 21Êŋ ma thêlô enaŋ hadêŋ Yisu nena, “Kêdônwaga, yêlô ayala nena anêm abô sapêŋ ma abô avanônŋ iyom. Ma hudum kobom doŋtom hadêŋ avômalô sapêŋ lôk hôdônŋ avômalô hathak Wapômbêŋ anêŋ abô ma thêthônŋ iyom. 22Aêŋ ba lemhabi aisê? Bumalô iniŋ balabuŋ hanaŋ nena yêlô hatôm nanêm valuseleŋ êndêŋ Sisa mena mi e?”

23Yisu hayala thêlônŋ auk ba hanaŋ hadêŋ thêlô, 24“Môlô uŋgwik valuseleŋ te thô ek yangê. Opalê anêŋ dahô lôk athêŋ hêk valuseleŋ êntêk?” Ma thêlô enaŋ, “Sisa.”

25Êŋ ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô nena, “Sisa anêŋ nômkama ma nônêm êndêŋ Sisa da. Ma Wapômbêŋ anêŋ nômkama ma nônêm êndêŋ Wapômbêŋ da.”

26Yisu hanaŋ aêŋ ba avômalô sapêŋ elanô. Ba intu nê êŋ miŋ hatôm nebalonŋ yani esak anêŋ abô ami. Ma esonŋ kambom hathak anêŋ abô ba thêlô bônônŋ.

Abô hathak nê ŋama tem nimbiyô aisê

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27Ma Sadyusi doho i hadêŋ Yisu. Thêlô ma ôdônŋ te atu ba enaŋ nena nê ŋama tem miŋ nimbiyô esak loŋbô ami. Aêŋ ba intu enaŋ hik Yisu liŋ nena, 28“Kêdônwaga, Mose hato hadêŋ alalô nena, ‘Anyô te hama ba nali mi ma anêŋ yaŋ hamô, ma enja avi tôp êŋ ek imbi yaŋ atu ba hama anêŋ nakaduŋ vê.’ 29Aêŋ ba nê lôk iviyaŋ baheŋvi ba lahavuju êmô. Ma bôp hawa avi te ba hama ma nakaduŋ mi. 30Ma nôk enja avi tôp êŋ, hawa ba hama ma nakaduŋ mi. 31Ma ŋgwa aêŋ iyom. Ma iviyaŋ takatu ba êmô ma nesopa kobom doŋtom êŋ iyom. 32Vêm ma avi tôp êŋ hama haviŋ. 33Ma waklavônŋ nê ŋama iviyô hathak loŋbô ma avi tôp atu ba nê lôk iviyaŋ baheŋvi ba lahavuju takatu ba ewa ma alisê te anêŋ avi?”

34Ma Yisu hanaŋ viyaŋ hadêŋ thêlô nena, “Avômalô pik ethak ewa i, 35ma doŋtom avômalô takatu ba Wapômbêŋ hêv i bulubiŋ ba ewa lôkmala hathak loŋbô, thêlô êŋ miŋ hatôm neja i esak loŋbô ami. 36Thêlô ma tem nêtôm aŋela ba intu tem miŋ nema ami. Wapômbêŋ bôk hik thêlô liŋ yôv hêk ŋama ba intu hik thô nena thêlô ma yani anêŋ nali.

^s 20:20 Luk 11:54 ^t 20:28 Lo 25:5

37^u“Mose da anêṅ abô hik thô nena ṅê ṅama tem nimbiyô esak loṅbô. Sêbôk ba Mose hayê atum hathaṅ hamô alokwaṅ liṅ ma halam Anyô Bêṅ nena ‘Abraham lo Aisak ma Jekop iniṅ Wapômbêṅ.’ 38 Alalô ayala nena Wapômbêṅ ma miṅ ṅê ṅama iniṅ Wapômbêṅ ami. Mi, yani ma ṅê lôkmala iyom iniṅ Wapômbêṅ ek malê nena yani hayala nena avômalô lôkthô ma êmô lôkmala.”

39Ṽê lôkkauk hathak abô balabuṅ doho elañô abô êṅ ma enaṅ hadêṅ Yisu aêntêk, “Êê, Kêdôṅwaga, anêm abô ma mavi anôṅ!” 40 Ma avômalô sapêṅ elañô anêṅ abô ba êkô ma miṅ enaṅ hik yani liṅ ek nesau yani esak loṅbô ami.

Mesia ma opalê anêṅ lim lukmuk?

(Mat 22:41–23:36; Mak 12:35-40; Luk 11:37-54)

41 Yôv ma Yisu hanaṅ hadêṅ thêlô nena, “Avômalô ethak enaṅ nena Mesia ma Devit anêṅ lim lukmuk eka? 42 Hêk Kapya Yeṅ kapô ma Devit da hanaṅ aêntêk,

“Anyô Bêṅ Wapômbêṅ hanaṅ hadêṅ yenaṅ Anyô Bêṅ Mesia nena,
“Ômô yabaheṅ vianôṅ

43 endeba yatak ṅê takatu ba ik vovak hadêṅ o nêṁô vemkapô vibin
am.”’

Kapya Yeṅ 110:1

44 Ma Devit da bôk halam Mesia nena anêṅ Anyô Bêṅ. Ma aisê ka Mesia ma yani anêṅ lim lôk anêṅ Anyô Bêṅ imbin?”

45 Avômalô elañô Yisu anêṅ abô imiṅ denaṅ ma Yisu hanaṅ hadêṅ anêṅ ṅê ku aêntêk, 46 “Môlô noyabinṅ am ek ṅê lôkkauk hathak abô balabuṅ. Thêlô leṅṅhaviṅ nijik kwêv daim kêkêlô ba nembêṅ ek avômalô nebam i. Ma leṅṅhaviṅ avômalô nenaṅ nena, ‘Waklêvôṅ anyô bêṅ’ êmô loṅ ethak doṅtom halôk. Ma leṅṅhaviṅ nêṁô êtôm ṅê bêṅbêṅ êmô unyak yeṅ kapô. Ma avômalô eṅgabôm nôṁ bêṅ ma leṅṅhaviṅ nejaṅ nôṁ êmô ṅê bêṅbêṅ iniṅ loṅ ethak êmô. 47 Thêlô esau avi tôp ek neja iniṅ unyak ba eteṅ mek daim bomaṅ ek avômalô nêgê. Wapômbêṅ tem nêṁ vovaṅ kambom êndêṅ i.”

Avi tôp te anêṅ da

(Mak 12:41-44)

21 1 Yisu hamô Wapômbêṅ anêṅ unyak ba hayê ṅê lôk nômkama bêṅ etak iniṅ valuseleṅ halôk alapa da. 2 Ma avi tôp te atu ba nômkama mi anôṅ hayô ma hatak anêṅ da hatôm valuseleṅ thalaleṅ ju iyom halôk alapa da êṅ. 3^vYisu hayê ma hanaṅ nena, “Yanaṅ avanôṅ binṅ êndêṅ môlô nena avi tôp êntêk hêv valuseleṅ bêṅ anôṅ hamôṅ ek avômalô takêntêk sapêṅ. 4 Avômalô nômbêṅ êntêk iniṅ valu bêṅ anôṅ

^u 20:37 Kis 3:6 ^v 21:3 2Ko 8:12

hamô ma doɽtom êv doktena iyom. Ma avi tôp êntêk ma nômkama mi anôŋ ma lêk hêv anêŋ valuseleŋ sapêŋ ba miŋ havalonɽ dokte lonɽ ami.”

Yisu hanaŋ abô hathak unyak mathenɽ Jerusalem

(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵Ŋê ku doho enaŋ abô hathak valu kêkêlô lôk nôm da mavi anôŋ atu ba etak hathak unyak mathenɽ ek anêŋ lêlêyaŋ mavi anôŋ. Êŋ ma Yisu hanaŋ, ⁶w “Odaŋô katô. Nôm takêntêk ba lêk môlô ôyê, malaiŋ bêŋ tem imbitak ba ŋê vovak tem nijik nômkama mavi nômbêŋ êntêk pesa ba valu yaŋ miŋ hatôm êyômô yaŋ lonɽ ami.”

Malaiŋ lomaloma tem nimbitak

(Mat 24:3-14; 10:17-22; Mak 13:3-13)

⁷Ma thêlô enaŋ hik Yisu liŋ nena, “Kêdônɽwaga, aŋgê intu nôm takêŋ tem imbitak? Ma malê intu tem imbitak ek injik thô nena nôm takêŋ lêk habobo?”

⁸Ma Yisu hanaŋ, “Noyabiŋ am, avômalô tem nindum ek nesau môlô. Ŋê lomaloma tem nêlêm esak yenaŋ athêŋ ba nenaŋ nena, ‘Ya ma Mesia atu’. Lôk nenaŋ nena, ‘Waklavônɽ pik lo leŋ anêŋ daŋ lêk habobo tem êyô.’ Ma doɽtom miŋ nônêmbiŋ iniŋ abô ba nosopa ami. ⁹Môlô olaŋô vovak bêŋ ba avômalô iki vônô, êŋ ma miŋ nôkô ami. Nôm takêŋ tem imbitak êmônɽ, ma doɽtom pik lo leŋ anêŋ daŋ tem miŋ imbitak ketheŋ oyaŋ ami.”

¹⁰Êŋ ma Yisu hanaŋ, “Ma avômalô ôdônɽ yaŋ tem nijik vovak imbiŋ ôdônɽ yaŋ. Ma kiŋ yaŋ lôk anêŋ avômalô tem nijik vovak êndêŋ kiŋ yaŋ. ¹¹Ma lonɽ lomaloma ma duviaŋ lôk bôm ma lijiŋ bêŋ tem êyô injik avômalô bêŋ anôŋ vônô. Lavônɽŋiŋ lôkmanɽŋiŋ lomaloma tem êŋjêk leŋlêvônɽ ba indum avômalô nêkô kambom anôŋ.

¹²“Ma nôm takêŋ tem miŋ imbitak ami denaŋ ma tem nebalonɽ môlô ba nindum kambom êndêŋ môlô. Ma tem nenaŋ môlô bêŋ imiŋ unyak yeŋ lôk nindum abô ek netak môlô êndôk koladônɽ. Môlô osopa ya ba intu tem neja môlô ba unu numiŋ kiŋ lôk iniŋ ŋê bêŋbêŋ maleŋiŋ. ¹³Ma nôm êŋ tem imbitak êtôm loŋônê ek nonaŋ yenaŋ Abô Mavi bêŋ êndêŋ i. ¹⁴xMa miŋ lemimimbi nena, ‘Dokte ka yêlô nanaŋ aisê êndêŋ thêlô’ ami. ¹⁵yEk malê nena yada tem yanêm abô lôkawk mavi êndêŋ môlô. Ma ŋê takatu ba idum abô ek môlô ma miŋ hatôm nijik abô êŋ pesa ami. ¹⁶zAvômalô tem nenaŋ môlô bêŋ ba tem nijik môlô doho vônô ma môlônim lemami lôk môlôviyaŋ lôk anêm thalaleŋ lôk anêm anyô môlô tem nindum aêŋ iyom. ¹⁷Môlô ma yenaŋ avômalô ba intu avômalô sapêŋ tem nêpôlik esak môlô. ¹⁸Ma doɽtom Wapômbêŋ tem eyabiŋ môlô ba lemimkadôk ŋaunɽ

w 21:6 Luk 19:44 x 21:14 Luk 12:11-12 y 21:15 Ap 6:10 z 21:16 Mat 10:21-22

te miŋ hatôm nê m yak ami. ¹⁹Ma môlô numiŋ lôklokwaŋ ma tem noja lôkmala êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ.”

Tem nimbuliŋ Jelusalem
(*Mat 24:15-28; Mak 13:14-23*)

²⁰Ma Yisu hanaŋ, “Môlô ôyê nena ŋê vovak lodôŋlodôŋ êyô everŋ Jelusalem luvi, êŋ ma môlô noyala nena tem nimbuliŋ malak lôŋ êŋ ketheŋ. ²¹Aêŋ ba môlô takatu ba ômô Judia kapô, ma nôsôv ba unu dumlolê. Ma môlô takatu ba ômô Jelusalem kapô, ma unu viyaiŋ ketheŋ. Ma môlô takatu ba ômô Jelusalem viyaiŋ, ma miŋ unu kapô ami. ²²Ek malê nena waklavôŋ êŋ ma Wapômbêŋ anêŋ wakma nê m vovaŋ viyaŋ ek abô takatu ba hêk Wapômbêŋ anêŋ kapya ma tem injik anôŋ. ²³Ai, kikaknena. Waklavôŋ êŋ ma tem malaiŋ bêŋ ek avi takatu ba esabeŋ lôk avi takatu ba êv sôm hadêŋ nali ek malê nena malaiŋ lôk vovaŋ bêŋ tem imbitak Islael iniŋ pik êntêk, ma Wapômbêŋ anêŋ lamaniŋ tem êyô êmô avômalô pik êŋ. ²⁴Ŋê vovak tem ini Jelusalem ma iniŋ biŋ vovak tem injik avômalô Jelusalem pôpônô. Ma tem neja avômalô Jelusalem vi ba ini pik lomaloma. Ma avômalô loŋ buyaŋ tem nêyô nê mô Jelusalem ba neyabiŋ Jelusalem endeba ŋê loŋ buyaŋ iniŋ waklavôŋ anêŋ daŋ am.”

Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu tem endelê m
(*Mat 24:29-35; 13:24-31*)

²⁵c “Ma lavôŋiŋ tem êpôm wak lo ayôŋ ma vuliŋ. Ma ŋgwêk budum tem injik ba pôk lôklala bomaŋ ba avômalô pik sapêŋ tem nedaŋô ba nêkô kambom anôŋ ba iniŋ auk tem ni mayaliv. ²⁶Ma nô m takatu ba hamô leŋ tem nedowaliŋ ba avômalô tem nêkô ba nemayak esak malaiŋ bêŋ atu ba tem imbitak pik. ²⁷dMa wak êŋ ma tem thêlô nêgê Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu tem êyô êmô buliv ba êlê m imbiŋ anêŋ lôkliŋyak lôk anêŋ deda lôkmaŋgiŋ. ²⁸Nôm kama takêŋ hadum ek imbitak ma numiŋ ba nô nê m malemim esak leŋ ek malê nena waklavôŋ Wapômbêŋ nê m môlô vê êŋjêk unim malaiŋ lêk habobo.”

²⁹Ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te hadêŋ thêlô aêntêk, “Lemimimbi esak alokwaŋ beleŋ^e lôk alokwaŋ vi imbiŋ. ³⁰Ôyê nena alokwaŋ takêntêk habi ŋauŋ belap, êŋ ma oyala nena wak mavi lêk habobo. ³¹Ma aêŋ iyom, môlô ôyê nô m takêŋ habitak, êŋ ma noyala nena Wapômbêŋ anêŋ loŋ lôkliŋyak tem êyô ketheŋ.

³²“Yanaŋ avanaŋ êndêŋ môlô nena avômalô bôlôŋ êntêk tem miŋ nema ami denaŋ ma nô m takêntêk sapêŋ tem imbitak. ³³Pik lo leŋ tem nê m yak ba ni, ma doŋtom yenaŋ abô bute miŋ hatôm nê m yak ami.

^a 21:22 Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 ^b 21:24 Sng 79:1; ALK 11:2 ^c 21:25 Ais 13:10; Ese 32:7; Jol 2:31; ALK 6:12-13 ^d 21:27 Dan 7:13; Mat 26:64; ALK 1:7 ^e 1:29 Abô Bômbô m “fik”. Nôŋgô Mat 24:32.

³⁴⁻³⁵“Môlô noyabiŋ am. Anyô Anêŋ Nakaduŋ tem êlêm esak loŋbô ba tem êpôm avômalô pik sapêŋ. Môlô udum pik anêŋ kobom ba unum waiŋ ba olo molo lôk lemimhikam hathak nômkama pik, ma wak êŋ tem enja môlô kethêŋ êtôm gwasilim ba tem nosoŋ kambom. ³⁶Aêŋ ba wak nômbêŋ intu ma môlô noyabiŋ am lôklokwaŋ ba noteŋ mek ek Wapômbêŋ nêŋ môlô sa ek numiŋ lôklokwaŋ ek nôŋ takêntêk miŋ hatôm imbuliŋ môlô ami. Êŋ ma môlô hatôm numiŋ Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu ma.”

³⁷Wak nômbêŋ intu ma Yisu hadôŋ avômalô hamô Wapômbêŋ anêŋ unyak matheŋ. Ma bôlôvôŋ ma yani hathak hi hamô Dum Oliv. ³⁸Ma lôkbôk momaŋiniŋ ma avômalô sapêŋ ethak i unyak matheŋ ek elañô Yisu anêŋ abô.

Judas hanaŋ Yisu bêŋ

(*Mat 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53*)

22 ¹Waklavôŋ anêŋ athêŋ nena Eyaŋ Polom Yis Mi lêk habobo ba thêlô elam waklavôŋ êŋ nena Hale Ba Hi.^f ²Ma ŋê bêŋbêŋ êbôk da lôk ŋê lôkauk hathak abô balabuŋ êbôlêm loŋôndê ek nijik Yisu vônô ek malê nena thêlô êkô ek avômalô. ³Ma Sadaŋ halôk Judas Iskaliot la. Yani ma ŋê ku laumiŋ ba lahavuju takatu te. ⁴Yani hi ba hanaŋ abô haviŋ ŋê bêŋbêŋ êbôk da lôk unyak matheŋ iniŋ sôp bidoŋ nena yani tem enaŋ Yisu bêŋ aisê? ⁵Ŋê êŋ leŋiŋmavi ma thêlô evak abô ek nêŋnêŋ valuseleŋ êndêŋ yani. ⁶Êŋ ma Judas halôk hathak thêlôniŋ abô ba hadum ek nêŋ Yisu êndôk thêlô baheniŋ êndêŋ wak te atu ba avômalô miŋ êmô haviŋ Yisu ami.

Ŋê ku lokwaŋju êpôpêk nôŋ

(*Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30*)

⁷Waklavôŋ anêŋ athêŋ nena Eyaŋ Polom Yis Mi hayô. Wak êŋ ma thêlô ik boksipsip nakaduŋ te vônô ek leŋiŋhabi waklavôŋ anêŋ athêŋ nena Hale ba Hi. ⁸Êŋ ma Yisu hêv Pita lo Jon ba i ma hanaŋ, “Mamu unu nôpôpêk nôŋ waklavôŋ Hale ba Hi ek alalô aŋgaŋ.”

⁹Ma thai enaŋ hik Yisu liŋ, “Yai napôpêk nôŋ êmô êsê?”

¹⁰Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thai nena, “Odaŋô. Mamu unu malak bêŋ kapô ma tem nôpôm anyô te hawa ŋaŋ lôk uŋ. Ma nosopa yani ba numbitak nôyô unyak atu ba yani habitak hayô ba hi. ¹¹Êŋ ma nonaŋ êndêŋ unyak anêŋ alaŋ nena, ‘Kêdôŋwaga hanaŋ hik o liŋ nena unyak kapô atu ba

^f 22:1 Sêbôk ba Wapômbêŋ hêv anêŋ aŋela atu ba idum ku injik anyô vônô ma hik ŋê liŋ iniŋ nali vônô. Ma doŋtom ŋê Israeŋ esaba thalaleŋ hathak unyak abôlêk ba intu aŋela miŋ hik iniŋ nali ami. Yani hayê thalaleŋ ma hatak ma hale ba hi. ^s 22:3 Jon 13:2,27

^h 22:7 Kis 12:1-27

yanġanġ nôm waklavôn Hale ba Hi imbiġ yenaġ ġê ku hamô êsê?’¹² Êġ ma tem injik unyak kapô bêġ atu ba hêk vuliġ thô êndêġ mamu. Unyak kapô êġ ma nômkama sapêġ bôk hamô yôv. Ba intu nôpôpêk nôm êmô loġ êġ.”

¹³ Êġ ma thai i ma êpôm nômkama sapêġ hatôm atu ba yani hanaġ. Êġ ma thai êpôpêk waklavôn Hale ba Hi anêġ nôm.

Yisu hêv polom lôk waiġ hadêġ anêġ ġê ku
(*Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Ko 11:23-25*)

¹⁴ Wakma nejanaġ nôm hayô ma Yisu hayaġ nôm hamô haviġ anêġ aposel. ¹⁵ Ma Yisu hanaġ hadêġ thêlô nena, “Ya vovaġ ek yanġanġ nôm waklavôn Hale ba Hi imbiġ môle vêm ka yanja vovaġ. ¹⁶ Yahananaġ avanôn nena tem miġ yanġanġ nôm êntêk esak loġbô ami endeba waklavôn Hale ba Hi injik anôn ênjêk Wapômbêġ anêġ loġ lôkliġyak am.”

¹⁷ Ma yani hawa waiġ lôk tase ma hêv lamavi ma hanaġ, “Noja ba nunum imbiġ am. ¹⁸ Yanaġ êndêġ môle nena tem miġ hatôm yanum waiġ esak loġbô ami endeba Wapômbêġ anêġ loġ lôkliġyak êlêm am.”

¹⁹ Ma yani hawa polom te ma hêv lamavi ma haya ba hêv hadêġ thêlô ma hanaġ, “Êntêk ma yenaġ vathiap atu ba yahêv ek nêm môle sa. Nundum aêġ ek lemimimbi ya.”

²⁰ Eyaġ vêm ma hadum aêġ hathak tase lôk waiġ ma hanaġ, “Êntêk ma tabô lukmuk atu ba yahavak hathak yenaġ thalaleġ ba tem yanġasô ek nêm môle sa. ²¹ ⁱMa doġtom odaġô. Ôpatu ba tem enaġ ya bêġ lêk hayaġ nôm haviġ ya. ²² Anyô Anêġ Nakaduġ atu tem indum êtôm atu ba Wapômbêġ bôk hanaġ yôv, ma doġtom alikakna. Malaiġ bêġ ek ôpatu ba hanaġ yani bêġ.” ²³ Ĳê ku elanaġ abô êġ ma thêlôda enaġ hik i liġ nena, “Opalê te tem indum nôm êġ?”

²⁴ ^jMa Yisu anêġ ġê ku êkôki nena thêlônġ opalê tem êtôm thêlônġ anyô bêġ êmô loġ lôkliġyak atu ba tem imbitak embeġ yam. ²⁵ ^kMa Yisu hanaġ hadêġ thêlô nena, “Avômalô daluk iniġ kiġ ethak ebam i ba ibuliġ ġê takatu ba êmô thêlô vibiġ. Ma ġê lôk athêġ leġiġhaviġ avômalô nebam thêlô nena ‘Ĳê wapôm mavi’. ²⁶ ^lMa doġtom môle miġ nundum aêġ ami. Môle nim anyô lôk athêġ indum êtôm anyô athêġ mi. Ma môle nim anyô bêġ indum ku êtôm anyô ku oyaġ. ²⁷ ^mOpalê te ma anyô bêġ, ôpatu ba halôk hamô ba hayaġ nôm mena ôpatu ba hapôpêk nôm? Ôpatu ba halôk hamô ba hayaġ nôm, aêġ e? Ma doġtom yahamô haviġ môle hatôm anyô ku te.

²⁸ “Môle takatu ba malaiġ lomaloma habitak ma doġtom ômô haviġ ya denaġ. ²⁹⁻³⁰ ⁿMa yahêv athêġ ‘kiġ’ hadêġ môle hatôm wakamik hêv

ⁱ 22:21 Sng 41:9; Jon 13:21-22 ^j 22:24 Luk 9:46 ^k 22:25 Mat 20:25-27; Mak 10:42-45

^l 22:26 Mat 23:11; Mak 9:35 ^m 22:27 Jon 13:12-15 ⁿ 22:29-30 Mat 19:28

hadêṅ ya ek môlô tem oṅgwaṅ nôm lôk nunum ṅaṅ imbiṅ ya êmô yenaṅ loṅ lôkliṅyak. Ma môlô tem nôtmô kiṅ ek noyabiṅ avômalô Israeḷ ôdôṅ laumiṅ ba lahavuju takatu.”

Yisu hanaṅ nena Pita tem enaṅ nena hathôṅ yani paliṅ

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹Ma Yisu hanaṅ, “Saimon, Saimon, ondaṅô. Sadaṅ hanaṅ hik Wapômbêṅ liṅ ek yani êyôkwiṅ môlô êtmô lovak hayôkwiṅ alokwaṅ te ek êṅjê nena o lôklokwaṅ mena mi e? ³²Ma doṅtom lêk yahateṅ mek yôv ek anêm hôêvhaviṅ miṅ nêm yak ami. Ma hole o liliṅ, êṅ ma ombatho môlôviyaṅ loṅ.”

³³Ma doṅtom Pita hanaṅ, “Anyô Bêṅ, ya anyô lôklokwaṅ ba ya hatôm yamô koladôṅ ba yama imbiṅ o.”

³⁴Ma doṅtom Yisu hanaṅ nena, “Pita, yanaṅ êndêṅ o nena bôlôvôṅ êntêk ma tale miṅ halaṅ ami denaṅ, ma tem onaṅ êtmô bôlôṅ lô nena hôthôṅ ya paliṅ.”

Noja valuseleṅ lôk vak ma biṅ vovak

³⁵Yôv ma Yisu hanaṅ hadêṅ thêlô aêntêk, “Bôk yahêv môlô ba u ma miṅ môlô owa valuseleṅ lôk vak lôk vemimkapô bokṅgôp haviṅ môlô ami. Wak êṅ ma môlô nômkama mi e?”

Ma thêlô enaṅ, “Mi, hamô.”

³⁶Ma Yisu hanaṅ hadêṅ thêlô nena, “Ma doṅtom lêk anêm valuseleṅ lôk vak hamô ma noja. Ma o biṅ vovak mi, ma nêm anêm kwêv daim ek nênmê vuli ma onja biṅ vovak esak. ³⁷Ek malê nena Wapômbêṅ anêṅ kapyâ hanaṅ aêntêk, ‘Thêlô tem nêgê yani êtmô anyô kambom te.’ Abô êṅ tem injik anôṅ esak ya ma nômkama sapêṅ atu ba hathak ya ma anêṅ daṅ tem êyô.”

³⁸Ma thêlô enaṅ, “Anyô Bêṅ, nôṅgô yêlôaniṅ biṅ vovak ju êntêk hamiṅ.”

Ma Yisu hanaṅ hadêṅ thêlô nena, “Yôv.”

Yisu hateṅ mek hamô Dum Oliv

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹Yisu hatak Jelusalem ma hi Dum Oliv hatôm hathak hadum, ma ṅê ku esopa yani. ⁴⁰Yisu hayô loṅ êṅ ma hanaṅ hadêṅ thêlô nena, “Notêṅ mek ek miṅ nônmê yak ba nundum kambom ami.” ⁴¹Ma hatak thêlô ba hi daim dokte. Ma halek vadôṅ lêlô ma hateṅ mek aêntêk, ⁴²“Wakamik, lemhaviṅ nêm tase êntêk vê êṅjêk ya, ma nêm vê. Ma doṅtom miṅ osopa yenaṅ yalenṅhaviṅ ami. Mi, osopa oda anêm lemhaviṅ.”

° 22:32 Jon 17:15 ¢ 22:35 Luk 9:3; 10:4 ¶ 22:37 Ais 53:12

⁴³Ma aŋela te anêŋ leŋ hayô ek yani ma havatho yani loŋ. ⁴⁴Yisu kapô malaiŋ kambom ba hateŋ mek lôklokwaŋ ba vovanik hatektek halôk pik hatôm thalaleŋ.

⁴⁵Yani hateŋ mek yôv ma haviyô hamiŋ ma hi hadêŋ anêŋ ŋê ku ma hayê thêlô êk sôm ek malê nena thêlôniŋ kapôlôniŋ malaiŋ kambom. ⁴⁶Ma hanaŋ hadêŋ thêlô, “Môlô ôêk sôm eka? Numbiyô noten mek ek miŋ nônêm yak ba nundum kambom ami.”

Thêlô evaloŋ Yisu

(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-52; Jon 18:1-11*)

⁴⁷Yisu hanaŋ abô denaŋ ma avômalô bêŋ anôŋ êyô. Ôpatu ba elam nena Judas, yani ma ŋê ku laumiŋ ba lahavuju takatu te, intu halom thêlô ba êlêm. Yani hayô ek indiuŋ Yisu, ⁴⁸ma doŋtom Yisu hanaŋ hik ôpêŋ liŋ aêntêk, “Judas, hudum ek undiuŋ Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu ek onaŋ yani bêŋ e?”

⁴⁹Êŋ ma ŋê ku eyala nôm atu ba tem imbitak ba intu enaŋ, “Anyô Bêŋ, yêlô naŋgik thêlô esak biŋ vovak e?” ⁵⁰Êŋ ma thêlôniŋ anyô te hale anyô bêŋ habôk da anêŋ anyô ku te limbuk vianôŋ vê.

⁵¹Ma Yisu hayê ma hanaŋ, “Dô.” Ma hatak baŋ hayôhêk ôpêŋ limbuk ma habitak mavi hathak loŋbô.

⁵²Êŋ ma Yisu hanaŋ hadêŋ ŋê bêŋbêŋ êbôk da lôk unyak matheŋ iniŋ sôp bidonŋ lôk ŋê bêŋbêŋ takatu ba êlêm ek nebalonŋ yani aêntêk, “Ya ma anyô kambom anôŋ ba intu owa biŋ vovak lôk okdiba ba ôlêm ek nobalonŋ ya e? ⁵³Aisê? Wak nômbêŋ intu ma yahamô unyak matheŋ anêŋ piklêvônŋ haviŋ môlô ma miŋ ovalonŋ ya ami eka? Ma doŋtom lêk ma momaŋiniŋ hayabiŋ pik ba intu môlônim waklavônŋ.”

Pita hanaŋ nena yani hathôŋ Yisu paliŋ

(*Mat 26:69-75; Mak 14:66-72; Jon 18:15-18,25-27*)

⁵⁴Ma evalonŋ Yisu ba ewa ba i êyô anyô bêŋ habôk da anêŋ unyak. Ma Pita hasopa haveŋ yam ma doŋtom haveŋ daim dokte. ⁵⁵Anyô doho ebaŋ atum hamô unyak êŋ anêŋ badêŋ kapô, ma Pita hi halôk hamô haviŋ thêlô. ⁵⁶Pita hamô atum deda ma avi ku te hatitiŋ yani ma hanaŋ, “Anyô êntêk ma hathak hamô haviŋ Yisu.”

⁵⁷Ma doŋtom Pita hanaŋ, “Livônŋ, yahathônŋ ôpêŋ paliŋ.”

⁵⁸Kasana ma anyô yaŋ hayê yani ma hanaŋ, “O ma ŋê takatu iniŋ anyô te.” Ma doŋtom Pita hanaŋ, “Mi anôŋ.”

⁵⁹Yani hamô hatôm wakma te ma anyô yaŋ hanaŋ lôklokwaŋ hathak loŋbô nena, “Avanôŋ biŋ, yani ma anyô Galili te. Aêŋ ba yani ma Yisu anêŋ anyô ku te.”

† 22:54 Mak 14:53-54

⁶⁰Ma Pita hanaŋ, “Aiyaŋ, yahathôŋ anêŋ abô paliŋ!” Pita hanaŋ denaŋ ma tale halaŋ. ⁶¹Ma Anyô Bêŋ hik i liliŋ ma hatitiŋ Pita ma Pita lahabi anêŋ abô atu ba hanaŋ, “Tale miŋ halaŋ ami denaŋ ma tem onaŋ êtôm bôlôŋ lô nena hôthôŋ ya paliŋ.” ⁶²Êŋ ma Pita hale yaiaŋ ma lahiki ba halaŋ bêŋ.

Ik Yisu lôk emalik hathak
(*Mat 26:67-68; Mak 14:65*)

⁶³Ŋê takatu ba evaloŋ Yisu enaŋ abôma hathak yani ma ik yani. ⁶⁴Thêlô ivuliv thohavloŋma siŋ ma ik yani ba enaŋ nena, “O plopet te ma onaŋ nena opalê intu hik o?” ⁶⁵Ma enaŋ abô kambom lomaloŋ hadêŋ yani haviŋ.

Enaŋ Yisu bêŋ hamiŋ Israeŋ iniaŋ ŋê bêŋbêŋ maleŋiaŋ
(*Mat 26:59-68; Mak 14:55-65; Jon 18:19-24*)

⁶⁶Haviyô hayaŋ ma avômalô Israeŋ iniaŋ ŋê bêŋbêŋ ethak doŋtom ek elañô abô. Ŋê bêŋbêŋ êbôk da lôk ŋê lôkauk hathak abô balabuŋ êmô. Ma thêlô ewa Yisu ba enaŋ hik yani liŋ, ⁶⁷s “Onaŋ êndêŋ yêlô nena o ma Mesia e?”

Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô nena, “Yanaŋ abô êŋ êndêŋ môlô, êŋ ma môlô tem miŋ nônêmimbiŋ ami. ⁶⁸Ma yanaŋ injik môlô liŋ, ma tem miŋ môlô nonaŋ viyaŋ ami. ⁶⁹Ma doŋtom yaô ma Anyô Anêŋ Nakaduŋ atu tem êyô êmô Wapômbêŋ lôklokwaŋ anêŋ baŋ vianôŋ êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ.”

⁷⁰Ma thêlô sapêŋ enaŋ hik yani liŋ, “Aêŋ ba oda ma Wapômbêŋ anêŋ Nakaduŋ e?”

Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Môlôda oyala ba onaŋ.”

⁷¹Êŋ ma thêlô enaŋ, “Aisê ka alalô leŋiŋhaviŋ nadaŋô abô doho imbiŋ? Yani hanaŋ yanida bêŋ ba alalô lêk alaŋô yôv.”

Enaŋ Yisu bêŋ hamiŋ Pailat ma
(*Mat 27:11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

23 ¹Ma ŋê bêŋbêŋ takatu iviyô ma ewa Yisu ba i ek Pailat. ²Êŋ ma enaŋ yani bêŋ aêntêk, “Ôpêntêk habuliŋ yêlôaniŋ avômalô. Yani hadô môlô Lom noyabiŋ yêlô ba hanaŋ ek miŋ nêŋem takis êndêŋ Sisa ami. Ma hanaŋ nena yani ma Mesia. Mesia anêŋ ôdôŋ nena kiŋ.”

³Ma Pailat hanaŋ hik Yisu liŋ, “O ma avômalô Israeŋ iniaŋ kiŋ e?”

Ma Yisu hanaŋ nena, “Intu êŋ, hatôm intu honaŋ.”

⁴Êŋ ma Pailat hanaŋ hadêŋ ŋê bêŋbêŋ êbôk da lôk avômalô nômbêŋ atu nena, “Miŋ yahapôm yani anêŋ kambom la ami.”

^s 22:67 Jon 3:12 ^t 22:69 Ap 7:56

⁵Ma doŋtom enaŋ lóklokwaŋ nena, “Yani hadôŋ avômalô ba halela iniŋ auk haveŋ Judia lókthô. Môŋ hêk Galili aleba hayô loŋ êntêk.”

⁶Pailat halaŋô abô êŋ ma hanaŋ hik thêlô liŋ, “Ôpêŋ ma anyô Galili e?” ⁷“Pailat halaŋô nena Yisu halêm anêŋ Galili, êŋ ma hêv yani hi hadêŋ Helot ek malê nena yani hayabiŋ loŋ êŋ. Wak êŋ ma Helot hamô Jelusalem haviŋ.

⁸Ma Helot hayê Yisu ba lamavi bêŋ anôŋ. Yani bôk halaŋô abô hathak Yisu ba lahaviŋ ênjê yani ma doŋtom mi aleba lêk hayê ma lahaviŋ Yisu indum lavôŋiŋ te ek yani ênjê. ⁹Ba intu Helot hanaŋ hik Yisu liŋ bêŋ anôŋ, ma doŋtom yani bônôŋ iyom. ¹⁰Ma nê bêŋbêŋ êbôk da lók nê lókauk hathak abô balabuŋ takatu ba imiŋ loŋ êŋ enaŋ abô lóklokwaŋ ba ibi yani liŋkupik hathak abô lomalama. ¹¹Êŋ ma Helot lók anêŋ nê vovak ewa kiŋ anêŋ kwêv thalaleŋ daim te ma ik hathak Yisu ma enaŋ abôma ba emalik hathak yani. Vêm ma Helot hêv yani ba hi ek Pailat hathak loŋbô. ¹²Bôk Helot lo Pailat êpôlik hathak i, ma doŋtom lêk ma thai ibitak nê môlô.

Pailat hanaŋ ba ik Yisu hathak a

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38–19:16)

¹³Yôv ma Pailat halam nê bêŋbêŋ êbôk da lók nê bêŋbêŋ lók avômalô ba ethak doŋtom. ¹⁴Ma hanaŋ, “Môlôwa anyô êntêk halêm hadêŋ ya ma môlô onaŋ nena anyô êntêk hanaŋ abôyaŋ hadêŋ avômalô ek thêlô nêndô Lom eyabiŋ thêlô. Ma môlô ômô ma yahanayaŋ hik ôpêŋ liŋ hathak nôm takêŋ. Yôv ma môlô odaŋô. Miŋ yahapôm ôpêntêk anêŋ kambom takatu ba môlô onaŋ yani bêŋ hathak ami. ¹⁵Ma Helot anêŋ auk aêŋ iyom ba intu hêv ôpêntêk halêm hadêŋ alalô hathak loŋbô. Odaŋô. Anyô êntêk miŋ hadum kambom te ek yanaŋ nena nijik yani vônô ami. ¹⁶⁻¹⁷Aêŋ ba yambali yani ma yatak yani ba ni.”

¹⁸Ma doŋtom avômalô sapêŋ elam kaêk lôklala aêntêk, “Nijik ôpêntu vônô ma netak Balabas ba êlêm êndêŋ yêlô.” ¹⁹(Balabas ma ôpatu ba hik vovak hadêŋ gavman Lom hamô Jelusalem kapô ba hik anyô te vônô ba êdô yani hamô koladôŋ.)

²⁰Yôv ma Pailat hadum ek etak Yisu ba ni. Êŋ ma yani halam hadêŋ avômalô hathak loŋbô. ²¹Ma doŋtom thêlô elam lôbôlôŋ aêntêk, “Nijik vônô esak a! Nijik vônô esak a!”

²²Yôv ma Pailat hanaŋ bôlôŋ te lô hadêŋ thêlô nena, “Eka? Yani hadum malê kambom? Ôdôŋ te miŋ hamô ek yaŋgik yani vônô ami. Aêŋ ba tem yambali yani ma yatak yani ba ni.”

“ 23:7 Luk 3:1 v 23:17 Ijê lókauk vi enaŋ nena abô doho atu ba Luk hatu ma hêk denaŋ. Abô êŋ ma aêntêk: Kobom te hamô Jelusalem aêntêk, “Hanaŋ aêŋ ek malê nena waklavôŋ nôm bêŋ êŋ anêŋ sondabêŋ tomtom ma hêv anyô koladôŋ te vê ba hi hadêŋ i”.

²³Ma doŋtom thêlô lôklokwaŋ kambom ba elam kaêk nena Pailat injik Yisu esak a. Thêlônij kaêk êŋ ma bêŋ anôŋ ba Pailat halaŋô. ²⁴Aêŋ ba Pailat hasopa thêlônij abô ²⁵ba hatak Balabas hadêŋ thêlô ma hêv Yisu hadêŋ ŋê vovak hatôm iniŋ lenijhaviŋ.

Ik Yisu hathak a

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27*)

²⁶Thêlô ewa Yisu ba i ma êpôm anyô Sailini te halôk loŋôndê ba anêŋ athêŋ nena Saimon. Yani halêm anêŋ loŋ buyaŋ ba hadum ek ni Jelusalem. Ma ŋê vovak evaloŋ yani ba êv Yisu anêŋ a ba hawa ba haveŋ Yisu yam.

²⁷Ma avômalô bêŋ anôŋ eveŋ Yisu yam, lôk avi doho elañ asêŋ malêŋ ba eveŋ yani yam. ²⁸Ma doŋtom Yisu hik i liliŋ ma hanaŋ hadêŋ thêlô aêntêk, “Môlô avi Jelusalem, miŋ nodaŋ ek ya ami. Mi, nodaŋ ek amda lôk nalumi. ²⁹”Odaŋô, malaiŋ bêŋ tem êyô ma tem avômalô nenaŋ aêntêk, ‘Avi yamu atu ba avômena mi lôk miŋ bôk êv sum ami, thêlô nêmo mavi ek malê nena iniŋ avômena miŋ hatôm nêpôm vovaŋ ami.’ ³⁰”Wak êŋ ma avômalô tem nenaŋ êndêŋ dumlolê nena, ‘Upu ba usivun yêlô.’” ³¹Ma Yisu hanaŋ abô loŋ kapô te aêntêk, “Lêk ma idum kambom hadêŋ alokwaŋ lôkmala ma tem nindum malê êndêŋ alokwaŋ kapok?”

³²Ma thêlô ewa anyô kambom ju haviŋ ek nijik vônô imbiŋ Yisu. ³³Thêlô i êyô loŋ te ba anêŋ athêŋ nena Lenkadôk Lokwaŋ. Loŋ êŋ ma thêlô êthôkwêŋ Yisu lôk anyô kambom ju atu hathak a. Êthôkwêŋ yaŋ hamiŋ Yisu baŋ vianôŋ ma yaŋ hamiŋ baŋ vikeŋ. ³⁴”Ma Yisu hanaŋ, “Wakamik, nêmo thêlônij kambom vê ek malê nena thêlô êthônij paliŋ ba idum.” Vêmo ma ŋê vovak ibi valu ek nêgê nena opalêla intu tem neja anêŋ kwêv lo sôp.

³⁵”Avômalô imiŋ ba êyê iyom. Ma ŋê bêŋbêŋ ibi yani liliŋ ba enaŋ, “Yani bôk hêv avômalô vi bulubiŋ. Yani ma Mesia, ôpatu ba Wapômbêŋ bôk hatak yôv ek nêmo avômalô bulubiŋ, êŋ ma nêmo yanida bulubiŋ.”

³⁶”Ma ŋê vovak êyô haviŋ ba enaŋ abôma ma êv waiŋ maniŋ hadêŋ yani. ³⁷Ma enaŋ, “O ma avômalô Isael iniŋ kiŋ e? Êŋ ma nêmo oda bulubiŋ.” ³⁸Ma eto abô te hamiŋ Yisu vuliŋ aêntêk,

AVÔMALÔ ISLAEL INIŠ KIŠ

³⁹Anyô kambom ju atu ba êthôkwêŋ haviŋ Yisu ma yaŋ hanaŋ abôma hadêŋ Yisu nena, “O ma Mesia e? Êŋ ma nêmo oda bulubiŋ lôk yai imbiŋ.”

⁴⁰Ma doŋtom yaŋ halaŋô abô êŋ ma hathaŋ yaŋ êŋ ba hanaŋ, “Alalô tem nama ba miŋ hôkô ek Wapômbêŋ ami e? ⁴¹Alai adum kambom bêŋ anôŋ ba intu êv vovaŋ hadêŋ alai, ma doŋtom ôpêntêk ma miŋ hadum

^w 23:29 Luk 21:23 ^x 23:30 Hos 10:8; ALK 6:16 ^y 23:34 Sng 22:18; Ais 53:12

^z 23:35 Sng 22:7-8 ^a 23:36 Sng 69:21

kambom te ami.”⁴² Êñ ma hanañ, “Yisu, hâyô anêm loj lôklijyak ma lemimbi ya.”

⁴³Ma Yisu hanañ, “Yanañ avanônj êndênj o nena yaô ma tem ômô imbiñ ya êmô malak lenj.”

Yisu hama

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵^bHabobo waklêvônj biñ ma momañiniñ hayô pik sapênj vov ba hêk aleba hayô 3 kilok. Ma sôp bêñ atu ba êthôkwênj hamiñ unyak mathen kapô hapup hi luvi. ⁴⁶Ma Yisu halam kaêk lôklala nena, “Wakamik, oyabiñ yadahôlônj.” Yani hanañ aênj ma auk habitak ba hi ma hama.

⁴⁷Anyô vovak laik hayê nômj êñ ma yani habô Wapômbênj anênj athênj ba hanañ, “Avanônj biñ, ôpêntêk ma anyô thêthônj mavi.” ⁴⁸Ma avômalô takatu ba ethak doñtom ba imiñ ek êyê, thêlô êyê nômj êñ ba kapôlônj malaiñ kambom ba ik biñ daluk ba êvôj. ⁴⁹Ma doñtom Yisu anênj avômalô sapênj lôk avi takatu ba evenj haviñ yani hêk Galili ba êlêm imiñ daim dokte ma êyê nômj takatu ba habitak.

Elav Yisu

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Josep ma anyô Alimatia te anênj Judia. Yani hayabiñ waklavônj atu ba Wapômbênj anênj loj lôklijyak tem êlêm pik. Yani ma anyô thêthônj mavi te ma Sanhedlin iniñ anyô bêñ te. Ma miñ halôk hathak Sanhedlin iniñ auk atu ba ik Yisu vônô ami. ⁵²Ba intu hi hadênj Pailat ma hanañ hik liñ ek enja Yisu anênj kupik. ⁵³Êñ ma hawa Yisu liñkupik vê ma havuliv siñ hathak sôp, ma hawa ba hi hadô hêk siô lukmuk atu ba ekolop valu ba abyañ ek nedav nê ñama êndôk. Ma miñ bôk êdô anyô ñama la hêk ami.

⁵⁴⁻⁵⁵Avi takatu ba esopa Yisu hêk Galili ba êlêm, ma esopa Josep ba i êyê valu abyañ atu ba êdô Yisu hêk. Wak êñ ma waklavônj atu ba avômalô Israel nêpôpêk i ek nêgê Sabat. ⁵⁶°Aênj ba avi takênj i iniñ unyak ma êpôpêk nômj ôv mavi lôk nômj lêñlênj. Sabat hayô ma ewa lovak hatôm balabuñ hanañ.

Yisu haviyô hathak lonbô

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

24 ¹Sonda êñ anênj wak te môñ anênj lôkbôk momañiniñ ma avi ewa nômj ôv mavi takatu ba bôk epesañ yov ba i siô. ²Thêlô êyô ma êyê valu atu ba hamô lôv abôlêk lêk ibubi hi hamô dañ. ³Ma thêlô ibitak êyô kapô, ma doñtom thêlô miñ êpôm Anyô Bênj Yisu anênj kupik ami.

^b 23:44-45 Hib 6:19-20; 10:19-20 ° 23:56 Kis 20:10; Lo 5:14

⁴Ma thêlô lenjinhabi bêñ anôñ imiñ denañ ma ketheñ oyañ ma anyô ju lôk kwêv thapuk hatôm damak hêv imiñ haviñ thêlô. ⁵Êñ ma avi takêñ êkô ba êkôm ba êyê pik. Ma doñtom thai enañ hadêñ thêlô aêntêk, “Aisê ka môlô ôlêm ôbôlêm anyô lôkmala haveñ ñê ñama iniñ loñ?” ⁶Yani miñ hêk loñ êntêk ami, ma yani lêk haviyô yôv. Ma môlô lemimbi abô sêbôk ba yani hanañ hadêñ môlô hêk Galili. ⁷Yani hanañ aêntêk, “Tem nêñêm Anyô Anêñ Nakaduñ atu êndôk ñê kambom baherjñ ba nijik yani vônô esak a ma êtôm wak lô ma tem imbiyô esak loñbô.” ⁸Êñ ma thêlô lenjinhabi abô êñ. ⁹Êñ ma thêlô etak siô ba êvôi ma enañ abô takêñ sapêñ hadêñ ñê ku laumiñ ba lahavute lôk avômâlô vi atu ba êmô haviñ. ¹⁰Avi takêñ te ma Malia anêñ Magadala, ma Joana lo Jems anêñ talêbô Malia, lôk avi doho haviñ. ¹¹Ma aposel elañô avi takêñ iniñ abô ba esoñ nena enañ abô molo la ba miñ êvhaviñ ami. ¹²Ma doñtom Pita haviyô ma halañviñ ba hi siô ma hakôm ba hayê sôp iyom hamô. Yôv ma yani hale hi anêñ unyak hathak loñbô ma lahabi bêñ anôñ hathak nôñ takatu ba lêk habitak.

Yisu hapôm anyô lokwanju halôk loñôndê
(Mak 16:12-13)

¹³Wak êñ iyom ma anyô ku ju i malak Emeus. Loñ êñ hamô daim dokte hatôm 11 kilomita ek Jelusalem. ¹⁴Thai even loñôndê ba i ma enañ hathak nôñ takatu ba habitak. ¹⁵Thai enañ abô bêñ anôñ, ma Yisu da halêm haveñ haviñ thai, ¹⁶ma doñtom Yisu hik thai maleñ loñ ba miñ eyala yani ami.

¹⁷Ma yani hanañ hik thai liñ, “Mamu onañ malê?”

Êñ ma thai imiñ ma idum hatôm thai elañ. ¹⁸Anyô yañ anêñ athêñ nena Kelopas hanañ hik yani liñ, “Êê, avômâlô Jelusalem sapêñ eyala nôñ atu ba lêk habitak hêk loñ êntêk, ma hoveñ êsê ba miñ hoyala ami?”

¹⁹Ma Yisu hanañ hik thai liñ, “Malê?”

Ma thai enañ hadêñ yani nena, “Nôm takatu ba habitak hapôm Yisu anêñ Nasalet. Yani ma plopet te ba hadum ku bêñbêñ ba anêñ abô ma lôkliñyak kambom hamiñ Wapômbêñ ma lôk avômâlô sapêñ maleñjñ. ²⁰⁻²¹Ma yêlô lenjinhabi nena Yisu ma Mesia atu ba Wapômbêñ hêv ek nêñ Israêl vê êñjêk iniñ malaiñ. Ma doñtom alalôaniñ ñê bêñbêñ lôk ñê bêñbêñ êbôk da enañ yani bêñ hadêñ Lom iniñ anyô bêñ ba halôk hathak iniñ abô ba intu ik vônô hathak a. Ma lêk ma wak te lô. ²²Ma yêlôaniñ avi doho elela yêlôaniñ auk. Hadêñ lôkbôk momañiniñ ma thêlô i siô ²³ma miñ êpôm Yisu anêñ kupik ami. Ma thêlô êvô êlêm ma enañ nena thêlô êyê wêñ añela doho ba enañ nena Yisu hamô lôkmala. ²⁴Ma yêlôaniñ anyô doho i siô ma êyê nôñ taken hatôm atu ba avi enañ, ma doñtom thêlô miñ êyê Yisu ami.”

^d 24:6 Luk 9:22 ^e 24:20-21 Luk 19:11; Ap 1:6 ^f 24:24 Jon 20:3-10

25 Ma Yisu hanaŋ hadêŋ thai nena, “Mamu ŋê auk mi lôk kapôlômim pulusikna ba intu miŋ ôêvhaviŋ plopet iniŋ abô ami! 26^sThêlô bôk enaŋ yôv nena Mesia tem enja vovaŋ takêŋ vêm ka tem enja anêŋ athêŋ lôkmaŋgiŋ ênjêk leŋ.” 27^hVêm ma yani hawa Wapômbêŋ anêŋ abô takatu ba bôk eto hathak yanida sa hadêŋ thai. Môŋ ma hanaŋ hathak Mose anêŋ kapy a vêm ma plopet sapêŋ iniŋ abô takatu ba bôk eto hathak yani haviŋ.

28 Ma thêlô êyô malak Emeus ma Yisu hadum ek ni thêthô. 29 Ma doŋtom thai enaŋ lôklokwaŋ, “Lêk yaŋsiŋ habôk ba tem bôlôvônŋ ba dô ma ômô imbiŋ yai.” Êŋ ma yani hi unyak kapô ek ênjêk imbiŋ thai.

30 Yôv ma thêlô êmô ek nejaŋ nôm ma yani hawa polom ba hêv mek ma haya ba hêv hadêŋ thai. 31 Thai êyê ma maleŋ hakyav ba eyala yani. Ma ketheŋ oyaŋ ma yani mi. 32 Ma thai enaŋ hadêŋ i nena, “Êê, avanônŋ biŋ. Alai aveŋ loŋôndê ma yani hik Wapômbêŋ anêŋ abô thô ba alaianiŋ kapôlônŋiŋ hatôm atum hathaŋ.”

33 Ma bôlônŋ doŋtom ma thai etak loŋ êŋ ma ele i Jerusalem hathak loŋbô. Thai êyô ma êpôm ŋê ku laumiŋ ba lahavute lôk anyô doho ethak doŋtom haviŋ ba êmô. 34ⁱMa thêlô enaŋ hadêŋ thai aêntêk, “Avanônŋ biŋ nena Anyô Bêŋ haviyô hathak loŋbô ba yani hik i thô hadêŋ Saimon.”

35 Yôv ma anyô ju êŋ enaŋ nôm takatu ba hapôm thai halôk loŋôndê lôk polom atu ba yani haya, êŋ ma thai eyala nena Yisu.

Ŋê ku êyê Yisu hathak loŋbô

(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23*)

36 Ŋê ku enaŋ abô êmô denaŋ ma Yisu hamiŋ thêlô malêvônŋ ma hanaŋ, “Môlô kapôlômim ênjêk labali!”

37^jMa thêlô esoŋ nena ŋgôk anyô dahô ba êkô kambom. 38 Ma doŋtom Yisu hanaŋ, “Môlô osoŋ ba unim auk hêv yak eka? 39 Ôŋgô yabaheŋ lo yaveŋ. Yada êŋ êntêk ba nobaloŋ yaleŋviŋkupik. Ma ŋgôk liŋkupik mi, ma doŋtom yenaŋ ma hamô.” 40 Êŋ ma Yisu hik va lo baŋ thô hadêŋ thêlô.

41 Thêlô êyê yani ma leŋiŋmavi, ma doŋtom thêlônŋiŋ auk mayaliv ba miŋ êvhaviŋ ami. Êŋ ma Yisu hanaŋ, “Nôm doho hamô e?” 42 Êŋ ma êv alim êbôk kabuk te vi, 43 ma yani hawa ba hayaŋ ma thêlô êyê.

44^kMa Yisu hanaŋ hadêŋ thêlô, “Bôk yahamô lôkmala haviŋ môlô, ma yahanaŋ nena abô takatu ba bôk eto hathak ya ba hêk Mose anêŋ Abô Balabuŋ lôk Kapy a Plopet ma Kapy a Yeŋ tem injik anônŋ.” 45 Ma yani hik iniŋ auk liŋ ek neyala Wapômbêŋ anêŋ kapy a 46 ba hanaŋ, “Wapômbêŋ anêŋ kapy a hanaŋ nena Mesia tem enja vovaŋ ba ema ma êtôm wak lô

^s 24:26 Luk 9:22 ^h 24:27 Sng 22:1-21; Ais 53 ⁱ 24:34 1Ko 15:4-5 ^j 24:37 Mat 14:26

^k 24:44 Luk 9:22

ma tem imbiyô ênjêk nê nãama iniñ loñ esak loñbô. ⁴⁷Ma esak anêñ athêñ ma tem nenañ êndêñ nê Jelusalem lôk Israeal ma avômalô loñ buyañ sapêñ nena nede kapôlôñij liliñ ek Wapômbêñ nêñ iniñ kambom vê. ⁴⁸^lMôlô lêk ôyê nôñ takêñ yôñ ba intu nonañ lôkthô bêñ. ⁴⁹^mOdañô! Tem yanêñ nôñ atu ba Wakamik bôk havak abô ek nêñ êyômô môlô. Aêñ ba nôñmô Jelusalem endeaba lôklokwañ anêñ leñ êndôk êyômô môlô am.”

Yisu hathak leñ ba hi
(*Mak 16:19-20; Ap 1:9-12*)

⁵⁰Ma Yisu halom thêlô ba hi hayô Betani iniñ loñ ma hêñ bañ liñ ba hêñ mek hadêñ thêlô. ⁵¹Hêñ mek denañ ma hatak thêlô ma ewa yani hathak leñ ba hi. ⁵²Êñ ma thêlô êbô yani ma ele i Jelusalem lôk leñijmavi bêñ anôñ. ⁵³Ma wak nômbêñ intu sapêñ ma êbô Wapômbêñ êmô unyak mathêñ.

^l 24:48 Jon 15:27; Ap 1:8 ^m 24:49 Jon 14:16; 15:26; Ap 1:4